

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

FACULTAT DE FILOLOGIA, TRADUCCIÓ I COMUNICACIÓ

**TREBALL FINAL DEL MÀSTER D'ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC
I CULTURA LITERÀRIA**

**EDICIÓ DE LA SECCIÓ ONZENA, *DE SI MATEX*,
DE LES *ORACIONS DE RAMON DE RAMON LLULL*
SEGONS ELS CRITERIS DE LA NEORL**

Presentat per Estefania Gómez i Fuentes

Dirigit per Josep-Enric Rubio Albarracín

Curs: 2019-2020

València, 2020

DECLARACIÓ JURADA

Estefania Gómez i Fuentes, amb DNI 73596514-X, declare sota la meua responsabilitat que el document que presente com a Treball final de Màster és un text original, que he elaborat únicament i exclusivament amb els meus recursos, i que cap de les parts de què consta s'ha reproduït sense consignar-ne la font documental. Així mateix faig aquesta declaració jurada amb el coneixement que, si se'n comprovés la falsedat en l'atribució d'autoria, el treball quedaria invalidat i hauria de sotmetre'm a les conseqüències jurídiques pertinents..

València, 3 de juliol de 2020

Signat:

RESUM

En aquest treball, s'ha editat la part onzena, *De si matex*, de l'obra *Oracions de Ramon* de Ramon Llull segons els criteris de la *NEORL*. Per a fer-ho, s'ha transcrit la part del manuscrit de Montserrat esmentada i s'ha comparat amb el testimoni que es conserva a Madrid, el del convent de sant Isidor i sant Patrici de Roma i l'edició de mossèn Salvador Galmés (1935). També, s'ha creat un aparat crític en el qual es poden trobar els errors de l'escrivà i els afegitons –als marges o entre les línies– del copista, però també les variants amb el còdex de Madrid, el de Roma i l'edició de Galmés. A més, s'ha elaborat un estudi lingüístic del manuscrit base de l'edició. Aquesta obra de Ramon Llull encara no ha estat editada segons els criteris de la *NEORL*, per tant, la finalitat d'aquest exercici és fer un tast que podria fer-se servir per a assabentar-se'n de si el testimoni de Montserrat podria agafar-se com a manuscrit base d'una futura edició d'aquest llibre.

Paraules clau: Ramon Llull, *Oracions de Ramon*, set pecats, set virtuts, *NEORL*

ÍNDEX

RESUM

ÍNDEX

I. INTRODUCCIÓ	10
II. COS CENTRAL	12
1. ESTUDI CONTEXTUAL DE L'AUTOR I DE L'OBRA	12
2. LES VIRTUTS I ELS PECATS EN LA LITERATURA MEDIEVAL I EN L'OBRA LUL·LIANA	21
3. ESTUDI LINGÜÍSTIC DEL MANUSCRIT 1024 DE LA BIBLIOTECA DEL MONESTIR DE MONTSERRAT	30
3.1. <i>Introducció</i>	30
3.2. <i>Vacil·lació a i e</i>	31
3.3. <i>Desafricació de [ts̃]</i>	33
3.4. <i>Grafies corresponents a la palatal nasal sonora</i>	36
3.5. <i>Grafies corresponents a la palatal lateral sonora</i>	37
3.6. <i>Grafies corresponents a la palatal fricativa sorda</i>	38
3.7. <i>Grafies corresponents a la palatal africada sonora</i>	39
3.8. <i>Grafies corresponents a la palatal africada sorda</i>	40
3.9. <i>Grafies corresponents a l'alveolar fricativa sorda i sonora</i>	41
3.10. <i>Grafies corresponents a l'alveolar africada sonora i sorda</i>	42
3.11. <i>Grafies corresponents a la velar sorda</i>	43
3.12. <i>Grafies y i i</i>	44
3.13. <i>Grups consonàntics i consonants dobles</i>	44
3.14. <i>Presentació dels hiats</i>	45
3.15. <i>Morfologia adjectival</i>	46
3.16. <i>Morfologia nominal</i>	47
3.17. <i>Morfologia pronominal</i>	47
3.18. <i>Morfologia verbal</i>	49
3.19. <i>Preposicions per i per a</i>	50
3.20. <i>Conjuncions copulatives</i>	51
3.21. <i>Conjuncions disjuntives</i>	51
3.22. <i>Conjuncions causals</i>	52
3.23. <i>Conjuncions finals</i>	55

3.24. <i>Conjuncions concessives</i>	56
3.25. <i>Conjuncions consecutives</i>	56
3.26. <i>Conclusions</i>	57
4. EDICIÓ	59
4.1. <i>Descripció del manuscrit</i>	59
4.2. <i>Criteris d'edició</i>	61
4.3. <i>Edició de la part onzena, De si matex, a partir del manuscrit 1024 de la Biblioteca del Monestir de Montserrat</i>	63
III. CONCLUSIONS	93
IV. BIBLIOGRAFIA	95
V. ANNEXOS	98
1. ENLLAÇ DE L'EDICIÓ DE MOSSÈN SALVADOR GALMÉS, VOLUM XVIII <i>ORL</i> (1935)	
2. ENLLAÇ DEL MANUSCRIT DE LA BIBLIOTECA DE L'ABADIA DE MONTSERRAT	
3. ENLLAÇ DEL MANUSCRIT DEL CONVENT DE SANT ISIDOR I SANT PATRICI DE ROMA	
4. ENLLAÇ DEL MANUSCRIT BIBLIOTECA NACIONAL DE MADRID	

I. INTRODUCCIÓ

Les *Oracions de Ramon* –o també anomenades com a *Llibre d'oracions e de doctrina d'amar a Déu*– van estar editades el 1935 en el volum XVIII de les *Obres de Ramon Llull*. En aquesta edició, mossèn Salvador Galmés agafà com a manuscrit base el còdex del convent de sant Isidor i sant Patrici de Roma (que pren la sigla *I* en la seua edició i que no s'ha alterat en aquesta) i el va confrontar amb el de la Biblioteca Nacional de Madrid (la sigla del qual és *M*, que també s'hi ha mantingut). Tot i això, se'n conserven cinc testimonis en català: els dos esmentats –ambdós del segle XV–, un a Montserrat –també del segle XV–, altre al Vaticà –de l'any 1615– i, el darrer, a Munich –del segle XVII– (Llull DB).

D'aquesta manera, si hi ha fins a cinc manuscrits en llengua catalana d'aquesta obra, s'hauria de tindre en compte la totalitat dels còdex per a fer una edició crítica d'aquestes *Oracions de Ramon*. Així, la problemàtica de l'edició de Galmés és que no va comptar amb els cinc testimonis que es conserven per a la seua creació. Val a dir que el còdex de Montserrat no va quedar exclòs d'entre *els millors i més antics manuscrits* –afirmació que s'indica en les pàgines del volum de les *Obres Originals de Ramon Llull (ORL)*–, ja que el manuscrit de Montserrat és del mateix segle que els emprats i es conserva en molt bona qualitat, sinó que Galmés no el va poder aconseguir, com es pot comprovar en el proemi del volum de les *ORL* en què edita l'obra: «en Jeroni Rosselló posseïa un altre manuscrit bo (s. XVè) d'aquesta obra, en 69 fols [*sic*] de pergamí de 19x13 cm. que serví de base a la seva edició. Hi mancava la XIIIa part o *Doctrina de amar a Deu*. Prou l'hem cercat, però de bades.» (Galmés 1935:34 i 35)

Per a completar i actualitzar la tasca de les *ORL*, apareix la *Nova Edició de les Obres de Ramon Llull (NEORL)*, que crea edicions crítiques de les obres en català de l'autor que o són encara inèdites, o bé han estat publicades amb mitjans insuficients –com podrien ser les *Oracions de Ramon* que ací es tracten–. La *NEORL* ja ha publicat 15 obres de l'escriptor mallorquí, d'entre les quals es troben el *Llibre del gentil e dels tres savis* o la *Lògica nova* –l'edició de totes dues a cura d'Anthony Bonner–, i hi ha cinc volums en preparació –entre els quals està l'*Art demostrativa* a mans de Josep E. Rubio– (Patronat Ramon Llull). Tanmateix, el *Llibre d'oracions e de doctrina d'amar a Déu* encara no ha

estat publicat segons aquestos criteris, és per això que se n'ha fet un tast de l'obra seguint les normes de la *NEORL*.

Així mateix, el que s'ha fet en aquest treball ha sigut transcriure una part del còdex que es conserva a Montserrat i comparar-lo amb el de Madrid i el de Roma (ambdós emprats per l'autor) i l'edició de les *Oracions de Ramon* de mossèn Salvador Galmés, tots quatre en línia. Açò no pretén ser més que un exercici que podria fer-se servir per a esbrinar si el testimoni de Montserrat podria utilitzar-se –o no– com a manuscrit base d'una possible futura edició d'aquesta obra. Cal assenyalar que l'apartat d'aquest llibre que s'ha escollit per a fer aquest treball és la part onzena, ja que està formada per uns capítols que conformen un conjunt de temàtica unitària, i els set pecats i les set virtuts cristianes van tindre una representació considerable en l'obra de Ramon Llull. Per a concloure, cal afegir que, a més, s'ha elaborat un estudi lingüístic del manuscrit que s'ha emprat com a base de l'edició perquè aquest testimoni, tot i que és del mateix segle que els altres dos, presenta algunes característiques molt peculiars que no s'han vist en els altres.

II. COS CENTRAL

1. ESTUDI CONTEXTUAL DE L'AUTOR I DE L'OBRA

Abans de centrar-se en Ramon Llull (1232-1316), és necessari fer un breu recorregut sobre la Corona Catalanoaragonesa de l'època en què va viure l'autor, ja que molts estudiosos asseguren que aquell ambient va influir en gran mesura en l'il·luminat mallorquí. Amb el nefast resultat de la Batalla de Muret (1213) i l'anomenada Croada contra els càtars –o Croada albigesa–, l'expansió territorial d'aquestes terres s'havia de dur a terme, de forma imprescindible, cap al sud peninsular i cap a la Mediterrània –i més després del tractat de Corbeil (1258), que fa renunciar, definitivament, a les antigues possessions occitanes.

Al segle XIII, sota el comandament del rei Jaume I (1208-1276), comencen les conquestes i les campanyes de repoblament dels territoris de Xarq al-Andalus. Aquest procés dona com a resultat l'adhesió del regne de Mallorca (1228-1238) i la del regne de València (1232-1245) fins a la línia de Biar-Bussot, a més de la conquesta d'Eivissa (1235). També es va aconseguir la taifa de Múrcia, però aquesta va ser repoblada per aragonesos i es va cedir a Castella l'any 1266, tot i això, no es pot oblidar el fracàs de la croada a Terra Santa (1269) durant el seu regnat.

Amb la mort de Jaume I, els seus dominis es divideixen entre els seus dos fills: a Pere II el Gran (1239-1285), se li van cedir els territoris peninsulars d'Aragó, de Catalunya i de València; mentre que Jaume II de Mallorca (1243-1311) –protector i amic de Llull– va heretar el regne de Mallorca i els territoris del Rosselló i Montpeller. Durant el regnat d'ambdós descendents del Conqueridor, entren a formar part les regions de Sicília (1282) i de Menorca (1287) a la Corona d'Aragó; encara que l'expansió cap a la Mediterrània s'estén cap a Grècia amb l'ocupació d'aquesta (1303) i la fundació dels ducats d'Atenes (1311) i Neopàtria (1319) (Ferrando & Nicolàs:2011).

D'aquesta manera, es pot afirmar que, durant els anys de vida de Ramon Llull, es va efectuar l'expansió més important dels territoris de parla catalana –i aragonesa– amb la subsegüent repoblació dels espais annexionats. El repoblament d'una zona conquerida implica que s'ha de substituir el conjunt d'individus que l'habitaven anteriorment –o almenys una part d'aquesta–; en el cas català, però, després de la conquesta, hi van haver

de *convivre* distintes comunitats religioses en els nous territoris: la cristiana, la jueva i la musulmana.

Per a centrar-se en l'àmbit mallorquí, la següent citació de Badia i Bonner (1988:13) defineix a la perfecció la situació:

«Hem de pensar que va néixer a Mallorca el 1232 o a principi de 1233, només tres anys després de la conquesta de l'illa per l'exèrcit de Jaume I, i que aleshores, tres dècades més tard, l'illa continuava en una situació semi-colonial. A Mallorca la conquesta militar cristiana (en contrast amb l'adquisició del País Valencià per una sèrie de tractats) va fer que la població musulmana, o almenys la porció que no va tenir mitjans per a poder fugir en el moment de la derrota, esdevingués esclava. I encara llavors, després de tants anys d'immigració cristiana (principalment catalana, però també aragonesa, occitana i italiana), Lull es trobava vivint en un ambient on l'element musulmà assolia per ventura la tercera part de la població (les estimacions dels historiadors varien entre el 20 i el 50 per cent). Majoritàriament els musulmans eren encara esclaus, però es començaven a emancipar, i ja en trobem uns pocs de lliures exercint oficis artesanals.»

Així s'entenen millor les intencions –amb finalitat missionera i apologètica per a convertir els musulmans al cristianisme– del mallorquí, ja que, per la situació de la Mallorca dels seus temps, és comprensible que considerara la qüestió de la convivència de les tres religions com el principal problema espiritual:

«1) Intentar convertir els infidels, i sobretot els musulmans (o “sarraïns” com es deia llavors) que pel seu gran nombre rodejaven els cristians pertot arreu”; i això sense témer un possible martiri; 2) escriure “un llibre –el millor del món– contra els errors dels infidels” i 3) intentar convèncer el papa, els reis i els prínceps de fundar monestirs per a la formació dels missioners.» (Badia & Bonner 1988:13)

És conegut que l'intel·lectual del Regne de Mallorca va experimentar una conversió: ell era un cortesà de vida mundana, és a dir, gaudia d'una considerable posició social –al *Llibre de Repartiment de Mallorca* (1299) apareixen els Lull, una família de la noblesa barcelonina que tenia com a cognom original *Amat* (GEC)–, estava casat –amb Blanca Picany– i tenia fills –Domingo i Magdalena–. Però, quan ja tenia uns trenta anys, mentre componia un poema de tipus trobadoresc per a una dama –que no era la seua esposa–, «va mirar a la dreta, i va veure el senyor Déu Jesucrist com si pengés de la creu». Aquest fet va ocórrer fins a cinc vegades, i la cinquena va ser la definitiva: començà a cavil·lar en què podia fer ell per a servir correctament a Déu –amb el resultat de la convicció que havia de fer tres coses, les tres intencions ja esmentades anteriorment (Badia & Bonner 1988).

Així, aquesta conversió el va portar a transformar-se «en un dels pensadors més prominents de l'Occident medieval i en el primer i un dels més grans escriptors en llengua catalana» (GEC), però va arribar a ser-ho després d'un llarg aprenentatge. En la *Vida Coetània* (Badia & Bonner 1988:14), diu que «comprengué que no tenia prou coneixements [...], puix que només havia après un poc de gramàtica i ignorava totalment la llengua aràbiga, que era pròpia dels sarraïns», per tant, havia d'aprendre tant el llatí com l'àrab. Per a aquesta empresa, Ramon Lull pretenia anar a París, però, els consells de Ramon de Penyafort –el canonista més important de l'època– el van fer tornar a la seua ciutat natal: aproximadament al 1265 començaren els nou anys d'estudi de l'escriptor.

A banda de les dues llengües ja esmentades, per les referències que es troben en les obres primerenques de l'autor, es calcula que va aprendre coses relacionades amb la Bíblia, l'Alcorà, els Sufís, el Talmud, Plató, Aristòtil, Algatzell, Anselm de Canterbury, Ricard de Sant Víctor, Avicenna, Mateu Plateari i Constantí l'Africà. Cal afegir que també va observar que les estratègies que els dominicans havien seguit fins a aquell moment per a convertir els «infidels» havien derivat en fracàs:

«Analitzant la situació, Lull va arribar a la conclusió que les tàctiques tradicionals de controvèrsia religiosa tenien dos defectes fonamentals: 1) els arguments basats en “autoritats”, és a dir en els textos sagrats sobretot de

l'adversari [...], inevitablement s'enfangaven en discussions interminables sobre les interpretacions d'aquests textos; 2) no bastava esbucar els arguments de l'adversari, si hom no podia oferir en contrapartida arguments lògicament acceptables, capaços de persuadir-lo de la veritat dels dogmes cristians. Per al primer problema [...] Llull va suggerir una solució en el pròleg del *Llibre del gentil*: “pus per autoritats no ens podem avenir, que assajàssem si ens poríem avenir per raons demostratives i necessàries”. [...] Pel que fa al segon problema, en el *Fèlix* (ll. I, cap. 9) Llull conta [...] l'encontre malaurat entre Ramon Martí i el soldà de Tunis [...]» i conclou en què «una persona únicament podia passar a una altra religió “per entendre”, és a dir per “necessitat de raó”; opinió que Llull va sintetitzar en [...] “hom no deixa el creure pel creure, sinó per l'entendre”.» (Badia & Bonner 1988:17 i 18)

És per això que Ramon Llull va cercar un sistema que li proporcionara aquelles «raons necessàries» o «raons demostratives» «sense incórrer a “autoritats”, i sense incórrer en les ives de l'Església (i sobretot dels dominicans)» (Badia & Bonner 1988:18) per a provar la fe cristiana, la Santa Trinitat i l'Encarnació. Aquest sistema ja apareix en les seues primeres obres: la *Lògica d'Algatzell* i el *Llibre de contemplació* –totes dues escrites entre el 1271 i el 1274–. Tanmateix, va ser després de la disputa amb el seu esclau musulmà quan començà amb el seu *ars*, ja que, quan hi era a Randa, «el Senyor il·lustrà la seva ment, donant-li la forma i la manera de fer el llibre contra els errors dels infidels» (Badia & Bonner 1988:20). Val a dir que aquest «llibre», el millor del món, «contra els errors dels infidels» no es tractava d'un *llibre* en el sentit físic de la paraula, sinó d'un sistema que es portaria a terme mitjançant una sèrie d'obres que el modificarien perquè el poguera entendre tothom.

També va mirar d'acomplir la seua tercera intenció: el tercer dels seus propòsits era la creació d'escoles missioneres on s'aprenguera l'àrab amb la finalitat de poder convertir els sarraïns a la fe cristiana. Per a aconseguir-ho, demanà a l'encara infant Jaume II de Mallorca que se'n construïra una i, a l'octubre del 1276, el projecte es va confirmar: tretze frares Menors s'hi instal·larien. Ara bé, un problema polític s'imposava al projecte lul·lià: les Vespres Sicilianes (1282) van desencadenar que es desposseïra a Jaume II de les illes fins el 1298 –després del tractat d'Anagni (1295)–, per tant, Ramon Llull –i també el rei

de Mallorca— s’hi va establir a Montpeller i va perdre el contacte amb la ciutat —on només tornaria el 1294 per un breu temps, durant els anys 1300/1301 i, finalment, entre 1312/1313—. Amb tot açò, l’escola-monestir fundada a Miramar no arribà als 20 anys de vida, potser com a conseqüència de l’abandonament de Llull de l’illa. Però l’art de l’autor continuava refent-se a Montpeller: durant el 1283 reelaborava la seua *Ars demonstrativa*, que va rodejar d’una sèrie d’obres satèl·lit, i també va escriure la seua gran novel·la de *Blaquerna*. Durant aquesta etapa emprén diferents viatges, d’entre els quals cal destacar el seu sojorn a Roma, on trobaria el Papa Honorí IV «mort de fresc», i la seua primera estada a París, que el decebria encara més que l’anterior ciutat pel «comportament dels escolars».

Pel 1290, encara a Montpeller, va compondre «de bell nou» l’*Ars inventiva veritatis*, on va «dissimular» 12 de les 16 figures que componien el seu art i en va deixar només quatre. A més, també va eliminar l’aspecte algebraic del seu discurs; és a dir, en feu una reforma total, i aquesta la portaria fins a Gènova. Després, es dirigiria cap a Roma per a entrevistar-se amb el Papa Nicolau IV, però va caure l’última plaça forta de Terra Santa (Acre) i no es va efectuar aquest encontre. Aquest fet va tindre molta transcendència en Ramon Llull; de fet, en el *Llibre de passatge* (1292), suggereix plans de reconquesta per a Terra Santa. Quan s’hi va decidir, va emprendre el seu primer viatge cap a Tunis, on provà la seua tàctica per a convertir els infidels i els va dir «que coneixia bé la llei dels cristians [...] i que havia vingut a fi que si, després d’oir els fonaments de la seva llei [...] i de sostenir amb ells una disputació [...], els trobava més vàlids que els arguments dels cristians, es convertiria a la seva secta» (Badia & Bonner 1988:33), però «succeí que un cert home de no poca fama entre els sarraïns [...] s’havia adonat [...] de les seves intencions» (Badia & Bonner 1988:38) i el van expulsar de Tunis.

Després dels diferents episodis fallits que sofreix l’autor —i de crear una quantitat considerable d’obres—, escrigué el poema *Desconhort* (1295), en el qual es queixava i transparentava l’amargor del poc èxit i la poca acceptació del seu *ars*. Tot i això, no es va rendir: tot seguit, va continuar escrivint moltes més obres i va continuar transformant el seu art. Durant la tardor del 1299, es va aturar a Barcelona i va crear dues obres més, que va dedicar a Jaume II d’Aragó i a Blanca d’Anjou: el *Dictat de Ramon* i les *Oracions de Ramon* —l’obra que ací es tracta—. A més, el rei li donà permís per a predicar «en les sinagogues dels jueus els dissabtes i els diumenges, i en les mesquites dels sarraïns els

divendres i dissabtes, per totes les nostres terres i tots els nostres dominis» (Badia & Bonner 1988:40); per tant, començava a tancar aquest període de decepcions.

El beat continuava amb els seus viatges i amb la creació de noves obres: el 1301 es trobava a l'illa de Xipre, on va escriure la *Retòrica nova*, però, pel 1302, tornava a Europa, viatge que aprofitaria per als *Mil proverbis*. El període entre 1303 i 1307 és molt ric en creacions de l'escriptor, d'entre les quals cal destacar-ne la *Lògica nova* i la formulació definitiva del seu sistema: l'*Ars generalis ultima*. El 1306 faria la seua segona estada al nord d'Àfrica –aquesta vegada a Bugia–, on semblava que volia provar la tècnica dels franciscans i va proclamar les següents paraules: «la llei dels cristians és vera, santa i acceptable a Déu, mentre que la llei dels sarraïns és falsa i errònia, i estic disposat a provar-ho» (Badia & Bonner 1988:43). Açò el va portar davant del mufti de la ciutat, amb qui mantindria una disputa religiosa; tot i això, el tancaren de nou en la presó. Després d'un temps allà, van arribar a un pacte: «acordaren fer cadascú un llibre on les dues parts confirmessin la seva llei amb els arguments més eficaços que poguessin trobar» (Badia & Bonner 1988:45) i Llull creà la primera versió en àrab de la *Disputatio Raimundi christiani et Homer saraceni* –obra que perdria, posteriorment, en el naufragi–, però va ser expulsat també d'aquesta ciutat.

Durant els darrers huit anys de la seua vida, l'autor va escriure la quantitat de 135 obres, cinc més que en tota l'etapa anterior. Tot i això, val a dir que, inicialment, el percentatge de creacions amb més gruix era més elevat. L'estiu del 1309 es va traslladar a París, on va llegir la seua doctrina corroborada per raons filosòfiques, és a dir, el seu *ars*. Al febrer del 1310 «quaranta mestres i batxillers de les facultats d'Art i Medicina diuen que han presenciats i aproven les lectures [...] de Ramon Llull sobre l'*Art breu*» (Badia & Bonner 1988:49); per fi, Llull estava satisfet: havia aconseguit introduir-se en els medis influents de París. A l'any següent, el Papa Climent V celebrà un concili a la ciutat de Viena, i el filòsof mallorquí es va proposar a anar-hi per a aconseguir tres coses:

«La primera era que fos constituït un lloc adequat en el qual fossin posats homes devots i de gran capacitat intel·lectual per a estudiar diversos idiomes, a fi que sabessin predicar la doctrina evangèlica a tota criatura. La segona era que de tots els cavallers religiosos cristians es fes un orde que sostingués una guerra

incessant a ultramar contra els sarraïns fins a la recuperació de la Terra Santa. La tercera era que, contra les opinions d'Averrois, [...] el senyor Papa ordenés ràpidament un remei, que consistia a trobar homes catòlics intel·ligents que no cerquessin llur pròpia glòria sinó l'honor de Crist, i que fessin front a les predites opinions [...], les quals semblen anar en contra de la veritat i la saviesa increada, és a dir del Fill de Deu Pare.» (Badia & Bonner 1988:51)

Llull se n'aniria cap a Viena aproximadament al setembre del 1311 i, tot seguit, va escriure el seu *Phantasticus*, en què narrava un diàleg amb un clergue de camí cap a la ciutat del concili. En aquest concili, l'escriptor obtingué part d'èxit: la creació de les escoles monestir es va incloure en el cànon 11 del Concili; i, tot i que no es fundara un nou orde, tots els béns dels Templers passaren als Hospitalers; només el propòsit de combatre els averroistes va quedar sense resposta. Després d'alguns viatges més, l'autor es disposava a tornar-hi a Tunis el 1314, on trobà un ambient ben diferent. Les seues últimes obres, les va escriure en aquesta ciutat, ja que va morir entre desembre del 1315 i març del 1316 durant el viatge de retorn o a la seua ciutat natal (Badia & Bonner 1988).

Per a centrar-se en les *Oracions de Ramon*, cal recordar que «el període de major trifulència moral dins la vida de Ramon Lull [sic] és, potser, el comprès entre aquells dos planys tan amargs [sic] que són el *Desconort* i el *Cant de Ramon*, i que decorre de 1295 a 1299» (Galmés 1935:29). És a dir, abans d'escriure aquesta obra, Llull es trobava desanimat per les circumstàncies, però l'escriptor mai no es va rendir quan es tractava de servir a Déu. Aquestes oracions tenien una clara funció didàctica, com bé s'anuncia des de l'inici, encara que també es diu que la finalitat és donar «doctrina a molt altament et ordenadament pregar e amar Deu» (Galmés 1935:315). Com ja s'ha esmentat anteriorment, estan dedicades a Jaume II el Just i Blanca d'Anjou, encara que, segons Galmés, estan escrites a requesta d'ells. Aquesta obra, però, té algunes peculiaritats, ja que no es tracta d'un manual litúrgic, sinó que respon al complex mètode lul·lià d'entendre i racionalitzar la fe (Martín 2004). D'un costat:

«L'autor no fa cap cita en aquestes Oracions, ni les cita enlloc. Es [sic] una d'aquellas [sic] obres modestes a les quals l'autor mateix, sembla, atribuïa [sic]

escassa virtualitat doctrinal, malgrat el seu mèrit material i formal de preuat joiell domèstic.» (Galmés 1935:31 i 32)

D'altre costat, Vernet mostra que el filòsof mallorquí escriu aquest llibre per a exposar les veritats del Credo i meditar sobre aquestes, com també les virtuts –cardinals i ordinals– i els set pecats. Tanmateix, aquest exercici espiritual no tenia precedents en el cristianisme, sinó que el pren del mateix Algatzell:

«Si Lluç pretenia d'exposar qualsevol dels mètodes usuals en la cristiandat de l'època, no tindria per què al·ludir a “donar doctrina”; més encara: ni tan sols hauria pensat a compondre un tractat sobre el tema. Si ho fa és perquè té gravades a la memòria les paraules d'Algazel en el *Kitab al-tafakkur*.» (Vernet 1962:88)

Badia i Bonner (1988:148) diuen que aquesta obra escrita en prosa «respon a una de les constants lul·lianes que ja arrenca dels capítols del *Llibre de contemplació* destinats a ensenyar a resar», que ací el seu art esdevé «una Art d'oració». Però, el que ens mostra Vernet en les seues observacions és que, en aquest llibre, Lluç ensenya a estimar Déu segons el mètode musulmà de la meditació.

Ja per a acabar, cal parlar-ne de l'estructura: l'obra té 13 parts –si es té en compte la simbologia numèrica de l'autor, el resultat potser siga la suma dels 12 apòstols i Jesús– i està dividida en 37 capítols –segons Galmés–, però aquesta divisió no està feta a mans de Lluç. Segons Badia i Bonner (1988:148), el llenguatge de l'obra és planer i el missatge, estrictament devot; Galmés (1935:31) fa les següents anotacions:

«Els primers, de Deu [*sic*] (unitat, trinitat, dignitats), se destrenen en les altes esferes del misticisme intel·lectual; els de Jesu Crist [*sic*], –senyaladament el de la passió–, el de Santa Maria i el de Sants, [*sic*] són de lirisme ben repujat, efusiu i emotiu, amb tots els trets fisionòmics [*sic*] i característics del seu germà gran,

el *Libre de Contemplació*; els darrers, centrats per l'home (cristians i infeels [sic], morts, parents i amics, sí mateix), tenen positiva valor psicològica i vessen d'amor i humanisme. La tretzena part qui [sic] forma el cap. XXXVII, *Doctrina de amar Deu*, és purament pràctica i doctrinal, d'escàs mèrit literari.»

2. LES VIRTUTS I ELS PECATS EN LA LITERATURA MEDIEVAL I EN L'OBRA LUL·LIANA

Tal com s'explica en el *Diccionario razonado del Occidente Medieval*:

«Los hombres y las mujeres de la Edad Media vivían subyugados por el pecado. La concepción del tiempo, la organización del espacio, la antropología, la noción de saber, la idea de trabajo, las relaciones con Dios, la construcción de los lazos sociales, la institución de las prácticas rituales, toda la vida y la visión del mundo del hombre medieval giran en torno a la presencia del pecado.»
(Casagrande&Vecchio 2003:637)

Per tant, no se n'ix de l'habitual que un gran gruix de l'obra lul·liana estiga relacionada amb la temàtica dels pecats i de les virtuts cristianes –fet pel qual s'ha escollit aquest apartat per a fer aquesta edició –, com és, entre altres, el cas de les *Oracions de Ramon* o *Libre d'oracions e de doctrina d'amar a Deu*.

Cal remarcar que, en l'època medieval, el pecat original va tindre una forta repercussió en la concepció cristiana del pecat: «ese pecado resulta decisivo y dramático porque se transmite de Adán a todos los seres humanos, transformándose en la causa y en el principio de los otros pecados». Així, el pecat es converteix en un tret natural de l'origen de les persones fins i tot abans d'haver nascut: «según san Agustín, la transmisión del pecado original no significa solamente transmisión de las penas (...), sino que significa también transmisión de la falta». I aquesta «falta» només es podia esborrar amb el baptisme. (Casagrande&Vecchio 2003:638 i 639)

No obstant això, com ja és conegut, no només existia l'intrínsec pecat original, sinó que també es van crear llistes sobre els pecats que la humanitat podia cometre. Casagrande i Vecchio expliquen que l'exigència de caracteritzar els diversos tipus de pecats i classificar-los sempre va acompanyar la reflexió sobre el pecat:

«Desde las primeras listas que se componen a partir del Nuevo Testamento, sólo vagamente caracterizadas según criterios de gravedad, hasta las complejas arquitecturas morales de la casuística de la Edad Media tardía (...), se ocuparon de poner orden en el universo inabarcable del pecado. Durante siglos, los monjes elaboraron listas y jerarquías de pecados cada vez más complejas y articuladas (...). Los teólogos (...) reconocieron en la clasificación de los pecados un importante análisis de la materia moral. Los clérigos que se dedicaban a la pastoral inventaron nuevos instrumentos de clasificación y los utilizaron hasta la saciedad, especialmente en la práctica de la confesión y de la predicación.

Entre los esquemas utilizados, el más importante es, indudablemente, el sistema de los pecados capitales. Establecido por Casiano en el siglo V, y readaptado por Gregorio Magno, este esquema preveía ocho pecados principales, organizados de forma jerárquica a partir de una especie de ejército en el que la soberbia ejerce las funciones de mando supremo, seguido de los otros siete vicios (vanidad, envidia, cólera, pereza, avaricia, gula, lujuria), que, a su vez, conducen a una multitud de pecados secundarios. Aunque retocado a lo largo de los siglos, el sistema gregoriano se mantendrá hasta el final de la Edad Media como el instrumento de clasificación de los pecados más eficaz y el más extendido.» (2003:641 i 642)

A més, també s'ha de tindre en compte que «el problema del pecado en la cultura medieval no puede entenderse al margen de la relación que se establece entre el pecado y la práctica de la penitencia» (Casagrande&Vecchio 2003:643); de manera que la tradició no imposava només els pecats, sinó que també era necessària la contrició, l'oració i la penitència. D'aquesta manera, aquesta situació fa totalment intel·ligible que l'obra de Ramon Llull estiguera tan influenciada per aquesta temàtica i que sempre pregara el perdó a Déu en els seus llibres

Cal remarcar també que el pecat determina «la dinámica de las relaciones entre el alma y el cuerpo que constituyen la “persona medieval”. La armoniosa perfección de la relación original se ha quebrado por efecto del pecado, y esto provoca que el alma y el cuerpo vivan juntas en el individuo en un estado de tensión continua que, a su vez,

engendra pecado» (Casagrande&Vecchio 2003:673), fet que explica que, en les *Oracions de Ramon*, Llull demane pietat i alhora disculpes a Déu per haver pecat tantes vegades, com es pot veure a continuació: f.56 r, *perqué us clam mersá, per pietat, que-m guardets e-m defenats, que avaricia en mi no aja poder, e donats-me libertat he karitat contra avaricia he contra sos valedós*; f.59 r, *perqué vos clam mercé, Senyor, que-m pardonets los greus peccats que he fets contra vos he castedat per luxuria*; f.62 v, *perqué de accidia que [f. 63 r.] he aguda, vos deman perdó he gran pardó*; f.64 v, *perqué, Senyor, envega es molt mal he greu peccat d'on vos prech, per mercé e pietat, que-m perdonets; quar per enveya he moltes vegades peccat, perquè-n plant he plor e-m pinet.*

No obstant això, com ja s'ha esmentat, aquesta temàtica és recurrent en l'obra lul·liana: en el poema *El consilii*, la tracta i també prega a Déu, com es mostra a continuació en aquest fragment extret del *Repertorio Informatizzato dell'Antica Letteratura Catalana* (<http://www.rialec.unina.it/89.11.htm#Senyor%20Deus:%20pluja>):

Caritat: venits aydar/al consilii, per lo be far,/el Papa a enamorar/e cardenals a consellar./Senyor Deus: pluja,/per que·l mal fuja,/car pecat puja!

Avaricia es cami/per qui hom va a mala fi;/si ella es al consilii/ell no valra .j. peytavi./Senyor Deus: pluja,/per que·l mal fuja,/car pecat puja!

Glotonia es destral/ab colp mortal:/si al consilii ha hostal,/lo consilii en res no val./Senyor Deus: pluja,/per que·l mal fuja,/car pecat puja!

Luxuria es peccat/per tot lo mon escampat:/del consilii sia gitat/e tot hom d'ella enamorat./Senyor Deus: pluja,/per que·l mal fuja,/car pecat puja!/

Si al consilii va ergull/ab null hom, ne en ell l'acull,/hi sera de mal escull:/ no y cal anar Ramon Lull./ Senyor Deus: pluja,/per que·l mal fuja,/car pecat puja!

Accidia es necligar/de far be, e destorbar:/si al consilii pot entrar,/ no y cal null hom bo anar./Senyor Deus: pluja,/ per que·l mal fuja,/ car pecat puja!

Enveja es desijament/de fembra, castell e argent:/si lo consilii es son parent,/tot sera vestit de nient./Senyor Deus: pluja,/per que·l mal fuja,/car pecat puja!

Ira es trista passio;/d'ella no ve consell bo:/si al consilii ha mayso,/lo consilii no sera bo./Senyor Deus: pluja,/que Ramon suja,/car pecat puja!

Com també ocorre en el *Llibre de contemplació en Déu*, en el qual Rubio (1997:37) assenyala que «trobem ja de manera destacada l'aspecte més important del sistema lul·lià en totes les seues manifestacions: el recurs a les dignitats divines. Anomenades també “virtuts”, “qualitats” o “atributs”», o en els *Proverbis de Ramon*, fet que es pot observar en els següents exemples: «*No faces luxúria per ço que ams castetat*, III.26 - ProvRam, 238. *Molt pus vergonyosos deuriem ésser los hòmens e les fembres de fer luxúria, que no de mostrar lurs vergonyes*, I.2 - Contemp III, 230.» (NGGL)

Però tampoc no es pot oblidar *Medicina de pecat*, en el qual:

«En primer lloc, es presenten les quatre virtuts cardinals (III.XXI “De justícia”, III.XXII “De prudència”, III.XXIII “De fortitudo”, III.XXIV “De temprança”); en segon lloc, les tres virtuts teologals (III.XXV “De fe”, III.XXVI “D’esperança” i III.XXVII “De caritat”); i per últim, es presenten cinc virtuts que Llull introdueix habitualment en les seves llistes de virtuts morals que han de regir el comportament dels homes: III.XXVIII “De castetat”, III.XXIX “D’humilitat”, III.XXX “De diligència”, III.XXXI “De lleialtat”, III.XXXII “De paciència”. De cada virtut, se’n presenta la funció i el valor moral en concordança amb la primera intenció i contra diferents vicis, el jo pecador s’inculpa d’haver pecat contra la virtut corresponent i manifesta com n’ha de fer satisfacció i com l’ha d’utilitzar per demanar perdó a Déu i aconseguir la seva pietat.» (Fernàndez 2017:96 i 97)

En definitiva, hi ha una gran part de l’obra lul·liana que tracta aquesta temàtica d’una forma o d’una altra: en alguns casos, simplement esmenta les virtuts o els pecats; però, en altres, en fa una definició, com és el cas de les *Oracions de Ramon* i algunes altres obres –com s’observarà a continuació, que es mostraran diverses definicions, primer de les virtuts i després dels pecats, extretes del NGGL:

Pel que fa a les virtuts en les *Oracions de Ramon*, en primer lloc, Llull defineix la justícia com a la «*virtut per la qual hom ret a cascú so qui es seu*», però no és l'única que en va crear: «*justicia es retra a cascú so qui es sson dret*», en la *Doctrina pueril*; «*justicia es, fill, per intenció de egualtat feyta enfre major e major e menor e menor contra desegualtat en coses on se cové concordança*», en el *Llibre d'intenció*; o la més completa, que és la de la *Taula general*, «*Justicia es aquella cosa per raó de la qual hom ret a Deu so que seu es, e a si metex e a son pruysme; e aso metex fa bontat, qui ret de si metexa a granea so que granea a en ella, so es assaber, senblansa de bontat, per so que granea aja en si metexa ben magnificatiu, magnificable, magnificar; e bonea, sutz rao de justicia, ret a si metexa so que a en granea, so es assaber, la sua senblansa, per so que sia gran rao a gran bo que fassa gran be*», d'entre altres que apareixen en altres obres. Com s'hi pot observar, la definició de les *Oracions de Ramon* i la de la *Doctrina pueril* són prou semblants; totes tenen el mateix significat, però ho explica en diferents paraules.

En segon lloc, en l'obra en qüestió apareix la prudència, que la defineix com a la «*virtut per la qual hom sap conixer be he mal, he alegir be e esquivar mal, e amar anans los majors bens que·ls menors he esquivar enans los majors mals que·lls manors*», però també es pot trobar en altres obres: en el *Llibre d'ordre de cavalleria*, «*prudencia es virtut per la qual hom ha conexença de be e de mal, e per la qual hom ha saviesa a esser amador del be, e a esser enamic del mal. E prudencia es sciencia per la qual hom ha conexensa de les coses esdevenidores ab les coses presents. E prudencia es con, per alsunes cautelas e maestrries, sab hom squivar los dampnatges corporals e spirituals.*»; en l'*Art de fer e sobre qüestions*, «*prudencia es ço per que los homens saben haver manera a elegir be e a esquivar mal*»; o en l'*Art breu*, «*prudencia es habit ab lo qual lo prudent usa prudentment*». Com s'hi pot apreciar, d'entre les tres definicions escollides del *NGGL*, la més extensa és la del *Llibre d'ordre de cavalleria*, però també és la que més s'assembla a la que dona en les *Oracions de Ramon*.

En tercer lloc, s'hi pot trobar la fortalesa, que està definida com a la virtut que «*es forsa de coratge, so es forsa d'amor, forsa qui confortat e esforsa coratge combatut qui fort s'esforsa contra malvestats he engans*», tot i que també apareix en: *Hores de nostra dona santa Maria*, «*fortitudo es tal virtut / que confortat cor combatut / contra malvestat e engan, ab sperança*»; l'*Arbre de ciència*, «*fortitudo es aquell habit e virtut per qui·ls homens estan forts contra los vicis, e esforcen aquells a guanyar virtuts*»; o el *Llibre de virtuts e pecats*, «*ffortitudo es habit per lo qual humana volentat es forts a guanyar virtuts*

e a destruir vicis e pecats per amar». Encara que totes expressen el mateix, d'aquestes definicions, la que sembla menys encertada és la de les *Oracions de Ramon*, ja que repeteix massa força.

En quart lloc, s'hi pot veure la templança, però, en aquest cas, no la defineix de la mateixa manera que en altres casos, però sí que explica per què la demana: *«tempransa vos deman per so que per sobre menjar o beura no sia destemprat, ni malaut, hans sia mon cors sa e viva longament en vos honrar e servir»*. Per contra, en altres obres sí que ho fa: en la *Doctrina pueril*, exposa que la *«trempana es refrenade volentat estant entre dues extremitats contraries en quantitat»*; en l'*Art de fer e solre qüestions*, aclareix que la *«temprança es aquella vertut per que lo cors del home es pus sa que per neguna altra vertut»*; i en l'*Art breu*, que la *«temprança es habit ab lo qual lo temprat usa en les coses faedores atempradament»*. Tot i això, també fa altres definicions en les quals especifica que la templança és una virtut per la qual algú beu i menja de forma moderada, com és el cas de l'*Ars consilii*, *«temperantia est virtus qua homo bibit et comedit temperare habet, et discrete loquendo in consilio libertatem»*, o el *Llibre de virtuts e pecats*, *«temprança es habit per lo qual hom menja e beu atempradament»*.

En cinqué lloc, s'hi troba la fe, que la defineix de la següent manera: *«ffe es virtut que vos donats als vostres amadors, per so que, ab veritat, vos amen, vos honren e us benehescan»*. En la *Doctrina pueril*, explica que la *«fe catholica es creura veres cozes invisibles, covinents a crestiana religió»*; en l'*Art de fer e solre qüestions*, especifica que *«fe es creure veres coses de Deu sens que no ha d'elles esperiment ni argument»*; i en el *Llibre d'intenció*, escriu que *«Fe es, fill, per intenció que hom crega la veritat que enteniment no pot entendre. E aquesta fe es en guarda de sperança, caritat, justícia, prudencia, fortitudo, temprança»*. En aquest cas, les definicions són més semblants que en altres casos, tot i que tampoc no són exactament iguals.

En sisé lloc, s'hi pot observar l'esperança, que *«es virtut per la qual los homens esperen de vos dons, he ajudes, he pardons quant son en tribulations he consideren lurs necessitats e greus peccats»*. En el cas del *Llibre d'intenció*, la definició que en fa és la següent: *«sperança es, fill, per intenció que hom sper de Deu justícia e misericordia, pietat; e aquesta intenció es guardada a les altres virtuts»*. Tot i això, en la *Doctrina pueril*, només diu que *«esperansa es so en que está nostra sa[lva]ció»*. Però, en l'*Arbre de ciència*, fa aquesta explicació: *«esperança es virtut qui fa esperar al home la fi que*

desira, a la qual creu venir més per lo poder e la bonea de Deu o d'altre, que per lo seu ni per la sua bontat; e açó metex de granea, duració, saviea e volentat», que és prou més extensa i completa que la resta.

En seté i últim lloc, hi apareix la caritat, *«que es virtut qui enforma e hordone voluntat d'ome a vos amar, si matex he son proisme»*. Aquesta virtut també la defineix en altres obres, com a: *«caritat es virtut qui fa companya e solaç d'amic e amat qui s'an a coses amables»*, en l'*Arbre de ciència*; *«caritat es amar Deu e son proysma, la qual aleuge los greus trebayls e els peryls qui venen per amor; e caritat enfortex e montiplica noblea de coratge contra los anemics de amor e de valor»*, en la *Doctrina pueril*; o *«caritas est illa virtus cum qua voluntas ascendit ad diligendum Deum et proximum suum supra suum posse naturale»*, en l'*Ars generalis ultima*. La definició que menys s'assembla a la resta és la de l'*Arbre de la ciència*; pel que fa a la resta de definicions, la diferència principal és si inclou a «si mateix» o no.

Quant als pecats, en les *Oracions de Ramon*, primerament s'hi pot trobar l'avarícia, que la defineix de la següent manera: *«es mortal peccat he qui es molt greu he contra restitutio. Quar tant es viscós peccat, que hom avar no-s sent virtut ni forsa de restituhir so que ha pres, tolt ho hemblat contra son proisma»*. Però també ho fa en altres obres, com en: el *Llibre d'ordre de cavalleria*, *«avaricia es vici que devayla sobre coratge a esser sotmés de les coses vils»*; l'*Art de fer e solre qüestions*, *«avaricia es contrari de liberalitat»*; o l'*Art breu*, *«avaricia es habit ab lo qual lo ric es pobre e fretura»*. Com s'hi pot observar, en aquest cas, les definicions són prou diferents: en el primer cas, expressa que l'avarícia és contrària a la restitució; en el segon, que sotmet a les coses malignes; en el tercer, que és el contrari de la generositat; i en l'últim, que és una qualitat que tenen les persones riques que, paradoxalment, els fa ser pobres i freturosos. En essència, tenen significats molt semblants; tot i això, crida l'atenció que les definicions escollides del *NGGL* siguen tan diferents.

Segonament, hi apareix la gola amb la següent definició: *«glotonia es aquell peccat perquè los homens son pus soven malalts que per altra peccat»*. En altres textos, la defineix com es mostra a continuació: *«gola es aquell peccat qui pus soveny priva abstinencia e temprança que negun altre peccat; e per açó es aquell vici per lo qual moren mes homens que per null altre vici»*, en l'*Arbre de ciència*; *«glotonia es aquell peccat qui es mes contra sanitat. Glotonia es privació de temprança»*, en els *Proverbis de Ramon*; o *«gola*

es habit ab lo qual lo golós es encarcerat, e a la darrerria en malaltia e en pobretat», en l'Art breu. La tònica general de les definicions és que el pecat de la gola és sinònim de malaltia, tot i això, també explica que la gola és el contrari de la tempraça.

Tercerament, s'hi pot veure la luxúria, que «*es pudent pecat que consuma sanitat he procura mort he paupertat, enveya he molts d'altres mals*». En altres llibres, la defineix com a: «*lutxuria es desig no sadolable, contrariós a orde de matrimoni*», en la *Doctrina pueril*; «*luxuria es vici qui desordona la copula carnal en quant la desvia de la fi per que es*», en l'*Arbre de ciència*; o «*luxuria es habit ab lo qual l'home usa de ses potencies no degudament e contra matrimoni*», en l'Art breu. D'aquestes definicions, tret la de les *Oracions de Ramon*, Llull especifica que aquest pecat és contrari al matrimoni o que és un pecat amb el qual es defuig la procreació. La més diferent d'aquestes és la del *Libre d'oracions e de doctrina d'amar a Déu*, ja que diu que la luxúria provoca la mort, la pobresa i l'enveja, entre altres.

Quartament, s'hi pot observar l'orgull, que «*es peccat desconexent qui fa oblidar la viltat que hom ha per engenrament, neximent, corruptio he mort*». També el defineix en altres obres com a: «*superbia es vici de desagualtat, cor home arguylós no vol aver par ni agual, e per aysó ama esser sol*», en el *Llibre d'ordre de cavalleria*; «*ergull es aquell vici per raó del qual homens volen haver honraments no deguts*», en l'*Arbre de ciència*; o «*ergull es aquell peccat per rahó del qual homens volen haver honraments no deguts*», en el *Llibre d'home*. De nou, la definició més diferent és la de les *Oracions de Ramon*; no obstant això, l'essència de totes implica el mateix significat.

Cinquenament, s'hi pot trobar l'accídia, que és «*peccat qui procura ociositat, iniquitat, maldir, mala voluntat he molts de mals*». En *Hores de nostra dona santa Maria*, la defineix com a «*accidia es negligiment / en far be, e es amament / de falliment e de tot mal*». En la *Doctrina pueril*, explica que «*accidia es tristicia d'anima agreujada del be de son proysme*». I en els *Proverbis de Ramon*, fa la següent definició: «*accidia es negligencia de fer be e per qui hom ha plaer del mal d'altruy*». Com s'hi pot apreciar, les definicions d'aquest pecat són bastant diferents, tanmateix, tots els casos són sinònims de peresa.

Sisenament, hi apareix l'enveja, que és «*peccat qui fa cobegar he desigar fembres, diners, camps, vinyes, caszes, castells he ciutats que vos no aveu volgudes donar an*

aquels qui les desigen aver; e aquels qui les han no les aguessen, ni els no fan perquè aver les puxen ni per vos amar, honrar e servir, henans consiren con pusquen lur pruisma enganar he trahir». Altres definicions que dona d'aquest vici en altres obres són: «*enveja es habit per lo qual hom ama los bens de son proysme contra raó*», en el *Llibre de virtuts e pecats*; «*enveja es habit ab lo qual lo envejós desitja injustament los bens del altre*», en l'*Art breu*; o «*enveja, fill, es serventa de glotonia, luxuria, superbia, avaricia, accidia, ira contra sperança, caritat, justícia, prudencia, fortitudo, temprança*», en el *Llibre d'intenció*. Com s'hi pot apreciar, la més diferent de totes és l'última esmentada; i la més extensa és la de les *Oracions de Ramon*, encara que totes tenen el mateix significat.

Últimament, s'hi pot trobar la ira, que la defineix com a «*aquel peccat que toyl a home irat libertat d'esquivar mal he fer be*». En els *Proverbis de Ramon*, explica que «*ira es trista passió en voler contra elecció de lexar mal e pendre be*». En la *Doctrina pueril*, especifica que la «*ira es torbament de pensa qui destruu la conveniencia de voler e de intelligencia*». I en l'*Arbre de ciència* fa la següent definició: «*ira es sobtós moviment de voluntat qui ve e está ab tristícia, per lo qual la voluntat desira passió de les coses bones e acció de les males, per ço que les bones sien destroides*». Tot i que no són exactament iguals, totes aquestes definicions expressen el mateix, encara que, en alguns casos, afegeix que està relacionada amb la tristesa.

Ja per a acabar, és necessari remarcar que, tot i que en alguns casos són prou semblants, Ramon Llull no acostumava a copiar les seues pròpies definicions d'una obra a una altra. En alguns casos, no són massa bones o tenen alguna repetició innecessària, però pareix que tenia suficientment clara l'essència de les virtuts i els vicis com per a crear una definició diferent en tantes obres.

3. ESTUDI LINGÜÍSTIC DEL MANUSCRIT 1024 DE LA BIBLIOTECA DEL MONESTIR DE MONTSERRAT

3.1. Introducció

La primera vegada que es va observar part del còdex amb deteniment per a fer el treball de final de grau *Edició dels set pecats de les Oracions de Ramon de Ramon Llull segons els criteris de les NEORL (Nova Edició de les Obres de Ramon Llull)*, es va considerar que el manuscrit tenia alguns trets lingüístics molt destacables. És per això s'ha intentat estudiar des d'un punt de vista lingüístic la part onzena d'aquest testimoni.

En aquesta aproximació d'estudi lingüístic, el centre d'atenció serà: la vacil·lació gràfica de la vocal neutra, el grup final *-rs*, la desafricació de [tʃ], algunes grafies, alguns grups consonàntics i algunes consonants dobles, la presentació dels hiats en aquesta part del manuscrit, la morfologia adjectival, nominal, pronominal i verbal, les preposicions *per* i *per a*, i les conjuncions copulatives, disjuntives, causals, finals concessives i consecutives. Cal posar en relleu que gran part dels trets que es tindran en compte a continuació estaven en procés de canvi i amb certes vacil·lacions arreu del domini lingüístic en el català medieval d'aproximadament el segle XV, per això es consideren tan importants i es creu que és tan remarcable el fet que hi apareguen.

A més, s'ha de destacar que s'han observat diversos models d'estudis lingüístics, com són: *El Libre de Antiquitats de la Seu de València*, de Joaquim Martí; *Un llibre de cort reial mallorquí del segle XIV*, de Joan Miralles, i *Regiment de preservació de pestilència*, de Joan Veny. I que, a banda, s'han tingut en compte per a extraure la informació títols com: *Fonètica històrica del català*, de Daniel Recasens; *Estudis sobre la fonologia del català preliterari*, de Philip D. Rasico; *Gramàtica històrica: problemes i mètodes*, de Joan Martí; i alguns capítols de *Llengua catalana III* i *Gramàtica del català antic*. Però alguns manuals no s'han pogut aconseguir pel tancament de les biblioteques com a conseqüència de la pandèmia del COVID-19.

Ja per a acabar amb la introducció, s'ha d'incidir en què les característiques lingüístiques que s'estudien del text no s'haurien trobat ressaltades si no fora per l'assignatura de Gramàtica històrica i les hores que en va dedicar el professor Saldanya. A més, s'ha d'agrair el seu esforç i la seua ajuda a l'hora d'assessorar amb l'objecte d'estudi i la bibliografia emprada, i de corregir les pàgines que s'observen a continuació.

3.2. Vacil·lació a i e

La vocal neutra [ə] té una presència molt abundant en la secció onze del manuscrit de Montserrat i es troba grafiada tant com a *a*, com com a *e*. Segons Daniel Recasens (2017:86), la vocal *e neutra* en posició àtona degué començar a propiciar-se per l'escurçament i la reducció articulatòria de les vocals àtones:

«Les vocals àtones devien experimentar un procés de centralització més o menys marcat segons les condicions prosòdiques i el ritme de parla. Més tard, aquestes realitzacions centralitzades foren integrades de manera categòrica com a /ə/ i, per tant, independentment del ritme de parla i de les diferències de grau d'intensitat entre les síl·labes tòniques i àtones. (...) La transformació /e, a/ > [ə] en posició àtona devia iniciar-se davant d'accent abans que tinguessin lloc els canvis que afectaren les vocals tòniques mitjanes anteriors, a saber, /ɛ/ > [e] i /e/ > [ə]. Així doncs, la presència de [ə] àtona hauria estat anterior a la de [ə] tònica en el dialecte oriental. En consonància amb aquesta possibilitat i a partir d'un cert estat de confusió entre les grafies *a* i *e*, Coromines apunta que la confusió entre /e/ i /a/ pretòniques devia haver-se consumat ja cap al s. XI. (...) En posició posttònica no final, la presència de la grafia oriental suggereix que [e] hi era el timbre habitual. D'altra banda, l'ús d'aquesta mateixa grafia per a representar /a/ a final de mot podria indicar que ja s'havia produït la irrupció de [ə] després d'accent, si bé la grafia en consideració també podria correspondre a una realització [e] en síl·laba travada originària o fins i tot a una vocal mitjana de timbre indefinit en posició final absoluta de mot. No fou fins al s. XIV que el procés de reducció afectà de manera definitiva a les vocals posttòniques, tal com prova la presència de *a* en lloc de *e* en aquesta posició en textos d'aquest segle (...) o posteriors.».

D'altra banda, Joan Martí (1990:59) apunta que, en les *Regles de esquivar vocables o mots grossers o pagesívols*, de Bernat Fenollar i Jeroni Pau (d'entre 1492 i 1497, s. XV),

hi apareix la següent correcció de la neutralització de *a* i *e* àtones: «És primerament evitar de metre *a* per *e* ni fer lo contrari, com dir: *Pera* per *Pere*, *Vaguer* per *Veguer*, *Barsalona* per *Barcelona*, *Perayre* per dir *Parayre*.»

De manera que, quan es va crear el manuscrit, aquest canvi ja s'estava produint –o ja s'havia generalitzat en els parlars orientals–, és per això que s'hi poden trobar tants exemples d'aquest fenomen.

A continuació, se'n fa una divisió dels casos que s'han trobat en les *a* que haurien de ser *e*, com *vanir* en compte de *venir*, i les *e* que haurien de ser *a*, com *d'equí* en compte de *d'aquí*. Les paraules que contenen vocal neutra s'han classificat en *àtona inicial*, *pretònica interna*, *posttònica interna*, *àtona final* i *monosíl·labs àtons*.

Vocal neutra grafiada com a e

- **Àtona inicial:** *d'equí* (f.43v.), *d'emors* (f.44r.), *d'equelles* (f.45r.), *d'equí* (f.60r.), *vaher* (f.60v.), *d'equest* (f.62r.), *d'equí* (f.63r.), *d'emor* (f.64r.).
- **Pretònica interna:** *marevellós* (f.45r.), *anemora* (f.50r.), *meravellosza* (f.54v.), *damenar* (f.57v.), *anemor* (f.63r.), *m'anemor* (f.64r.), *anemor* (f.64v.).
- **Posttònica interna:** no s'ha trobat cap cas en la mostra.
- **Àtona final:** *justicie* (f.42v.), *donade* (f.42v.), *justicie* (f.43r.), *pene* (f.43v.), *alte* (f.46v.), *vensude* (f.47v.), *encarcerade* (f.48r.), *ligade* (f.48r.), *donade* (f.49r.), *donade* (f.50v.), *vostre* (f.50v.), *vere* (f.51r.), *vere* (f.52r.), *membrave* (f.53v.), *serie* (f.53v.), *hordone* (f.54r.), *donade* (f.55v.), *lege* (f.59v.), *circunstantie* (f.60r.), *care* (f.60v.), *rose* (f.62r.), *encare* (f.62r.), *donade* (f.66r.).
- **Monosíl·labs àtons:** *le* (f.49r.), *ten* (f.50v.), *deman-le-us* (f.59r.).

Vocal neutra grafiada com a a

- **Àtona inicial:** *pardonets* (f.42r.), *vanir* (f.42r.), *pardut* (f.42v.), *panet* (f.44r.), *manors* (f.44r.), *animas* (f.45r.), *marevellós* (f.45r.), *nagú* (f.45r.), *daman* (f.45v.), *damanada* (f.46r.), *nagun* (f.46v.), *nagun* (f.47r.), *mamoria* (f.47v.), *vanir* (f.48r.), *nagunes* (f.48v.), *saré* (f.49r.), *damanen* (f.49v.), *anemora* (f.50r.), *daman* (f.50r.), *anamora* (f.50v.), *raquer* (f.51r.), *naguna* (f.52r.), *pardons* (f.52v.), *daman* (f.52v.), *pardó* (f.52v.), *saré* (f.55r.), *trabaylar* (f.55v.), *trabaylls* (f.55v.), *matats* (f.57r.), *asciure* (f.57r.), *pareoses* (f.58r.), *pareoses* (f.58r.), *amblar* (f.58v.), *pardonets*

- (f.59r.), *ascriure* (f.59v.), *panet* (f.59v.), *d'equí* (f.60r.), *naguna* (f.60r.), *balesa* (f.60r.), *baleses* (f.60v.), *anemor* (f.61r.), *marevelloya* (f.61r.), *maravelloys* (f.61v.), *pardó* (f.63r.), *m'anemor* (f.64r.), *anemor* (f.64v.), *pardó* (f.65v.), *pardó* (f.66r.), *saré* (f.66v.), *pardonar* (f.67r.), *manassats-me* (f.67v.).
- **Pretònica interna:** *enamichs* (f.47r.), *combatador* (f.47r.), *combatador* (f.47r.), *enamichs* (f.47r.), *enamich* (f.55r.), *enamichs* (f.55r.), *damenar* (f.57v.), *envajoses* (f.58r.), *envagar* (f.58v.), *comansament* (f.62v.), *enamichs* (f.64r.), *envajós* (f.65r.).
 - **Posttònica interna:** *lagrames* (f.59r.).
 - **Àtona final:** *beura* (f.59r.), *moltas* (f.42v.), *jutga* (f.42v.), *proisma* (f.43r.), *vostra* (f.43r.), *dobla* (f.45v.), *homa* (f.47v.), *vostra* (f.48r.), *entendra* (f.48v.), *beura* (f.48v.), *beura* (f.49r.), *beura* (f.49v.), *creura* (f.50v.), *demanan* (f.52v.), *alegra* (f.55r.), *proisma* (f.56r.), *manjar* (f.58r.), *beura* (f.58r.), *viura* (f.58r.), *vostra* (f.58v.), *proisma* (f.58v.), *beura* (f.59r.), *entendra* (f.60v.), *violas* (f.61v.), *homa* (f.61v.), *proisma* (f.63v.), *violas* (f.63v.), *pretiosas* (f.64r.), *vigilias* (f.64r.), *pruisma* (f.64v.), *violas* (f.65r.), *homa* (f.65r.), *gratias* (f.65r.), *proisma* (f.65r.), *altra* (f.65v.), *moltas* (f.66r.), *proisma* (f.66v.), *folas* (f.66v.), *paraulas* (f.66v.), *vostra* (f.67v.).
 - **Monosíl·labs àtons:** *an* (f.42r.), f.43r. *ma* (f.43r.), *ca* (f.43r.), *an* (f.43v.), *ma* (f.53r.), *ca* (f.55v.), *donats-ma* (f.55v.), *ma* (f.56r.), *an* (f.64v.).

Com s'hi pot observar, aquest fenomen es produeix en diverses posicions i s'utilitza tant la grafia *e* com la *a* per a escriure les paraules que contenen la vocal neutra, com és habitual en un text del segle XV. S'ha trobat un cas en què hi ha una *e* tònica grafiada com a *a*, que és el següent: *mersá* (f.56r.). Aquesta vacil·lació podria ser simplement una errada, no obstant això, també pot ser una forma de grafiar un tret fonètic que esdevé en el català central a partir del segle XIV i que continua vigent encara a les Illes Balears.

3.3. Simplificació del grup *-rs* en *-s* o *manutenció*

La caiguda de la *-r-* de les paraules agudes plurals amb acabament *-rs* també està present entre els fulls del testimoni. S'ha de dir que la pèrdua de la ròtica en posició final es va iniciar per un procés d'assimilació en aquells casos en què la *r* estava seguida d'una *s*, ambdues consonants alveolars. A final de l'edat mitjana, es podien trobar doblats com:

cavallers/cavallés o *diners/dinés*, un estadi que va ser comú en el conjunt dels dialectes de la llengua catalana.

Posteriorment, es va produir una escissió dialectal: en la major part del valencià, es va recuperar la *r* en el plural –per analogia a les formes del singular–, excepte en aquells casos en què no hi havia un singular paral·lel al qual recórrer per a fer l’analogia, com és el cas de *diners*, *llavors* i *socors*, que es pronuncien tradicionalment com a *dinés*, *llavòs* i *socós*. En la resta de l’àmbit lingüístic, l’analogia es va fer en el sentit contrari: es va perdre la *r* en les paraules agudes singulars amb *-r* final per analogia al plural.

Joaquim Martí (1990:110) escriu que «les vacil·lacions gràfiques *-rs/-s* que tenen lloc al *Llibre de Antiquitats* es donen també a sovint en la documentació valenciana dels segles XIV, XV i XVI, i proven que la *-r* a final de mot en els plurals en *-rs* no s’articulava aleshores al País Valencià, com s’esdevenia també en la resta de la llengua». En el cas de Joan Miralles (1984:199), exposa que: «en els plurals masculins hi ha tendència a la conservació del grup final *rs* sense assimilar, però això no significa que no hi hagi també plurals assimilats, en proporció diferent segons l’escriba».

Així que, en la secció que s’hi estudia d’aquest testimoni, també hi haurà vacil·lació en els plurals amb acabament *-rs*, com es pot observar en els següent casos:

- f.44r. *valors*, *honors*
- f.44v. *majors*, *menors*, *majors*, *manors*
- f.45v. *piadors*
- f.50r. *lohadors*, *amadors*, *servidors*, *amadors*
- f.52r. *peccadors*
- f.52r. *volenters*
- f.56r. *valedós*
- f.60r. *peccadors*
- f.61r. *servidors*, *amadós*
- f.62r. *valedós*
- f.63r. *flos*
- f.64r. *amadors*
- f.65r. *majós*
- f. 67v. *valedós*

Com s'ha comprovat, hi ha certa vacil·lació en els plurals masculins aguts amb acabament *-rs*. Hi ha un cas, *piadors* (f.45v.), que pot ser o bé un cas d'ultracorrecció de l'escrivà o bé un simple error. S'ha de remarcar, però, que en les paraules singulars amb *-r* final, s'ha observat que la *-r* es manté en pràcticament tots els casos, de manera que açò podria implicar que encara no s'havia produït la caiguda de la ròtica final en el singular d'aquestos substantius aguts per analogia a les formes plurals.

3.4. Desafricació de [ts̃]

L'alveolar africada [ts̃] va patir una desafricació en [s] en l'època medieval. Segons Recasens (2017:218), «l'africada [ts̃] provinent de les seqüències T[j], Ce, i i C[j] experimentà desafricació en /s/». Aquesta «confusió entre [ts̃] i [s] devia iniciar-se a l'àrea barcelonina devers el s. XI i s'estengué al llarg de la costa mediterrània des del Rosselló fins a València durant el s. XIII. (...) La substitució que ens ocupa devia ser ja general a mitjan segle XIV a Mallorca (...) i degué estendre's pel dialecte nord-occidental i valencià septentrional cap als s. XIV-XV». També explica que «la similitud entre els dos sons objecte de neutralització explica casos de confusió de grafies: *s* podia correspondre a [ts̃] originària (...) i *c, ç* a [s]».

En aquest manuscrit, hi ha molta presència de paraules que haurien d'haver estat grafiades amb *ç* i que, en molts casos, ho estan amb *s* o *ss*, com es veu a continuació. Aquest apartat s'ha dividit en: *grafiades amb s*, *grafiades amb ss*, *grafiades amb c* i *grafiades amb ç*.

- **Grafiades amb s:** *so que* (f.42r., f.43r., f.45v., f.46v., f.47r., f.47v., f.48v., f.49r., f.49v., f.50r. i molts altres casos), *speransa* (f.42r., f.65r.), *so qui* (f.42v.), *grasies* (f.44v.), *so sens que* (f.45v.), *esperansa* (f.45v., f.48v., f.52r., f.52v. i molts altres casos), *forsa* (f.46r., f.46v., f.47r., f.48r., f.50v. i molts altres casos), *esforsa* (f.46r.), *esfors* (f.46v.), *vensuda* (f. 47v.), *tempransa* (f.48v., f.49r., f.49v., f.50r., f.58r.), *malenansa* (f.49v.), *exalsar* (f.51v.), *desesperansa* (f.53r., f.53v.), *mersá* (f.56r.), *per so quar* (f.60v.), *mersé* (f.64r.), *so he* (f.66r.)
- **Grafiades amb ss:** *sso que* (f.42r., f.44v.), *fassa* (f.42v., f.47r., f.54v.), *assó* (f. 47v., f.48r., f.48v., f.51v., f.52r. i molts altres casos), *fassats* (f.48v., f.63v., f.65r., f.67r.), *fessats* (f.53v.) *assó que* (f.54v.), *manassats-me* (f.67v.).

- **Grafiades amb c:** *mercé* (f.59r., f.59v., f.60r., f.60v., f.61v., f.64r., f.64v. i altres casos).
- **Grafiades amb ç:** *ço* (f.42v.), *ço que* (f.42v.), *merçé* (f.44r., f.44v., f.46r., f.46v. i altres casos), *esperança* (f.52v.), *ça* (f.58r.).

Com es pot observar, els casos que més abunden són els grafiats amb *s* i, els que menys, els casos grafiats amb *c*, tot i això, hi ha encara alguns casos amb *ç*. D'aquesta manera, la quantitat de *ç* que es mantenen és més o menys esperable, ja que és un text del segle XV i aquest canvi ja devia estar més o menys generalitzat.

3.5. Grafiades corresponents a la palatal nasal sonora

Per a representar la palatal nasal sonora, s'han trobat diverses grafiades en aquesta secció del manuscrit, però la més predominant és *ny*, que apareix en els següents casos: *Senyor* (f.42r., f.42v., f.43r., f.43v., f.44r., f.44v., f.45r., f.45v., f.46r., f.46v., f.47r., f.47v., f.48r., f.48v., f.49r., f.49v., f.50r., f.50v., f.51r., f.51v., f.52r., f.52v., f.53r., f.53v., f.54r., f.54v., f.55r., f.55v., f.56r., f.56v., f.57r., f.57v., f.58r., f.58v., f.59r., f.59v., f.60r., f.61r., f.61v., f.62r., f.62v., f.63r., f.63v., f.64v., f.65r., f.65v., f.66r., f.66v., f.67r.), *pertany* (f.46v. f.66r.), *atenyer* (f.51r.), *tany* (f.54v.), *ensenyat* (f.55r.), *menyspresar* (f.56v. f.57r.), *ronya* (f.58v.), *planyer* (f.64r.), *vinyes* (f.64v.), *menys* (f.67r.), *lunya* (f.67r.), *estrenya* (f.67r.) i *lunyets* (f.67r.).

També s'empra la *y* en els següents casos: *mntaya* (f.46v.), *vergoya* (f.49v.), *pertayen* (f.50r.), *ateyer* (f.51r.) i *meyspresar* (f.61v.).

Hi apareixen dos casos de la palatal nasal sonora representada com a *yn*, que són els següents: *giyn* (f.46v.) i *ateyn* (f.53v.).

I hi ha un únic cas en què apareix representada com a *n*: *engans* f.46v.

Com s'ha pogut observar, la grafia predominant en la secció estudiada del testimoni és *ny*, tot i això, hi apareixen alguns casos de *y*, de *yn* i de *n*. Com era esperable, no apareix

cap cas de la palatal nasal sonora grafiada com a *ñ*, ja que és un text del segle XV i la llengua catalana encara no havia patit castellanització.

3.6. Grafies corresponents a la palatal lateral sonora

La palatal lateral sonora apareix representada de diferents maneres en la secció onzena del manuscrit de Montserrat, tot i això, la *ll* és una de les més usuals: *vull* (f.42r. f.55v. f.59r. f.60v. f.63r. f.63v.), *aquells* (f.42r. f.52r. f.52v.), *ella* (f.42v. f.44r. f.46r. f.48r. f.49r. f.50v. v.51v. f.51v. f.52v. f.54v. f.56v. f.57r. f.60r. f.62r. f.63r. f.65r. f.67r.), *ells* (f.42v. f.43r. v.51v. f.56r. f.57v. f.61v. f.64v.), *treballar* (f.43r.), *null* (f.43v.), *uulls* (f.44r. f.48r. f.54v. f.55v. f.56v. f.61v. f.62v. f.65v.), *mullets* (f.44r.), *aquelles* (f.45r.) *marevellós* (f.45r.), *ell* (f.45v. f.57v. f.60v.), *vall* (f.46v. f.55r.), *castell* (f.46v. f.47r.), *faells* (f.47r.), *aparellada* (f.49v.), *bella* (f.49v. f.52r. f.60v.), *vullats* (f.52r. f.61r.), *acullir* (f.52r.), *elles* (f.53r.), *merevellosza* (f.54v.), *llur* (f.55v.), *llurs* (f.56v.), *bell* (f.60r.), *bells* (f.60v.), *gonella* (f.60v.), *treballat* (f.61r.), *marevelloya* (f.61v.), *devallets* (f.62v.), *castells* (f.64v.), *foll* (f.66r.), *perillós* (f.67r.), *fallit* (f.67r.).

L'altra grafia més abundant per a la palatal lateral sonora és la *l*: *ela* (f.42v.), *lou* (f.43v., f.52r.), *loar* (f.44v., f.49r., f.54v., f.63r., f.67r.), *lum* (f.44v., f.55r.), *consel* (f.44v.), *luna* (f.45r.), *equeles* (f.45r.), *defaliments* (f.46r., f.53v.), *val* (f.46v.), *castel* (f.47r.), *leyal* (f.47r., f.55r.), *ligat* (f.47v.), *ligade* (f.48r.), *lagremes* (f.48r., f.59r., f.61v.), *lonch* (f.48r.), *milor* (f.49r.), *loch* (f.49r., f.60v.), *lohadors* (f.49v.), *aquels* (f.50v.), *lenguatges* (f.51v.), *defaliment* (f.51v.), *lurs* (f.52v. f.55r.), *largueza* (f.52v.), *lohar* (f.53v., f.54r., f.56v., f.62v.), *liri* (f.54v., f.59v., f.60r.), *liberal* (f.55r., f.56r.), *libertat* (f.56r., f.57r., f.65v., f.66r.), *lur* (f.56v.), *fil* (f.57r.), *aquel* (f.58r., f.66r., f.67r.), *longament* (f.58r., f.60v.), *beles* (f.59r.), *bels* (f.59r.), *leigts* (f.59v.), *leges* (f.59v.), *lavets* (f.59v.), *lege* (f.59v.), *balesa* (f.60r.), *cabels* (f.60r., f.60v.), *mantel* (f.60r., f.61v.), *gonela* (f.60r., f.61v.), *legea* (f.60r.), *bel* (f.60v.), *bela* (f.60v.), *baleses* (f.60v.), *aquels* (f.61v., f.64v.), *letgeza* (f.61v.), *ergul* (f.62v.), *genolons* (f.62v.), *leyaltat* (f.63r., f.65r.), *liris* (f.63v., f.65r.), *els* (f.64v., f.65v.), *faliments* (f.65r.), *ligar* (f.66r.), *liam* (f.66v.), *liguets* (f.66v.), *lengua* (f.66v.), *ligat* (f.66v.), *ligua* (f.66v.), *folas* (f.66v.), *lunya* (f.67r.), *lunyets* (f.67r.), *el* (f.67r.), *lunya* (f.67r.), *falir* (f.67r.).

També apareix grafiada com a *yl* en els següents casos: *trebayls* (f.51v., f.55r., f.62r., f.62v.), *trabaylar* (f.55v.), *erguyl* (f.61v., f.62r.), *erguylós* (f.61v.), *cuylides* (f.63v.), *vuyl* (f.64r.), *cuyla* (f.65r.), *toyl* (f.66r.), *foyl* (f.66v.).

I, finalment, com a *yll*: *trabaylls* (f.55v.), *arguyll* (f.61r., f.61v.), *erguyllosos* (f.61r.), *erguyll* (f.62r.), *cuyll* (f.63v.), *vuyll* (f.63v.), *cuyllen* (f.64r.).

Com s'ha pogut observar, la palatal lateral sonora està grafiada amb *ll*, *l*, *yl* i *yll*, amb predomini de les dues primeres grafies. S'ha de remarcar, però, que la majoria dels casos en posició inicial de mot estan grafiats amb *l*, «d'acord amb la tradició llatina i catalana medieval» (Martí 1994:60), tret d'algun *llur* o *llurs*, que està escrit amb *ll*. Com assenyala Martí (1994:61), la *l* va continuar emprant-se per a grafiar la palatal lateral sonora en posició inicial fins a la primera meitat del segle XVI, que encara s'utilitzava freqüentment.

3.7. Grafies corresponents a la palatal fricativa sorda

En el testimoni de Montserrat, la palatal fricativa sorda està representada com a *x* en els següents casos: *exohir* (f.43r., f.45v.), *exalsar* (f.51v.), *luxuria* (f.59r., f.59v., f.60r.), *luxuriós* (f.59r.), *exoescats* (f.62v.), *hixen* (f.65v.).

Pel que fa al grup *ix*, es representa com a *x* en els següents casos: *matex* (f.42r., f.45v., f. 50v., f.51r., f.54r., f.56v., f.57r., f.66v.), *conexer* (f.44r., f.45r., f.46r., f.61r., f.67r.), *enaxí* (f.44v., f.45r.), *seguex* (f.47r.), *matexa* (f.47v.), *exir* (f.48r.), *axí* (f.50v., f.66v.), *lexets* (f.55v.), *lexa* (f.56v., f.57v.), *enriquex* (f.56v.), *empobrehex* (f.56v.), *matexs* (f.57v.), *desconexent* (f.61r.), *neximent* (f.61r., f.62v.), *nex* (f.63r., f.66v.), *nexen* (f.63r.), *crex* (f.67r.).

I hi ha un cas del grup *ix* grafiat de la mateixa manera: *deleix* (f.66v.).

Com s'ha pogut apreciar en els casos de *x* que s'han trobat en el manuscrit, la grafia s'empra davant *a*, *e*, *o*, *u*, d'acord amb la tradició, i també és la que predomina per a representar el grup *-ix-*.

3.8. Grafies corresponents a la palatal africada sonora

Pel que fa a la palatal africada sonora en la secció *De si matex*, en alguns casos coincideix amb els usos actuals, però no en altres. Recasens (2017:211) explica que «el fet que els documents antics (...) utilitzin les grafies *g, j* per al so corresponent a *J, B[j] - V[j], D [j], G[j]* i *Ge, i* i *tg, tj* per al so corresponent a *TIC, DIC* i *NIC* podria indicar l'existència de possibles diferències de mode d'articulació fricatiu i africad, respectivament»; no obstant això, «Lamuela ha suggerit (...) que aquestes grafies no representaven consonants de mode d'articulació diferent sinó que totes podien correspondre a un so africad i contrastaven en virtut de la durada de la fase oclusiva, a saber, durada normal en el cas de *g, j* i llarga en el de *tg, tj*» i Martí (1994:63) esmenta que «en la llengua medieval devien conèixer una pronúncia palatal africada geminada, representada gràficament per *tj*», per això s'ha dividit aquest apartat en geminades (*tj* i *tg*) i simples (*j* i *g*):

Els casos de palatal africada sonora geminada són:

- Amb *tg*: *jutga* (f.42v.), *jutge* (f.43r., f.60r.), *linatge* (f.43v.), *coratge* (f.46r., f.46v., f.52v., f.54r., f.55r., f.60r., f.61v., f.63r., f.63v.), *lenguatges* (f.51v.), *jutgen* (f.53v.), *coratgós* (f.55r.), *jutgament* (f.60r.), *letgeza* (f.61v.), *misatges* (f.65v.), *jutgat* (f.66r.).
- Amb *tj*: *jutja* (f.43r.) i *coratje* (f.47r.).

Els casos de palatal africada sonora simple són:

- Amb *g*: *original* (f.44r.), *alegir* (f.44r.), *fugir* (f.46v., f.52r.), *giyn* (f.46v.), *fugen* (f.53r.), *gita* (f.55r.), *diligent* (f.58r., f.63r., f.63v.), *gents* (f.58r.), *envagar* (f.58v.), *envega* (f.58v., f.64v.), *engenren* (f.58v.), *leges* (f.59v.), *lege* (f.59v.), *legea* (f.60r.), *genolons* (f.62v.), *diligentia* (f.64r.), *vigilias* (f.64v.), *desigar* (f.64v.), *desigen* (f.64v.), *cobegar* (f.64v.), *verger* (f.65r.), *ymagina* (f.67r.).
- Amb *j*: *aja* (f.42r., f.45v., f.51v., f.53r., f.54r., f.56r., f.58r., f.61v.), *justicia* (f.42v., f.43r., f.43v., f.44r., f.45v., f.65r., f.67v.), *justicie* (f.42v., f.43r.), *Jhesucrist* (f.42v., f.52r.), *jutga* (f.42v.), *jutja* (f.43r.), *just* (f.43r., f.43v., f.54r.), *jutge* (f.43r., f.60r.), *judici* (f.43v., f.53v.), *justament* (f.43v.), *vajats* (f.44r.), *ajats* (f.44r., f.44v., f.59v.),

majors (f.44v.), *ajuda* (f.44v., f.47r., f.47v., f.67v.), *sajús* (f.46v.), *ajuden* (f.47r.), *menjar* (f.48v., f.49r., f.49v., f.59r., f.63v.), *menjat* (f.49r., f.64r.), *pujar* (f.50v.), *justz* (f.52r.), *ajudes* (f.52r.), *major* (f.53r.), *jutgen* (f.53v.), *dejats* (f.53v.), *ajustades* (f.57v.), *envajoses* (f.58r.), *manjar* (f.58r.), *dejunar* (f.59r.), *jutgament* (f.60r.), *enveja* (f. 64v.), *envajós* (f.65r.), *majós* (f.65v.), *jutgat* (f.66r.), *ajudar* (f.67r.).

- Amb y: *menyat* (f.58r.), *enveya* (f.59r., f.64r., f.64v., f.65r.), *enveyant* (f.65r.).

Com s'hi ha pogut apreciar, la palatal africada sonora està grafiada de diverses formes en el manuscrit de Montserrat: *tg*, *tj*, *g*, *j*, *y*, però les grafies *j* i *g* són les que més s'empren en el fragment escollit del text. Martí (1994:65) explica que:

«(...) en general, en el *Libre de Antiquitats* es manté, d'acord amb la tradició, la distinció que feia la llengua antiga entre, d'una banda, les grafies *g*, *j* per als descendents del llatí I, G^e, Dy, Gy, By, Vy, que devien correspondre a la pronúncia [z], la qual s'ha mantingut en valencià, i d'una altra, *tg*, *tj*, per als descendents de T, D, N + ICU, ICA, més alguns mots del primer grup que per diversos motius també van adoptar la pronúncia geminada [zz] (...).»

I s'ha considerat que en les *Oracions de Ramon* també es manté aquesta distinció que explica Martí.

3.9. Grafies corresponents a la palatal africada sorda

En aquestos fulls del manuscrit de Montserrat, la palatal africada sorda està representada com a *tx*: *enpatxat* (f.49r.), *enpatxa* (f.56v.).

Com a *ig*: *desig* (f.45r., f.58r.), *enveig* (f.58v.), *leigts* (f.59v.), *leig* (f.60v.).

I en només un cas com a *g*: *leg* (f.60v.).

Com s'hi pot apreciar, no hi ha massa casos i no són massa peculiars, el més destacable és *leigts*, que potser és un error de còpia o de l'escrivà per a referir-se a *lejos*.

Tant els casos de *-tx-* entre vocals com els de *-ig* en posició final són grafies habituals en el català medieval.

3.10. Grafies corresponents a l'alveolar fricativa sorda i sonora

En aquest testimoni, l'alveolar fricativa sonora està representada per *s* majoritàriament, alguns exemples són: *misericordia* (f.42r.), *coses* (f.42v.), *proisma* (f.43r.), *misericordiós* (f.45v.), *proisme* (f.46r.), *ocasió* (f.49v.), *esglesia* (f.50v.), *pareoses* (f.58r.).

També per *z*: *cozes* (f.42r.), *largueza* (f.52v.), *riquezes* (f.53r. i en la majoria dels casos), *riqueza* (f.57v.), *letgeza* (f.61v.), *probrezes* (f.62v.).

O per *sz*: *saviesza* (f.44r. i en la majoria dels casos), *altesza* (f.51r.), *merevellosza* (f.54v.), *caszes* (f.64v.), *coszes* (f.65r.), que deuen ser casos d'ultracorrecció de l'escrivà o bé una manera de marcar que la *s* era sonora.

Encara que també hi ha un cas de *ss*: *cosses* (f.45r.), que potser és un error de l'escrivà o bé una manera de marcar que la *s* sonava més.

Referent a l'alveolar fricativa sorda, hi està representada per *ss*: *desservir* (f.43v.), *poguessets* (f.44r. i majoria de casos), *esser* (f.46v. i majoria de casos), *messions* (f.50r.), *preycassen* (f.51v.), *vanguessen* (f.51v.), *estiguessen* (f.51v.), *necessaria* (f.52r.), *necessitats* (f.52v. i majoria de casos), *trespassen* (f.53r.), *estopassis* (f.59v.), etc.

Per *c*, que més o menys coincideix amb els usos actuals: *vicis* (f.42r. i en general), *justicia* (f.42v. i en general), *judici* (f.43v. i en general), *hediffici* (f.46v.), *carcer* (f.48r.), *encarcerade* (f.48r.), *malicia* (f.49v.), *dificils* (f.50v.), *necessaria* (f.52r. i en general), *necessitats* (f.52v.), *tristicia* (f.53r.), *celestials* (f.55v.), *avaricia* (f.56v. combinada amb *avaritia*), *gracia* (f.57v. combinada amb *gratia*), *cendat* (f.60r.), *participar* (f.61v.), *cel* (f.62v.), *ciutats* (f.64v.), *pacient* (f.66r.), *inpacient* (f.66r.), *vencen* (f.67v.).

També està representada per *s* a final i a principi de paraula de forma dominant, i també normalment entre consonant i vocal, més o menys coincideix amb els usos actuals.

Alguns casos són: *si* (f.42r.), *Senyor* (en tots els casos), *servir* (f.43r.), *justicie* (f.43r.), *consirós* (f.44r.), *solament* (f.45r.), *savi* (f.45r.), etc.

Per ζ , que s'observa en l'apartat *desafricació de [ts]*.

I hi ha un cas de *sc*: *masca* (f.49v.), que potser és una errada de còpia.

Hi ha un grup de paraules que representen la /s/ amb la grafia *t*, com *platia* (f.55r.) o *renuntiy* (f.55v.), que, inicialment, per les característiques d'alguns dels exemples, s'havia considerat que hi havia certa voluntat de donar un aspecte «llatinitzat» al text. No obstant això, Martí (1990:67) destaca que, en *El Llibre de Antiquitats de la seu de València*, apareix «l'ús de *t*, per cultisme gràfic, per representar /s/, pràcticament sempre seguida de la vocal *i* més una altra vocal», de manera que s'han entés aquestos casos com a tal: *oratio* (f.42r.), *contrictio* (f.43r., f.46r., f.53v., f.57r., f.57v., f.59r., f.60r., f.61v., f.64r., f.65v.), *satisfatio* (f.43r., f.46r., f.57r., f.57v., f.59r., f.60r., f.65v.), *prudencia* (f.44r., f.44v., f.45r.), *reverentia* (f.44r., f.45v., f.51r.), *ententio* (f.45v.), *gratias* (f.49v., f.51r., f.65r.), *gratia* (f.50r., f.65v.), *temptatio* (f.51r.), *benedictio* (f.51r.), *tribulations* (f.52v.), *octiositat* (f.55r.), *avaritia* (f.56r., f.56v., f.57r., f.57v.), *restitutio* (f.56r.), *octiosos* (f.56v.), *possetions* (f.56v.), *salvatio* (f.57r., f.57v.), *cogitations* (f.57v., f.63r.), *abstinentia* (f.59r., f.66v.), *circunstantie* (f.60r.), *corruptio* (f.61r.), *trations* (f.62v.), *pretiosas* (f.64r.), *diligentia* (f.64r.), *penitentia* (f.65v.), *pascientia* (f.66v., f.67r.), *circunstanties* (f.67v.).

Com s'hi ha pogut observar, hi ha diverses grafies per a representar l'alveolar fricativa sorda (*s*, ζ , *t*, *ss*, *c*, *sc*) i l'alveolar fricativa sonora (*z*, *sz*, *ss*), encara que, més o menys, coincideixen amb els usos actuals. Els casos més rellevants són els de *sz*, *sc*, *t* i *ss* (sonora), que ja s'han comentat individualment.

3.11. Grafies corresponents a l'alveolar africada sonora i sorda

En el manuscrit de Montserrat, l'alveolar africada sorda està representada pràcticament en tots els casos per *ts*, alguns exemples en són: *donets* (f.42r.), *peccats* (f.42v.), *tots* (f.43r.), *malvestats* (f.46v.), *ardits* (f.47r.), *enamorats* (f.53v.).

I en alguns casos com a *tz*: *fetz* (f.43v.), *fortz* (f.55r.), que deu ser una errada de còpia o pel cas del qual provenien del llatí.

Hi ha altres casos en els quals també està representada com a *tz*, però potser és perquè sonoritza, ja que van seguides de vocal o consonant sonora: *fortz* (f.47r.), *justz* (f.52r.), *fortz* (f.53v.), *virtutz* (f.56v.), *glotz* (f.58r.), *donatz* (f.59v.), *meritz* (f.65v.), *donatz-me* (f.67v.).

L'alveolar africada sonora està representada per *tz*, alguns exemples són: *ensutzada* (f.59v.) i *sutzes* (f.59v.).

Com s'hi pot apreciar, no hi ha massa diversitat de grafies per a representar l'alveolar africada sorda (*ts*, *tz*) i sonora (*tz*), de fet, tret d'alguns casos en particular, coincideixen amb els usos actuals.

3.12. Grafies corresponents a la velar sorda

En aquest testimoni, la velar sorda està representada com a *ch*: *pusch* (f.42r.), *atorch* (f.43r., f.45v.), *m'achús* (f.43r.), *planch* (f.43r.), *beneesch* (f.43v.), *estich* (f.45v.), *prech* (f.46r.), *poch* (f.46v.), *enach* (f.46v.), *rocha* (f.46v.), *enamichs* (f.47r.), *donchs* (f.48r.), *lonch* (f.48r.), *loch* (f.49r.), *menuch* (f.49r.), *bech* (f.49r.), *adonchs* (f.49v.), *christiana* (f.50v.), *puch* (f.51r.), *pochs* (f.51v.), *blancha* (f.52r.), *amichs* (f.53r.), *vench* (f.55r.), *rich* (f.56v.), *malencolich* (f.58v.), *tench* (f.61r.).

Com a *c* davant de *a*, *o*, *u* o consonants, alguns exemples en són: *cové* (f.42r.), *cozes* (f.42r.), *misericordia* (f.42r.), *cascú* (f.42v.), *cors* (f.43r.), *scura* (f.44v.), *car* (f.45r.), *poca* (f.46v.), *castell* (f.47r.), *creada* (f.47v.), *clam* (f.48v.), *creura* (f.50v.).

Com a *cc*: en la majoria de vegades que apareix *peccats* (f.42v., f.43r.), etc., *peccador* (f.43r.), *peccar* (f.43v.), i en *ocasió* (f.49v.).

Com a *k*: *karitat* (f.54r., f.54v., f.55r., f.55v., f.56r., f.56v., f.57r., f.63r., f.65r.).

Com a *qu* per norma general davant de *e* i *i*, *aquels* (f.49v. i tots els casos de *que*), *esquivar* (f.63v. i tots els casos de *qui*), i en alguns casos davant de *a*: *quar* (f.42r. i gran part dels casos), *enfortesquats* (f.48v.).

I en un cas com a *g*: *stig* (f.46v.), que deu ser una errada de l'escrivà o bé per influència de *estiga*.

La velar sonora no es tindrà en compte perquè no s'han trobat massa casos diferents dels usos actuals de *g* davant de *a*, *o*, *u* i *gu* davant *e*, *i*. Tanmateix, hi ha alguns casos en què la velar sonora apareix com a *gu* davant *a*: *digua* (f.66v.), *ligua* (f.66v.). Pel que fa a la velar sorda, com s'ha observat, està grafiada amb *ch* (normalment a final de paraula, com era habitual en el català medieval), amb *c* (davant *a*, *o*, *u*), amb *cc* (en algunes paraules concretes), amb *k* (en la paraula *karitat*), amb *qu* (davant *e*, *i* i alguns casos davant *a*) i un cas de *g*, que és més peculiar.

3.13. Grafies *y* i *i*

En la secció *De si matex*, la grafia habitual és la *i*, però hi ha alguns casos en què apareix *y*. Aquests casos s'han dividit en si la *i* és vocal o si és semivocal:

- **Vocal:** *grayr* (f.45r.), *y* (hi) (f.46v. f.50v.), *sy* (f.53r.), *rayll* (f.56v.), *posseyr* (f.67r.), *ymagina* (f.67r.).
- **Semivocal:** *yo* (f.42v., f.44v., f.45v., f.46r., f.46v., f.48r., f.50r., f.50v., f.53r., f.58r., f.65v.), *nuyt* (f.44v.), *aytant* (f.45v., f.46r., f.66v.), *leyal* (f.47r., f.55r.), *aytals* (f.48r., f.57v., f.63v.), *aytal* (f.51r., f.66v.), *feyt* (f.58v.), *deyns* (f.58v.), *almoyna* (f.62r.), *leyaltat* (f.63r., f.65r.), *fruyts* (f.63v.), *cuyda* (f.63v.).

Com es pot veure, en aquest fragment del text, la *y* s'empra majorment per a representar la semivocal; no obstant això, hi apareixen alguns casos en què és una vocal, però no s'hi utilitza de forma regular.

3.14. Grups consonàntics i consonants dobles

Pel que fa als grups consonàntics, s'ha de tindre en compte que, en el manuscrit de Montserrat: en alguns casos, el grup *-ndr-* apareix com a *-nr-*: *engenren* (f.58v.), *engenrament* (f.61r.), però la forma habitual és *-ndr-*. En alguns casos, el grup final *-nts* hi apareix com a *-ns*: *honramens* (f.54r., f.57r.), *parens* (f.57r., f.57v.), *turmens* (f.66r.),

però la forma habitual és *-nts*. El grup *-mpt-* apareix en casos com: *temptations* (f.48r. f.48v., etc.); *temptat* (f.51r.), *tempta* (f.53r.). Hi ha un cas del grup *-ldr-* com a *-lr-*: *volria* (f.42r.), però la forma habitual és *-ldr*.

Quant a les consonants dobles, hi ha certa tendència a escriure la *f* com a *ff*: *offir* (f.43r.), *satisffatio* (f.43r.), *soffir* (f.43v.), *hediffici* (f.46v.), *deffenen* (f.47r.), *ffe* (f.50r. i gran part dels casos), *deffalen* (f.53r.), *deffenats* (f.56v.), *ffa* (f.64r.). En alguns casos, la *l* està representada com *ll*: *lla* (f.44v.), *dell* (f.47r.), *humill* (f.52r.), *rayll* (f.56v.), *lles* (f.57r.), *qualls* (f.62r.), *humillment* (f.62v.), *vills* (f.65r.). La *rr* coincideix en tots els casos en els usos actuals: *errat* (f.44r.), *torres* (f.47r.), *correr* (f.48r.), *guerra* (f.58v.), etcètera. I hi ha un cas de *bb*: *nobblesa* (f.61r.). Referent a la resta de consonants dobles, no s'ha trobat cap cas en aquestos fulls de *nn* ni de *mm*, la *cc* ja s'ha vist en l'apartat de *velars sordes* i la *ss*, en l'apartat de *velar fricativa sorda*.

Així, com s'ha vist, d'un costat, alguns mots presenten consonants dobles per cultisme gràfic, però altres, com *mm* o *nn*, no s'han trobat; i d'altre, apareixen alguns grups consonàntics en què manca alguna de les consonants, però no és general.

3.15. Presentació dels hiats

En aquest manuscrit, la presentació dels hiats varia, es poden trobar amb *y* o amb *h*, com es veu a continuació:

- **Casos amb y:** *obeyir* (f.42v., f.44v.), *beneyir* (f.44v., f.49r., f.53v., f.54r., f.55r., f.63r.), *grayr* (f.45r.), *obeyr* (f.55r.), *renuntiy* (f.55v.), *hobeyir* (f.62v.), *posseyr* (f.67r.).
- **Casos amb h:** *exohir* (f.43r., f.45v.), *plaher* (f.43r., f.45r., f.54v.), *rahó* (f.45v., f.47r., f.52v.), *obehir* (f.45v.), *plahent* (f.49r.), *lohadors* (f.50r.), *benehescan* (f.50v), *destrohir* (f.52r.), *lohar* (f.53v., f.54r., f.56v., f.62v.), *plahers* (f.55v., f.59r.), *restituhir* (f.56r.), *enpobrehex* (f.56v.), *vaher* (f.60v.), *trahit* (f.61r.), *pobreehes* (f.62r.), *trahir* (f.64r.), *fahés* (f.66v.).

Com es pot apreciar, sembla que hi ha certa tendència a utilitzar *y* quan el hiat està format per *vocal+i*, ja que és la grafia que s'observa en la majoria dels casos, mentre que

la *h* s'empra per a la resta dels contextos. No obstant això, hi ha alguns casos en què no s'acompleix, com: *exohir, obehir, destrohír, restituhír* i *trahir*.

3.16. *Morfologia adjectival*

Pel que fa a la morfologia adjectival, s'han observat els plurals masculins de les paraules acabades en [s], [ts̄] i [ʃ], tot i que, en la mostra, només s'ha trobat *erguyllosos* [f.61r.]. Segons Recasens (2017:63):

«Originàriament en català antic els plurals nominals l'arrel dels quals acabava en [s] o [ts̄] (ç) i en menys mesura en [ʃ] afegien *e* davant del morfema *s* de plural (...). Els plurals en *-os* substituïren els més antics en *-es* (...) segurament per analogia de les formes de plural de noms masculins que tenien *o* tònica per tal com entre les primeres formes lèxiques que experimentaren aquella substitució n'hi havia que tenien vocal tònica mitjana posterior(...). Inicialment hi hagué vacil·lació entre els plurals en *-es* i en *-os*, amb un predomini clar de *-es* als segles XIII-XIV (Llull), possible predomini de *-es* encara al s. XIV (...) i predomini de la nova solució *-os* al s. XV.»

De manera que, com que el manuscrit és del segle XV, es pot donar per suposat que s'empraria l'acabament en *-os*; tanmateix, com que només s'hi ha trobat una paraula masculina plural acabada en [s], [ts̄] o [ʃ], no es pot constatar que s'utilitzara en tots els casos el plural en *-os*.

També, s'ha observat que l'adjectiu *fort* es troba en el manuscrit de Montserrat com a invariable: *que vos enfortescats mon coratge de tant fort amor* (f.47r.), *volets que hom vos am ab tant fort amor que la amor no pusca esser sobrada ni vensude* (f.47v.); fins i tot té la forma *fortment* en compte de *fortament*: *he de mos peccats molt fortment penedir* (f.48v.), *que he peccat fortment he sovint per luxuria* (f.59v.), *ira ha en custuma que on pus hom en ella está he les sues circumstanties ymagina he consira, pus fortment crex* (f.67r.).

D'aquesta manera, seria necessari estendre l'estudi a tot el manuscrit i observar la morfologia adjectival d'una forma més exhaustiva per a poder extraure unes constatacions més fiables. No obstant això, es pot verificar que l'adjectiu *fort* encara era invariable quan es va crear el manuscrit.

3.17. *Morfologia nominal*

Pel que fa a la morfologia nominal, no hi ha massa aspectes del testimoni que calga tractar amb precisió. Tanmateix, s'ha de comentar que apareix *Deus*, amb l'ús nominatiu vocatiu del llatí, és a dir, en cas recte, en els següents casos: *Senyor Deus* (f.42r.), *Gloriós Deus* (f.42v.), *Senyor piadors Deus, e amorós* (f.45v.), *Senyor Deus* (f.54v.), *Senyor Deus* (f.59r.), *Senyor Deus* (f.61r.), *Senyor Deus* (f.62v.); no obstant això, la forma *senyer* no es troba en els fulls de la secció onzena del manuscrit de Montserrat.

Altre tret que s'ha de tindre en compte és que els mots proparoxítons que en llatí tenien -N'S conserven aquest grup consonàntic, com *homens* (f.45r., f.51v., f.52r., f.54v., f.56r., f.61r., f.61v., f.62r., f.62v., f.62v., etc.).

En el cas de la morfologia nominal, també seria convenient fer un estudi més exhaustiu i de la totalitat del manuscrit perquè es pogueren extraure uns resultats més extensos, però, pel volum del treball de final de màster, no s'han fet.

3.18. *Morfologia pronominal*

En la secció onzena del manuscrit de Montserrat, apareixen els següents pronoms forts: *yo* (15 vegades), *vos* (48 vegades), *ell* o *el* (4 vegades), *ella* o *ela* (19), *nosaltres* (1 vegada), *ells* o *els* (9 vegades), *elles* (1 vegada), *mi* (27 vegades) i *si* (5 vegades).

Referent als pronoms febles, hi apareixen els següents: *em/me/m* (89 vegades), *lo* (6 vegades, també s'empra com a article), *la* (18 vegades, també s'utilitza com a article), *li* (4 vegades), *ens/ns* (1 vegada), *us* (45 vegades), *vos* (101 vegades, també s'empra com a pronom fort), *los* (4 vegades, també s'usa com a article), *les* (10 vegades, també hi apareix com a article), *y* (2 vegades), *ho* (2 vegades), *en/ne/n* (10 vegades). També s'hi

poden veure diverses combinacions de pronoms febles: *la·m* (3 vegades), *le us* (2 vegades), *la us* (1 vegada), *us ho* (1 vegada).

Quant als demostratius, l'únic pronom demostratiu que s'hi pot trobar és *assó*, que apareix 12 vegades. També hi apareixen els determinants demostratius de proximitat: *aquestes* (4 vegades), *esta* (1 vegada), *est* (1 vegada), és a dir, hi ha una barreja de les formes reforçades i les simples.

Pel que fa als pronoms relatius, *qui* i *que* són els que tenen més protagonisme en la part onzena del manuscrit, tot i que també hi apareixen *la qual* (15 vegades) i *lo qual* (3 vegades). Com apunta Joaquim Martí (2000:85), «en les oracions de relatiu adjectives en català medieval s'observa una tendència a l'ús de *qui* com a pronom relatiu subjecte, amb *que* usat com a acusatiu, encara que també es documenten des de bon començament casos de *que* subjecte. (...) El relatiu *qui* no arribà a imposar-se en català com a forma única de subjecte, i des del segle XV anà minvant a favor de *que*». Joan Miralles (1984:237) explica que «el pronom relatiu *qui* té el valor de subjecte, i tant pot representar un antecedent personal com un no personal, singular o plural. De vegades també és usat precedit de preposició amb antecedent personal. La forma *que* és usada com a CD, però també es troba en funció de subjecte, tant amb antecedent de persona com amb antecedent de cosa. Igualment després de preposició, amb antecedent no personal». És per això que s'han observat amb més deteniment els relatius *qui* i *que* i, a continuació, se n'exposen alguns exemples:

Que amb valor de subjecte:

- F.42v.: (...) *e per ço vos deman justícia, que es virtut per la qual (...)*
- F.52r.: (...) *e a vos deman esperança, que es virtut per la qual (...)*
- F.56r.: (...) *Gran pahor ma fa avarícia, que es mortal peccat (...)*
- F.59r.: (...) *luxuria es pudent peccat que consuma sanitat (...)*
- F.60r.: (...) *(d'ome qui am castedat,) que es porpra, pali, cendat, flor de liri, rubís (...)*

Qui amb valor de subjecte:

- F.44r.: (...) *deman prudentia qui es virtut per la qual (...)*
- F.46r.: (...) *ella es virtut qui es força de coratge (...)*

- F.49r.: (...) *per amargosa ha aquells qui ab tempransa (...)*
- F.52r.: (...) *contra aquells qui lo volen destrohir (...)*
- F.54r.: (...) *Senyor, qui sots amor, qui es flama (...)*
- F.56r.: (...) *(Gran pahor ma fa avarícia, que es mortal peccat) he qui es molt greu (...)*
- F.60r.: (...) *d'ome qui am castedat (...)*
- F.60v.: (...) *luxuria qui es tant negra (...)*
- F.61r.: (...) *Seyor Deus, qui sots humil per bondat (...)*
- F.62v.: (...) *accidia es peccat qui procura ociositat (...)*
- F.63r.: (...) *he pensaments qui nexen en coratge de home qui de vos a servir (...)*
- F.65r.: (...) *he tots los faliments qui venen per ella (...)*
- F.65r.: (...) *roses, liris he violas, qui donen odor de leyaltat (...)*

Que amb valor de complement directe:

- F.46r.: (...) *Fortitut vos deman e prech vos que la-m donets (...)*
- F.47v.: (...) *per raho d'assó volets que hom vos am (...)*

Com s'hi ha pogut observar, el pronom fort *tu* no s'utilitza en cap moment; no obstant això, és totalment lògic perquè la segona persona és Déu i, per tant, s'empra *vos* com a mostra de respecte. Quant a la resta dels pronoms forts i febles, són els habituals. Un fet que potser és més remarcable és la barreja de formes reforçades i simples i que només s'hi haja trobat el pronom *assó*; tanmateix, el primer cas pot ser una simple errada de còpia i, el segon, deu ser pel tipus de text. Pel que fa als relatius, en aquest manuscrit encara té molta rellevància *qui* amb valor de subjecte, però no se sap si és per «herència» del manuscrit que es copiava o bé perquè encara s'utilitzava de forma abundant.

3.19. *Morfologia verbal*

En la secció onzena del manuscrit de Montserrat, la primera persona del present d'indicatiu de la primera conjugació no presenta desinència, com es pot observar en els casos que s'han extret de la part onzena del manuscrit de Montserrat: *deman* (f.44r.), *prec*

(f.44v.), *desig* (f.45r.), *daman* (f.45v.), *estich* (f.45v.), *am* (f.45v.), *atorch* (f.45v.), *clam* (f.46r.), *prech-vos* (f.46r.), *stig* (f.46v.), *menuch* (f.49r.), *clam* (f.52r.), *ador* (f.52r.), *lou* (f.52r.), *enamor* (f.53r.), *do* (f.53v.), *renuntiy* (f.55v.), *soplic* (f.57r.), *m'acús* (f.59v.), *aor* (f.60r.), *anemor* (f.64r.), *desam* (f.65r.), *esper* (f.65v.). S'ha de remarcar que no s'ha trobat cap cas amb vocal de suport.

La cinquena persona del present d'indicatiu i de subjuntiu té la terminació *-ts*, encara no s'ha adoptat la forma *u*, que es generalitza a partir del segon terç del segle XV, com es pot veure a continuació: *donets* (f.42r.), *defenats* (f.42r.), *pardonets* (f.42r.), *sots* (f.42v.), *avets* (f.42v.), *siats* (f.43r.), *donats e perdonats* (f.43v.), *poguessets* (f.43v.), *humiliets* (f.44r.), *vajats* (f.44r.), *ordonets* (f.44r.), *enflamats* (f.44r.), *mulletts* (f.44r.), *havets* (f.46r.), *enfortescats* (f.47r.), *volets* (f.47r.), *fassats* (f.48v.), *fets-me* (f.49r.), *aurets* (f.49r.), *vullats* (f.52r.), *perdonats* (f.52v.), *podets* (f.54v.), *devets* (f.55r.), *lexets* (f.55v.), *membrats* (f.55v.), *entenets* (f.55v.), *amats* (f.55v.), *suspirats* (f.55v.), *plorats* (f.55v.), *pregets* (f.55v.), *fugats* (f.55v.), *puscats* (f.55v.), *guardets* (f.56r.), *defenats* (f.56r.), *anemorets* (f.56v.), *tragats* (f.57r.), *dats-me* (f.57r.), *matats* (f.57r.), *lavets* (f.59v.), *devallets* (f.62v.), *exoescats* (f.62v.), *voliets* (f.65r.), *lunyets* (f.67r.), *acostets* (f.67r.), *manassats-me* (f.67v.).

Tot i que no hi ha massa casos, les formes dels verbs incoatius es feien amb *e*: *seguex* (f.47r.), *benehescan* (f.50v), *beneesch* (f.52r.), *enriquex* (f.46v.), *enpobrehex* (f.56v.).

En el cas de la morfologia verbal, es pot extraure que el text és de primeries del segle XV, tot i això, seria recomanable fer l'estudi del manuscrit complet per poder-ho constatar amb més seguretat.

3.20. Preposicions *per i per a*

Només s'ha trobat un cas de la preposició composta final *per a* en la secció de la qual s'ha fet l'estudi lingüístic: *he per a mon proisme ajudar* (f.67r.); tot i això, sembla que siga la construcció antiga *per sarraïns a preïcar* però amb un ordre diferent de les preposicions *per i a*, que recorda a la preposició *per a*. Per contra, la preposició *per* es troba en el text nombroses vegades, fet que implica que encara no s'ha introduït *per a*,

que va començar a estendre's en el segle XV, sobretot a València. Conseqüentment, seria necessari estendre l'estudi a tot el manuscrit i observar les preposicions d'una forma més exhaustiva.

3.21. *Conjuncions copulatives*

En aquest testimoni, es confon *e* i *he* tant com a conjunció copulativa com a forma verbal. En el text, *e* apareix 262 vegades com a conjunció i com a forma verbal, i *he*, 319.

Alguns exemples dels casos de conjunció són: *pietat e misericordia* (f.42r.), *scura e tenebrosa* (f.44v.), *suspirant per amor e plorant per dolor* (f.46r.), *dret he justicie* (f.43r.), *suspirant he plorant* (f.66v.), *vencen he empresonen* (f.67v.).

També hi apareix la conjunció *ne* en aquest cas: *son delit ne desir* (f.47v.); i la conjunció *ni* 38 vegades: *no-m pusca pendre ni forsar* (f.63v.), *no menbrant ni graties fahent* (f.65v.), etc.

D'aquesta manera, com s'ha pogut comprovar, les conjuncions *e/he* i *ni* són les més abundants en el text, però, per contra, no hi ha cap cas de *et*, que també era habitual en l'època de creació del manuscrit.

3.22. *Conjuncions disjuntives*

En la secció *De si matex*, la conjunció disjuntiva *o* apareix amb *h* i sense:

- *En fer ho no fer* (f.45r.)
- *Menjar o beura* (f.48v.)
- *Seré temptat per lo dimoni ho per ma frevoltat e peccat* (f.51r.)
- *Vullats en alguna cosa, ho coses, acullir* (f.52r.)
- *Tolt ho hemblat contra son proisma* (f.56r.)
- *Pusqua amblar ho furtar a son proisme* (f.58v.)
- *Si contra mi ha fallit o vol falir* (f.67r.)

A més, com es pot observar en els exemples, aquesta conjunció té tant el valor de disjunció excloent (*en fer ho no fer*) com el d'incloent (*ha fallit o vol falir*).

3.23. *Conjuncions causals*

En aquestos fulls del testimoni, hi ha diversos casos de conjuncions causals (sobretot del tipus externes), com *pus que* –també en la forma *pus ca–*, que encara es manté viva en el segle xv, però presenta poca viabilitat perquè es veu desplaçada per la variant *puix (que)*. A continuació, se n'exposen alguns exemples:

- *Pus que jo us deman* (f.42v.)
- *Pus ca yo, Senyor, son just* (f.43r.)
- *Pus que so que us deman* (f.43r.)
- *Pus que sou digne* (f.43r.)
- *Pus que, en vos, Senyor, hac* (f.44r.)
- *Pus ca yo planc* (f.53v.)
- *Pus que sots karitat* (f.54v.)
- *Pus que vos deman* (f.55r.)
- *Pus que tant vall a vos amar* (f.55r.)
- *Pus ca vos vull amar* (f.55v.)
- *Pus que per vos amar* (f.62r.)
- *Pus que a altra los avets dats* (f.65v.)

També hi ha un cas de *pus*: *pus hom en ella está* (f.67r.)

A més, hi apareix la conjunció *car*, tot i que és més abundant en la forma *quar*, que, segons Saldanya i Pineda (en premsa), «es podria interpretar també com una variant gràfica de *car*, però segurament es tracta d'una variant fònica, amb manteniment del diftong davant de consonant velar, d'acord amb el resultat normal d'aquest diftong». Aquesta conjunció s'empra sobretot en el segle XIII; després del XVI, cau en desús. A continuació, se'n mostren alguns exemples del text:

- *Car moltas vegades m'avets perdut* (f.42r.)
- *E car nagú no la-m pot dar* (f.45r.)
- *Quar ella es virtut qui es forsa* (f.46r.)

- *Car tota amor creada* (f.47v.)
- *E car lonch temps vos he oblidar* (f.48r.)
- *Quar a l'enteniment mana* (f.50v.)
- *Car esperansa fa hom mes confiar* (f.52v.)
- *Quar no us tany vos servir* (f.54v.)
- *Car tots lurs amics fa* (f.55v.)
- *Quar tant es viscós pecat* (f.56r.)
- *Quar jo desig esser ça* (f.58r.)
- *Quar los homens glotz* (f.58r.)
- *Quar he contrictio he dolor dells pecats* (f.59r.)
- *Quar vos sots de peccadors misericordia* (f.60r.)
- *Car trop ho tench* (f.61r.)
- *Quar he estat ergulós* (f.61v.)
- *Quar vos avets gran humilitat* (f.62r.)
- *Car per ella a servir* (f.63r.)
- *Quar trop es amar* (f.63v.)
- *Car es maldient he mintent* (f.64r.)
- *Quar es pereosa* (f.64r.)
- *Quar es dormidora* (f.64r.)
- *Quar es trista* (f.64r.)
- *Quar per accidia he peccat* (f.64r.)
- *Quar per enveja he moltes vegades peccat* (f.64v.)
- *Car per enveja he peccat* (f.65r.)
- *Car vos sots misericordia* (f.66r.)
- *Quar per aytal liam deleix* (f.66v.)
- *Quar cor axí ligat* (f.66v.)

I hi ha un cas de la locució *per so quar*, que es troba en els textos més antics: *per so quar tan longament he estat servidor* (f.60v.), en canvi, no s'ha trobat cap cas de *per tal car* en la secció estudiada del manuscrit.

La conjunció *com*, també comuna amb la forma *con*, segons Saldanya i Pineda (en premsa), «s'originà a partir d'un procés de gramaticalització i, més concretament, a partir

de la convencionalització d'inferències causals contextuals». S'ha trobat amb les dues formes en el text, com es veu a continuació:

- *Con sia sso que sens virtuts a vos no pusch vanir* (f.42r.)
- *Com siats justament amat* (f.43v.)
- *Com so tribulat e consirós, com me panet, com he ves vos tant errat* (f.44r.)
- *Com sia sso que vos m'ajats obligat* (f.44v.)
- *Com la nuyt stá scura* (f.44v.)
- *Com yo no us he damanada* (f.46r.)
- *On, con yo sia sajús en esta vall tenebrosa hon stig poch per peccats* (f.46v.)
- *Con porá correr ni a vos vanir per vos amar e servir?* (f.48r.)
- *Con saré a la taula* (f.49r.)
- *Con auré menjat e begut atempradament* (f.49r.)
- *Com li fets creura* (f.50v.)
- *Axí con son los articles e-lls sacramens* (f.50v.)
- *Com fe está sobirana* (f.51r.)
- *Com la saviesa deman* (f.55r.)
- *Com sia assó que per accidia he peccat* (f.63r.)
- *Com saré irat* (f.66v.)

La forma *perquè* amb ús causal, segons Saldanya i Pineda (en premsa), començà a imposar-se a *car* aproximadament sobre el segle XV, però sobretot en el XVI. Com que aquest manuscrit és del segle XV, només se n'ha trobat un cas en la secció onzena del manuscrit, que és el següent: *perqué us prech, Senyor, que-m fassats oblidar totes les coses perquè ira crex he multiplica* (f.66v.).

S'ha de remarcar que també hi ha alguns casos de locucions conjuntives formades per la preposició *per*, tot i que la més abundant va acompanyada del demostratiu anafòric *ço* i la conjunció *que*. Com apunten Saldanya i Pineda (en premsa), aquest tipus de locucions prenen força quan *car* cau en desús: «durant el segle XV, l'ús de *car* i de les locucions amb *per* és bastant equilibrat, encara amb predomini de *car*. Però en la primera meitat del XVI s'inverteix la situació i els nexes amb *per* (bàsicament *perquè* en aquest moment) es fan més freqüents». A continuació, se'n mostren alguns exemples:

- *Per so que de vostra amor membrará e lo meu enteniment* (f.47v.)

- *Per so que soven vos entendré* (f.47v.)
- *Per so he, en vostra misericordia he perdó, gran speransa* (f.66r.)

Com s'ha pogut comprovar, la conjunció causal més significativa del text és *quar*. Açò implica que, encara que el text siga del segle XV i algunes conjuncions estiguen en procés de desús i perdent força a favor d'unes altres, *car* continua tenint prou importància en l'època de creació del testimoni.

3.24. *Conjuncions finals*

En aquest manuscrit, la conjunció *perquè* apareix com a final en els següents casos:

- *Perqué-m jutge en tant, quant planch e-n plor* (f.43r.)
- *Perqué us sia de merçé que-m donets tempransa* (f.49v.)
- *Perqué us sia de pietat e merçé, qu'em mentigats* (f.50v.)
- *Perqué sia vostra merçé que a la sancta fe donets molts e bons servidors* (f.51v.)
- *Perqué us sia de merçé* (f.54v.)
- *Perqué us platia* (f.55r.)
- *Perqué-m jutge a puniment* (f.60r.)

També hi ha diversos casos de locucions conjuntives formades per la preposició *per*, com es pot apreciar a continuació:

- *Per so que en la oratio aja en vos speransa* (f.42r.)
- *Per ço que ab ella vos reta tot mi* (f.42v.)
- *Per so que no puscats* (f.43r.)
- *Per so que justament vos pusca membrar* (f.43v.)
- *Per so que-ns poguessets reembre del greu peccat original* (f.43v.)
- *Per so que sapia qual es la voluntat* (f.45r.)
- *Per so que, ab amar, pusca venir* (f.46v.)
- *Per rahó d'assó, volets que hom vos am* (f.47v.)
- *Per so que-l enemich, ni mos peccats, ni nagunes temptacions no-m pusquen* (f.48v.)

- *Per so que per sobre menjar o beura no sia destemprat* (f.48v.)
- *Per so que le us daman e que ab ella me sapia gardar de molt menjar e beura* (f.49r.)
- *Per so que, ab veritat, vos amen vos honren e us benehescan* (f.50r.)
- *Per so que la fe preycassen per tot lo mon* (f.51v.)
- *Per so que de vos sia molt enamorat* (f.54r.)
- *Per so que ella pusca desamar he menyspresar* (f.56v.)
- *Per so que vos pusca longament molt amar* (f.58r.)
- *Per so que ab ells la destrua* (f.64v.)
- *Per so que ab virtuts sia digne* (f.66r.)
- *Per so que no fahés altre home foyl* (f.66r.)

Aquestes conjunció apareixen amb valor final des de ben prompte, per tant, és totalment habitual que es puguin trobar en aquest manuscrit. No obstant això, és estrany que no apareguen altres conjuncions, per tant, s'hauria de fer un estudi més aprofundit i més ampli del text per poder comprovar si hi ha més tipus de conjuncions finals.

3.25. *Conjuncions concessives*

La conjunció *e encara que* en aquest testimoni: *he encare que los pecats son molts greus e pesans* (f.48r.). És una conjunció que es troba des dels primers textos fins a l'actualitat, el fet que sobta és que només hi haja un cas, ja que és la més habitual. A més, que *jatsia* no aparega en aquest fragment del text, és bastant estrany, ja que era una conjunció molt usada en l'època de creació del manuscrit. Així, seria convenient ampliar l'estudi lingüístic a tot el text per poder observar si hi apareixen més tipus de conjuncions concessives.

3.26. *Conjuncions consecutives*

Pel que fa a les conjuncions consecutives, no se n'ha trobat cap en el fragment estudiat. Per a poder extraure informació d'aquest text respecte a les conjuncions consecutives, seria necessari analitzar la totalitat del testimoni.

3.27. Conclusions

Després d'haver analitzat aquestes pàgines del manuscrit de Montserrat, la conclusió més important a la qual s'ha aplegat és que s'hauria de fer un estudi del text complet per a poder observar-ne millor els fenòmens lingüístics. Tanmateix, pel volum d'aquest treball de final de màster i per la situació que s'ha esdevingut, no s'ha pogut efectuar un estudi lingüístic més ampli i més complet.

S'ha de remarcar, però, que, en primer lloc, l'ús de la vocal neutra [ə] s'estava estenent en els parlars orientals en l'època en la qual es va crear el manuscrit. S'ha pogut apreciar que hi ha nombrosos casos en els capítols seleccionats, tot i això, no hi apareix en tots, no se sap si perquè no era un fenomen totalment generalitzat o bé perquè eren errors de còpia. El que sí que es pot afirmar és que en el segle XV ja hi apareix la *e neutra* en les posicions àtona inicial, pretònica interna, posttònica interna i àtona final, i també en els monosíl·labs àtons.

En segon lloc, que el fenomen de l'assimilació de la ròtica en la sibilant ja estava produint-se i que hi havia certa vacil·lació en les paraules plurals masculines agudes acabades amb *-rs*. No se sap si aquest fet és conseqüència de l'estadi de canvi del fenomen lingüístic o bé si hi havia errors de còpia, ja que tots els casos en què hi apareix és en l'acabament *-ors*. S'ha arribat a valorar si potser hi havia més d'un escrivà fent la còpia del manuscrit, ja que en l'apartat de les set virtuts cristianes sí que hi apareix la *-r-* en la terminació *-ors* i en la secció dels set pecats capitals és menys comuna. Tanmateix, els capítols seleccionats mostren que hi havia vacil·lació en aquest fenomen durant l'època de la creació del manuscrit.

En tercer lloc, que la desafricació de [t̪s] ja estava ben avançada, ja que, com s'ha pogut comprovar en aquest apartat, els casos que més abunden són els grafats amb *s*; tot i això, hi ha encara alguns casos amb *ç*, però queda palès que aquest canvi ja devia estar més o menys generalitzat en el segle XV.

En quart lloc, pel que fa a les grafies, són més o menys habituals: el dígraf *ny* té molta importància i encara no hi apareix *ñ*; *ll* és la grafia majoritària i *l* s'empra en posició inicial de forma abundant, com generalment en el català medieval; es manté la distinció *tj*, *tg* i *j*, *g*; s'hi troba la grafia culta *t* per a representar *s*; hi ha algunes consonants dobles per cultisme gràfic, etcètera.

En cinqué lloc i ja per acabar, quant a la morfologia i a les conjuncions, s'ha de remarcar que, tot i que en algunes seccions sí que hi ha una mostra suficient, en altres no; per tant, com ja s'ha dit, s'hauria d'ampliar l'estudi lingüístic per poder extraure unes conclusions més interessants. Tanmateix, gran part dels trets que s'han estudiat verifiquen que el text és de les primeries del segle XV.

4. EDICIÓ

4.1. *Descripció del manuscrit*

Aquest manuscrit –R en l’aparat– és el número 1024 de la Biblioteca del Monestir de Montserrat, és de la primera part del segle XV i el suport d’aquest és pergamí. Segons Lúcia Martín (2004) en la *Introducció al llibre «Oracions de Ramon»*, el còdex està compost per 69 folis (195x140 mm.), que estan numerats correlativament en xifres aràbigues –amb un únic error, la repetició del foli 32– i també conté una antiga numeració romana. Se’n poden comptar fins a 38 capítols –però aquesta divisió és posterior a la creació de l’obra– i està format per 12 parts. L’obra original consta de 13 capítols, però el tretzé, *De doctrina y art de amar a Deu*, no es pot trobar dins d’aquest testimoni. Conté un *incipit*, que ocupa des de f. 1r fins al f. 2r i està encapçalat pel següent text: «Deus a vostra honor comens les Oracions de Ramon (Lull fetes per dona Blanca, Reyna de Arago)», que es pot observar que està escrit en dues lletres distintes a la procedent de l’escrivà del còdex; i un *explicit* en el f. 69v que finalitza el llibre d’aquesta manera:

«Finit es aquest libre de oracions e de doctrina de amar a Deu en la ciutat de Barcelona en l'any mil docents noranta nou, lo qual fonch fet a requesta del molt alt noble senyor en Jaume Rey de Arago e de la molt alta dona Blanch, muller sua, que dixeren a Ramon que fes aquest libre que fos doctrina a ensenyament per la qual aquells qui no sabia pregar Deu e aquells que Deu no amen molt, lo qual desitgen amar molt, lo sapien molt amar e encara que sapien honrar e servir nostra Dona Sancta Maria.»

Tot i que s’ha consultat la versió digital per a fer l’edició, en aquesta introducció i en el catàleg dels manuscrits de la Biblioteca del Monestir de Montserrat (Olivar 1977:311 i 312) s’informa que l’enquadernació està feta amb cuir sobre fusta i el volum es troba en bon estat. La tipologia de lletra que impera durant tot el manuscrit n’és una gòtica i regular, encara que, com ja s’ha esmentat, n’hi ha dues altres: una gòtica cursiva que comença l’encapçalament i altra que el finalitza i escriu l’*explicit* –com també les referències en la numeració, les parts de l’obra i la divisió en articles dins de cada

capítol–, que deu ser del segle XVII o XVIII segons Martín, encara que Olivar assegura que és del segle XVII. Les caplletres del facsímil estan decorades amb tinta blava i vermella, com també els calderons que s’observen al llarg de l’obra, que alternen aquestes tonalitats, i inicials amb traces grogues; Olivar assenyala també que les rúbriques estan creades amb color vermell. Cal esmentar que, en el peu dels fulls o en els marges, es poden observar diferents inscripcions o probatòries, Llúcia Martín marca la següent, que es troba en el f. 1r: «Com molts homens desitgen seber haver. Com molts ho», que és com comença el text original. Per altre costat, Olivar declara que els antics possessors d’aquest testimoni van ser Jeroni Rosselló i Ribera i Guillem Rosselló (Mallorca), tot i que va ser adquirit pel monestir l’any 1952 al llibreter Josep Porter i Rovira (Barcelona).

L’apartat que s’ha editat és la secció onzena i ocupa els capítols 22-36 (des del f. 42r fins al f. 67v). En aquestos fulls trobem les característiques esmentades anteriorment: alternança dels colors blaus i rojos en els calderons, inicials decorades amb groc (o el que sembla ser taronja en alguns casos), escriptura gòtica en el cos textual... Però, a més, cal destacar-ne que la totalitat dels títols de l’onzena part està escrita amb tinta vermella. Un aspecte a posar en relleu és que aquestos noms i la decoració ocupen una línia sencera en alguns casos –com és el cas de *De glotonia*– i, en altres, només una part –com per exemple el capítol de *De justicia*–. També es poden trobar diversos reclams en els marges inferiors drets: en el f. 48v, *sia mon cors*; en el f. 56v, *de mortals*, i en el f. 64v, *he oblidar*, que repeteixen el començament del següent foli. L’escriptura en aquestes pàgines és totalment llegible, només hi ha dificultats en els següents casos: f. 46r, el títol *De fortitut*; f. 48v, el títol *De tempransa*, i f. 54r, la paraula *per*. S’observen també alguns afegitons o correccions en els marges o sobre les línies del mateix manuscrit, que sembla que les faria el mateix copista d’aquest testimoni. Ja per a acabar, és interessant que, en l’última línia d’alguns folis, hi ha algunes lletres que tenen una espècie de ramificacions a mode de decoració, com poden ser la *p*, la *q* o la *h*.

4.2. Criteris d'edició

Per a fer l'edició d'aquesta secció de les *Oracions de Ramon*, s'han emprat els criteris de la *NEORL* –Normes per a l'Edició i la Transcripció de les Obres Catalanes de Ramon Llull– i no les d'ENC –Els Nostres Clàssics– perquè es tracta d'una part d'una obra lul·liana. El criteri principal de transcripció d'aquestes normes és mantindre o respectar el manuscrit base amb tota la fidelitat possible, tret dels errors evidents del copista. Aquesta regla s'ha seguit sempre que s'ha pogut i només s'han substituït i marcat en l'aparat els errors que es trobaven en el còdex, com per exemple la repetició de *mort* a f. 59r, o les variants de l'edició de Galmés i el manuscrit de Madrid, com *fassats* per *fassat* a f. 65r. A més, tot i que no s'ha emprat massa per la qualitat del manuscrit base amb el qual s'ha treballat, s'ha fet ús del signe (?) per a una lectura dubtosa, difícil o mig esborrada; com també els claudàtors [] per a les reconstruccions que s'han fet.

Respecte a la divisió en paràgrafs i capítols, s'han observat les particions del manuscrit base i s'han mantingut perquè s'ha considerat que s'havia fet coherentment, però s'han pres els usos moderns per a puntuar i per a la utilització de les majúscules, com també per a la separació de les paraules i l'ús del guionet. Amb l'apòstrof i el punt volat, s'ha actuat de la següent manera: l'apòstrof s'ha emprat per a indicar la separació dels proclítics i dels mots forts aglutinats que perden el primer element; i el punt volat per a marcar la separació entre els enclítics i els mots forts aglutinats que perden un segon element, però no per a representar la *l* geminada.

Cal afegir que s'han normalitzat les grafies *i-j* i *u-v*, com també s'han desenvolupat les abreviacions paleogràfiques i la barra horitzontal nasal. A l'hora d'accentuar, només s'ha emprat l'accent tancat per a paraules polisil·làbiques agudes amb acabament en *vocal* o *vocal+s* sense diferenciar que la normativa fabrística actual dicte que porten accent obert o tancat, per això es poden observar en l'edició tant *mersá* (f. 56r) com *valedós* (f. 67v). Per a acabar amb les normes de transcripció, s'ha de remarcar que no se n'ha fet ús de la dièresi.

Les normes de la *NEORL* indiquen que l'aparat crític ha de recollir les següents variants: les lectures rebutjades del manuscrit base, les diferències lingüístiques entre els manuscrits catalans i les variants més importants o interessants en tota la tradició de l'obra. El que s'ha fet en aquest aparat ha sigut tindre en compte les errades o els afegitons

en els marges o entre les línies del manuscrit que s'ha transcrit –Montserrat, *R*–, però també es poden apreciar les variants del testimoni de Madrid –*M*–, les del còdex de sant Isidor i sant Patrici de Roma –*I*– i l'edició de mossèn Salvador Galmés –*g*– del 1935. Cal posar en relleu que s'han conservat les variants de pronunciació del manuscrit, del qual se'n destaquen l'ús de les neutres (*matats* per *metats*, *homa* per *home*, *bubas* per *bubes*...) i la caiguda de la *-r-* de les paraules agudes plurals amb acabament *-rs* (*valedós* per *valedors*, *majós* per *majors* o *amadós* per *amadors*). En canvi, no s'han tingut en compte en l'aparat les variants que afecten a l'ortografia, com per exemple, *constrictio*/*constrictió*, *satisfatio*/*satisfacció*, *bocha*/*boca*, *so/ço* o *menyat*/*menjat*... A més, s'han mantingut les paraules distintes amb significat semblant, per exemple: *viscós* («figuradament, dit de vicis o defectes difícils de desferrar», *NGGL*) a *R* i *viciós* («que té vici», *NGGL*) a *M*.

Pel que fa a l'aparat, aquestes regles per a les obres de Lull manifesten com i on s'ha de situar, és per això que es troba a peu de pàgina amb el lema en rodona, seguit d'un claudàtor obert cap a l'esquerra, amb les variants en rodona i continuades per la sigla del manuscrit (majúscula) o de l'edició (minúscula) en cursiva –com també els comentaris de l'editora–. Pel que fa als reclams de passatges llargs, les normes de la *NEORL* en distingeixen dues formes: la primera és l'ús del guionet (per exemple, *comunalm^{ent}-amar* en el f. 56v), que indica que es considera tot el passatge inclòs entre ambdues paraules; la segona, els punts suspensius (*me panet...he plorant* en el f. 59v), que mostra que només es tenen en compte els dos mots que hi apareixen.

Ja per a acabar, s'ha de remarcar que algunes regles de les variants o les notes de la *NEORL* no s'han emprat en l'aparat crític, com per exemple, no s'ha tingut en compte tota la tradició de l'obra ni s'ha fet una divisió en famílies dels manuscrits per l'abast del treball.

4.3. *Edició de la part onzena, De si matex, a partir del manuscrit 1024 de la Biblioteca de l'Abadia de Montserrat*

g: edició de mossèn Salvador Galmés (ORL XVIII, 1935, 313-392)

I: manuscrit del convent de sant Isidor i sant Patrici de Roma (1/105, XV, 20r-42v)

M: manuscrit de la Biblioteca Nacional de Madrid (10103, XV, 1-33)

R: manuscrit de la Biblioteca de l'Abadia de Montserrat (1024, XV, 1-69v)

[f. 42 r.]

Oratio per si matex¹

Senyor Deus, per mi vos volria pregar, mas² enans que per mi vos deja³ pregar, ma⁴ cové vos amar sobre totes cozes⁵, e coven membrar vostra humilitat⁶, pietat e misericordia, per so que en la *oratio* aja en vos speransa⁷. E primerament vos vull pregar que·m donets virtuts⁸, e·n après que·m defenats⁹ de vicis, e que aquells pecats que he fets me pardonets¹⁰, con sia sso¹¹ que sens virtuts a vos no pusch vanir¹², ni ab vicis no us pusch¹³ servir¹⁴, ni an vos speransa haver¹⁵.

[f. 42 v.]

¹ *oratio per si matex*] de sí matex *g*; de ssmatex *I*; de se ipso *M*

² mas] manca *R*; mas anans *M*

³ deja] dega *g, I i M*

⁴ ma] me *g, I i M*

⁵ cozes] coses *g, I i M*

⁶ humilitat] -i- afegit sobre la línia *R*

⁷ speransa] esperança *g, I i M*

⁸ virtuts] virtut *I*

⁹ defenats] afegit al marge *R*

¹⁰ pardonets] perdonets *g, I i M*

¹¹ sso] açò *g, I i M*

¹² pusch vanir] pusca venir *g i I*

¹³ pusch] pusca *g i I*; manca *M*

¹⁴ a vos no pusch vanir, ni ab vicis no us pusch servir] a vos no pusch venir ne ab vicis servir *M*

¹⁵ an vos speransa haver] en vos haver esperança *g, I i M*

De justícia

Gloriós Deus, vos sots dretura justície¹⁶, e per ço vos deman justície¹⁷, que es virtut per la qual hom ret a cascú so qui¹⁸ es seu. Justícia vos deman per ço¹⁹ que ab ella vos reta tot mi, qui som²⁰ de vos; car moltes²¹ vegades m'avets perdut per mos peccats e per ells²² vos he pardut²³; perquè us²⁴ deman justícia que mi²⁵ reta a vos, he vos a mi; e pus que jo us²⁶ deman justícia, per so²⁷ que d'ela²⁸ en²⁹ mi la fassa³⁰, sia'm³¹ donade³² per misericordia, qui de justícia es en vos germana e amiga.

Senyor Jhesucrist, yo·m jutga³³ a vos molt amar, membrar, entendre, honrar, obeyir³⁴ e servir, quar³⁵ totes aquestes coses son drets que vos avets [f. 43 r.] en mi, per los quals³⁶ atorch³⁷ e a ells ma jutja e·m³⁸ do ab tots los poders de mon cors e de me³⁹ anima; e pus ca⁴⁰ yo, Senyor, son just en tot quant⁴¹ vos deman justícia per vos servir, siats vos just en mi exohir⁴², pus que so⁴³ que us⁴⁴ deman es per dret he justície⁴⁵.

16 dretura justície] dretura e justícia g i I; dreturer e justícia M
17 justície] justícia g, I i M
18 so qui] ço que g i I
19 ço] *afegit sobre la línia R*
20 som] son g, I i M
21 moltes] moltes g, I i M
22 per ells] -r -s *afegit sobre la línia R*
23 pardut] perdut g, I i M
24 us] *afegit sobre la línia R*
25 perquè-mi] perquen deman justícia que a mi I
26 pus que jo us] puy que us M
27 so] ço g, I i M
28 d'ela] de ella g, M i I
29 en] *afegeix de ratllat R*
30 fassa] faça g, I i M
31 sia'm] siem I
32 donade] donada g, I i M
33 jutga] jutge g, I i M
34 obeyir] beneyir M
35 quar] car g, I i M
36 quals] *afegit sobre la línia R*
37 per los quals atorch] per que los atorch g, I i M
38 ma jutja e·m] me jutge em g, I i M
39 me] ma g, I i M
40 pus ca] pus que g, I i M
41 son just en tot quant] son just en quant g i I; som just en quant M
42 exohir] exoyr g, I i M
43 so] ço g
44 que us] que jo M
45 justície] justícia g, I i M

Piadós Senyor, per so que no puscats⁴⁶ per dret de no dir, m'achús a vos, que son gran e mortal peccador per greus he molts peccats mortals⁴⁷ que he fets contra vos e contra mi, qui son vostra⁴⁸, e contra mon proisma⁴⁹, de qui vos sou⁵⁰ senyor; perquè·m jutge en tant, quant planch e·n plor, e que⁵¹ *contrictio* e dolor, e que me·n offir a tota *satisfatio* e a talió qui·n sia de vostra plaher⁵² en mi punir trebarllar [f. 43 v.] e en tota pene soffir⁵³; e lo vostra judici ador⁵⁴, lou e beneesch, he null temps de ma vida propós d'equí en avant peccar ni an vos res desservir⁵⁵.

Liberal Senyor, deman vos just membrar, just entendre, just amar, per so que justament vos pusca membrar, entendre e amar, honrar he servir⁵⁶; e vos, Senyor, donats e perdonats, pus que sou⁵⁷ digne com siats justament amat, membrat, honrat he servit.

Justicia, Senyor, vos feu recordar⁵⁸, entendre e amar⁵⁹ l'umanal linatge, qui era perdut, he justicia vos feu⁶⁰ humiliar a prendre carn e a morir⁶¹ en la creu, per so que·ns poguessets reembre del greu peccat original, he que [f. 44 r.] a la vostra gloria poguessets⁶² venir⁶³. On pus que, en vos, Senyor, hac⁶⁴ justicia tan gran poder, sia de vostra merçé⁶⁵ que vos humiliets a mi vostres uulls de⁶⁶ pietat⁶⁷, e que vajats com so⁶⁸ tribulat e consirós, com me panet, com he ves vos tant errat⁶⁹. E, Senyor, perdonats, pietat

46 per so que no puscats] per ço que nom puscats *g, I i M*

47 que son-mortals] qui sou gran e jo mortal peccador per greus e mortals peccats *M*

48 vostra] vostre *g, I i M*

49 proisma] proysme *g, I i M*

50 sou] sots *g, I i M*

51 quant planch e·n plor, e que] quen planch en plor, e que né *g i I*; quem planch e plor e que e *M*

52 e a talió qui·n sia de vostra plaher] e a talió quen sia de vostre pler *g i I*; e telio que sia de vostre merce e plaer *M*

53 trebarllar e en tota pene soffir] trebaylor e a tota pena sofrir *g, I i M*

54 vostra judici ador] vostre judici ahor *g, I i M*

55 propós-desservir] no propós d'aquí en avant peccar ni en res vos deservir *g i I*; no pore de qui avant peccar ne en res deservir *M*

56 just membrar-servir] just membrar entendre e amar honrar e servir *M*

57 sou] -u *afegit sobre la línia R*; sots *g, I i M*

58 vos feu recordar] vos deman em feu menbrar *M*

59 amar] -r *afegit sobre la línia R*

60 vos feu] fos feu *g*

61 carn e a morir] carn umana e morir *M*

62 poguessets] poguessem *g, I i M*

63 venir] *repetit R*

64 en vos, Senyor, hac] en vos ach, Senyor *g, I i M*

65 merçé] mercè *g, I i M*

66 de] *afegit sobre la línia R*

67 uulls de pietat] uyls plens de pietat *g*; uulls plens de pietat *M*; huyls plens de pyetat *I*

68 vajats com so] vejats con son *g, I i M*

69 panet-errat] penet com he vés vos tan fort errat *g i I*; pinet com en ves vos tant fort e arrat *M*

ajats e mon cor enflamats⁷⁰ d'emors⁷¹ e mos uells mullets⁷² de lagremes e de plors, e mi ordonets⁷³ a honrar he amar les⁷⁴ vostres grans valors he honors.

De *prudencia*⁷⁵

Savi Senyor plen de pietat e merçé, ahor vostra saviesza, e a ella fas *reverentia* he honor; e deman *prudencia*, qui es virtut per la qual hom sap conixer be he mal, he alegir be e esquivar [f. 44 v.] mal, e amar⁷⁶ anans⁷⁷ los majors bens que ls menors he esquivar enans⁷⁸ los majors mals que lls manors⁷⁹.

Amorós Senyor e ple⁸⁰ de tot be, humilment, vos prec per merçé que·m donets *prudencia* ab que us sapia molt membrar e entendre, amar e honrar, loar e beneyir e servir⁸¹. Senyor⁸² amorós, com sia sso que vos m'ajats obligat a totes aquestes coses⁸³ e yo, Senyor, no les poria entendre ni complir sens *prudencia*, qui está strument⁸⁴, lum, consel he ajuda a nosaltres per vos molt en⁸⁵ honor, beneyir he obeyir⁸⁶.

Enaxí, Senyor, com la nuyt stá scura⁸⁷ e tenebrosa per la *absentia* del sol e de lla [f. 45 r.] luna, enaxí estan les animas⁸⁸ dels homens en peccat⁸⁹ he tenebres sens *prudencia*; perquè us deman per pietat e caritat que·m donets *prudencia*, qui anlumin⁹⁰ la mia anima

70 enflamats] inflamets *M*

71 d'emors] damors *g, I i M*

72 uells mullets] uylls muylets *g i I*; uells mullets *M*

73 ordonets] ordenets *g i I*

74 les] -s *afegit sobre la línia R*

75 de *prudencia*] de prudencia *g i I*; de prudencia *M*

76 he alegir-e amar] e elegir be e esquivar mal, e elegir e amar *g i I*; e alegir lo be esquivar lo mal e alegir en amar *M*

77 anans] enans *g i I*

78 enans] anans *g i I*

79 he alegir-manors] e elegir lo be equivar lo mal e alegir en amar emans los majors bens que los menors *M*

80 amorós Senyor e ple] amorós senyor e plen *g*; amorós Senyor ple *M*

81 membrar-servir] membrar entendre e amar, honrar loar beneyr e servir *g i I*; membrar entendre amar honrar loar beneyr e servir *M*

82 senyor] *afegit al marge R*

83 senyor-coses] com sia ço que vos majats obligat a totes estes coses *g i I*

84 poria-strument] poria atendre ne complir sens prudencia, qui està instrument *g*; atendre ne complir prudencia qui estat instrument *M*

85 en] *afegit sobre la línia R*

86 molt-obeyir] per vos molt honrar e beneyr *g i I*

87 nuyt stá scura e tenebrosa] nit està escura e tenebrosa *g i I*; nit esta tenebrosa escura *M*

88 animas] ànimes *g, M i I*

89 peccat] peccats *g, M i I*

90 anlumin] illumén *g i I*; illumina *M*

d'equelles coses qui son legudes de fer e d'aquelles qui son vedades; e aquestes cosses desig⁹¹ entendre e⁹² saber, per so que sapia qual es la voluntat⁹³ en fer ho no fer tot so que sia a vostre plaher⁹⁴.

Senyor alt he marevellós⁹⁵, quar⁹⁶ sots savi, vos deman saviesza⁹⁷, e car nagú⁹⁸ no la·m⁹⁹ pot dar¹⁰⁰ mas vos, la¹⁰¹ deman a vos tant¹⁰² solament. Hon, com la saviesa deman per so¹⁰³ que us sapia conexer, amar, honrar e servir, e les gracies e·lls dons que m'avets dats¹⁰⁴ vos sapia grayr¹⁰⁵, [f. 45 v.] per assó vos avets a mi rahó a¹⁰⁶ donar so que us daman¹⁰⁷, he rahó es¹⁰⁸ que us ho daman¹⁰⁹, per la qual cosa es dobla rahó¹¹⁰ he¹¹¹ estich en esperansa que aja tot so que a vos daman.

Senyor piadors Deus, e amorós¹¹², vos m'avets manat que yo am vos mes que mi matex, ne¹¹³ tot quant¹¹⁴ es, e que am mon proisme aytant con mi matex, lo qual manament atorch, e a ell fas *reverentia* e honor. Emperó, Senyor, sens saviesza yo no poria obeyir al vostre manament, ni no es de vostra manament ni *ententio* que, sens saviesza, lo pogués complir; perquè us cové, per justicia, mi exohir, perquè us deman so sens que¹¹⁵ no us poria obehir.

91 desig] desir *g i I*

92 e] et *g i I*

93 la voluntat] la vostra volentat *g, I i M*

94 a vostre plaher] a vostre plaser *g*; de vostre plaer *M*

95 marevellós] marvellós *g i I*

96 quar] car *g, I i M*

97 saviesza] saviesa *g, I i M*

98 nagú] negú *g i I*; nengú *M*

99 la·m] lem *M*

100 dar] donar *g, I i M*

101 la] per ço la *M*

102 tant] tan *g i I*

103 so] ço *g i I*

104 dats] donats *g, I i M*

105 grayr] grasir *g i I*; greyr *M*

106 per assó vos avets a mi rahó a] per aysò vos havets rahó de a mi *g i I*; per aço vos havets raho de mi *M*

107 daman] deman *g, I i M*

108 es] *afegit sobre la línia R*

109 he rahó es que us ho daman] e yo he rahó que us ho deman *g, I i M*

110 per la qual cosa es dobla rahó] per la qual doblada rahó *g*; per la qual dobla de rahó *M*

111 he] *afegit sobre la línia R*; manca *g, I i M*

112 senyor piadors Deus, e amorós] senyor piadós dous e amorós *I i g*; senyor deu piadors e amorós *M*

113 ne] e que *g i I*

114 quant] *repetit R*

115 perquè us deman so sens que] pus que us deman ço sens que *g i I*; pus que us deman ço sens qui *M*

Mi[f 46 r.]sericordiós Senyor, sen¹¹⁶ aytant com yo no us he damanada¹¹⁷ savieza, ni vos no la·m havets donade¹¹⁸, he arrat¹¹⁹ e greument peccat contra vos e contra mi e mon proisme; perquè us clam merçé, que·m donets saviesza en conexer e membrar mos peccats, he en vos merçé clamar¹²⁰, e de mos defaliments¹²¹ fer *satisfatio* ab *constrictio*, *penitentia* e *oratio*, suspirant per amor e plorant per dolor.

[De fortitut] (?) ¹²²

Fort¹²³ Senyor, qui sots fort¹²⁴ sobre tots altres poders; fortitut¹²⁵ vos deman e prechvos que la·m¹²⁶ donets, quar ella es virtut qui es forsa¹²⁷ de coratge, so es forsa d'amor, forsa qui conforta e esforça coratge combatut qui fort¹²⁸ s'esforça contra [f. 46 v.] malvestats he engans¹²⁹.

Senyor, a vos se pertany que siats amat ab gran e alt¹³⁰ amor, la qual no pot esser alta ni gran, sens gran e¹³¹ alta forsa. On, con yo sia sajús en esta vall tenebrosa hon stig poch per peccats¹³² e per poca forsa, deman-vos, per merçé alte¹³³ e gran forsa d'amor, qui es esfors¹³⁴, e·m confort he m'enach¹³⁵ en vos amar, honrar, servir ab molt alta he gran forsa de coratge, per so que, ab amar, pusca venir e, a mortals penes, fugir.

116 sen aytant] en aytat *g i I*; entant *M*

117 damanada] -na- *afegit sobre la línia R*; demanada *g, I i M*

118 donade] donada *g, I i M*

119 arrat] errat *g, I i M*

120 clamar] reclamar *g i I*

121 defaliments] fayliments *g i I*; deffelliments *M*

122 de fortitut] de fortitudo *g i I*; de fortindre *M*

123 fort] forts *g, I i M*

124 fort] forts *g, I i M*

125 fortitut] fortitudo *g, I i M*

126 que la·m] quel me *M*

127 forsa] força *g, I i M*

128 fort] -rt *afegit sobre la línia R*

129 qui conforta-engans] qui conforta e esforça coratge combatut qui sesforça contra malvestat e engan *g i I*; qui conforta cor combatut qui es força contra malvestat e engan *M*

130 alt] alta *g, I i M*

131 alt-e] manca *M*

132 peccats] peccat *M*

133 merçé alte] mercè alta *I, g i M*

134 qui es esfors] qui mesforç *g, I i M*

135 he m'enach] em anach *M*

Castell está fort per gran val e gros¹³⁶ mur, e per fortz e altes torres, e que sia son hediffici en rocha e en alta muntaya que nagun¹³⁷ giyn no y pusca aconseguir; e encara está forsa de castell¹³⁸ per moltes [f. 47 r.] armes, e per faells e ardots homens, qui¹³⁹ lo castel deffenen contra los enamichs del senyor del castell. En semblant manera se seguex forsa d'amor en cortatje de leyal¹⁴⁰ e bon amador he combatador¹⁴¹, forts per virtuts¹⁴² qui ajuden a l'amor dell pus alt e fort Senyor¹⁴³. Perqué us prec, per merçé, que vos enfortescats mon coratge de tant fort¹⁴⁴ amor, e que li donets ajuda de tant forts virtuts¹⁴⁵ que sia tan fort¹⁴⁶ combatador¹⁴⁷ que vensa mos enamichs¹⁴⁸ e que, per amor, me fassa estar¹⁴⁹ en sospirar¹⁵⁰, per vos amar, honrar e servir.

Vos, Senyor, sots tant forts en amor¹⁵¹ que nagun¹⁵² no us¹⁵³ pot desviar contra so que volets amar. Hon, [f. 47 v.] per rahó d'assó, volets que hom vos am ab¹⁵⁴ tant fort amor que la amor no pusca esser sobrada ni vensude¹⁵⁵. Assó, Senyor, no pot esser sens la vostra ajuda, car tota amor¹⁵⁶ creada es poca per si matexa¹⁵⁷ e es tost¹⁵⁸ vensuda, perquè de la vostra amor a la mia ha gran mester ajuda¹⁵⁹.

136 gros] forts *M*
 137 nagun] negun *g i I*
 138 castell] forts castell *M*
 139 qui] que *g, I i M*
 140 de leyal] manca *I*
 141 combatador] combatedor *g i I*; combetador *M*
 142 forts per virtuts] forts per amor e virtuts *M*
 143 amor-Senyor] forts quant a son edifici de amor e per amor del pus alt e fort senyor *g*; forts can a son hedifici *I*; forts con a son ediffici damor e per amor del pus alt e forts senyor *M*
 144 tant fort] tan forts *g i I*; tan fort *M*
 145 tant forts virtuts] tan fort virtut *M*
 146 fort] forts *g, I i M*
 147 combatador] combatedor *g i I*; combetador *M*
 148 mos enamichs] sos enemichs *g, I i M*
 149 estar] -r *afegit sobre la línia R*
 150 sospirar] suspirar *g, I i M*
 151 tant forts en amor] tan forts en amar *g, I i M*
 152 nagun] negun *g i I*
 153 no us] nos *M*
 154 ab] t- *ratllada R*
 155 vensude] vençuda *g, I i M*
 156 amor] -o- *afegit sobre la línia R*
 157 es poca per si matexa] es per si matexa poca *M i I*
 158 e es tost] e tost es *g i I*; e tost *M*
 159 perquè-ajuda] porque de la vostra amor a la mia gran mester sia ajuda *M*; porque de la vostra amor a la mia gran mester ajuda *I*

Si vos, Senyor, a ma memoria e a mon enteniment, soven fets membrar e entendre la vostra gran amor, la mia¹⁶⁰ mamoria¹⁶¹, per so que de vostra amor¹⁶² membrará e lo meu enteniment, per so que soven vos entendré¹⁶³, enfortiran¹⁶⁴ tant ma voluntat¹⁶⁵ en vos amar, honrar e servir, que en res als no será son delit ne desir.

Senyor, pres homa¹⁶⁶ encarserat¹⁶⁷ he ligat, no pot cor[f. 48 r.]rer¹⁶⁸, ni del carce en que es no pot¹⁶⁹ exir. Donchs ma voluntat encarcerade presa e ligade¹⁷⁰ per peccat, he encare que los pecats son molts greus e pesans¹⁷¹, con porá correr¹⁷² ni a vos vanir¹⁷³ per vos amar e servir? Assó no pot esser, Senyor, si¹⁷⁴ donchs¹⁷⁵ vos no donats a ella¹⁷⁶ gran amar¹⁷⁷, he al cor sospirar, e los¹⁷⁸ uulls lagremes e plorar; car, ab aytals dons, porá de carcer exir he a vos, per amor, vanir.

Gloriós Senyor, vos sots fort¹⁷⁹ per vostra¹⁸⁰ poder, e yo som, Senyor¹⁸¹, frevol he despoderat per peccat, e car lonch temps vos he oblidat, no entés, ni amat. On, si-m venen, Senyor, *temptations* e dimonis¹⁸², qui m'amonesten a peccar, com me'n poré aydar¹⁸³ sens for[f. 48 v.]sa de¹⁸⁴ gran amar, gran membrar, gran entendra e desirar¹⁸⁵ vos, honrar e servir? Assó, Senyor, esser no pot sens que vos no¹⁸⁶ fassats molt vos¹⁸⁷ amar, entendre e

160 mia] *repetit R*
 161 mamoria] memoria g, I i M
 162 per so que de vostra amor] *manca M*
 163 vos entendré] nentendrà g, I i M
 164 enfortiran] en ffructifiquera M
 165 voluntat] volentat g, I i M
 166 homa] *afegit al marge R*
 167 pres homa encarserat] home pres encarcerat g, I i M
 168 correr] corre I
 169 ni del carce en que es no pot] ni del càrcer en que es no pot g i I; ne del carser no pot M
 170 voluntat encarcerade presa e ligade] volentat encarcerada presa e ligada g, I i M
 171 pesans] peçants M
 172 pensans, con porá correr] pessans con pora corre I
 173 vanir] venir g, I i M
 174 si] *afegit sobre la línia R*
 175 donchs] *manca g, I i M*
 176 a ella] a ell M
 177 amar] amor I
 178 e los] e als g, I i M
 179 fort] forts g, I i M
 180 vostra] vostre g, I i M
 181 som, Senyor] son senyor I; son g i M
 182 dimonis] demonis g i I
 183 aydar] ajudar M
 184 de] *afegit sobre la línia R*
 185 gran entendra e desirar] e entendre e desijar M
 186 no] nom g i I
 187 molt vos] vos molt g i I

menbrar, e a vos¹⁸⁸ aver gran esperansa, he de mos peccats molt fortment penedir; perquè us clam merçé que m'enfortesquats ab perdonar, amar, sospirar e plorar, m'amor e mon amar, per so que·l enemich, ni mos peccats, ni nagunes *temptations* no·m pusquen¹⁸⁹ de vostre amor partir.

[De tempransa] (?)¹⁹⁰

Amorós Senyor plen de pietat e merçé, tempransa vos deman per so que per sobre menjar o beura¹⁹¹ no sia destemprat¹⁹², ni malaut¹⁹³, hans [f. 49 r.] sia mon cors sa e viva longament en vos honrar e servir.

Senyor, con saré¹⁹⁴ a la taula, fets-me remembrar, entendre he amar tempransa, per so que le us¹⁹⁵ daman, e que ab ella¹⁹⁶ me sapia gardar de molt menjar e beura¹⁹⁷; quar¹⁹⁸, a la taula, com hom menuga e beu¹⁹⁹, la fa milor membrar, entendre e amar que en altre²⁰⁰ loch, ni en altre temps²⁰¹ del dia.

Gloriós Senyor, con auré menjat e begut atempradament, seré ordenat²⁰² e dispost a ben parlar, cogitar e amar, he de vos loar e beneyir, qui m'aurets donat a menjar e a beura²⁰³, e donade sabor plahent en so que auré menjat²⁰⁴ e begut. Mas, si menuch he²⁰⁵ bech molt²⁰⁶, seré enpatxat en parlar [f. 49 v.] e en *gratias* a vos fer, he seré dispost a vergoya, e a malicia e a malaltia, he per la malaltia a la mort, qui·m vendrá prop per masca

188 e a vos] e en vos *g*; e en vos *M*; e a vos *I*

189 pusquen] puguen *g* i *I*

190 de tempransa] de temprança *g*; de trenpança *I*; de tempansia *M*

191 beura] beure *M*; boure *g* i *I*

192 e beura no sia destrempat] e boure no sia destemprat *g* i *I*

193 malaut] malalt *g* i *I*

194 saré] seré *g*, *I* i *M*

195 le us] la us *g*, *I* i *M*

196 e que ab ella] per ço que ab ella *M*

197 e beura] e de boure *g* i *I*; e beure *M*

198 quar] cor *g* i *I*; car *M*

199 beu] bou *g* i *I*

200 altre] altra *g* i *I*

201 temps] hora *M*

202 seré ordenat] seré ordonat *g* i *I*; se ordenat *M*

203 qui m'aurets donat a menjar e a beura] qui mhavets donat menjar e beure *g* i *I*

204 auré menjat] he menjat *M*

205 he] o *g* i *I*

206 molt] trop *g*, *I* i *M*

menjar e per trop beura²⁰⁷, perquè us sia de merçé que·m donets tempransa con sia so de²⁰⁸ glotonia, qui es son contrari, sia ocasió de malaltia²⁰⁹ e de mort, he de les infernals penes perdurables.

Com hom, Senyor, consira a la taula con²¹⁰ tan²¹¹ gran virtut es tempransa, e con gran malenansa está aparellada a aquels qui no l'amen ni, a vos, no la damanen²¹², adonchs tempransa está en amor, dousor, bella flor de rosa²¹³ e viola, que²¹⁴ fa oblidar la dousor²¹⁵ sabor que hom sent per menjar e per beura²¹⁶, la qual, par amargosa²¹⁷, ha aquels qui, ab tem[f. 50 r.]pransa, desiren vostra amor e de vos volen esser lohadors, amadors he servidors²¹⁸.

Esser, Senyor, temprat²¹⁹ en son parlar, en son amar²²⁰, en son vestir, e en totes les altres coses, pertayen²²¹ a vos²²² amar, servir e honrar, e²²³ es mesura que²²⁴ dura perquè hom, de vos, se anemora²²⁵. Perquè us deman, Senyor, tempransa e mesura en totes mes obres e messions. E vos, Senyor, donats-me so que yo us daman²²⁶, per so que yo, de²²⁷ tot mi e de²²⁸ totes mes coses, pusca²²⁹ a vos amar, servir e honrar e bendir²³⁰.

207 seré-beura] sere mal disposat e envergonyat e malalt e per la malaltia la mort qui vendra per maça menjar e per maça beure *M*; seré disposat a vergonya e a malautia, e per la malautia a la mort, quim venrà per trop menjar et per trop boure *g i I*

208 de] que *g i I*

209 malaltia] -al- *afegit sobre la línia R*

210 consira a la taula con] considera a la taula que *M*

211 tan] manca *M, I i g*

212 damanen] demanen *g, I i M*

213 adonchs-rosa] adonchos temprança esta en amor del cor blancha flor de rosa *M*

214 que] qui *g, I i M*

215 dousor] douça *g, I i M*

216 beura] boure *g i I*

217 amargosa] amargor *g i I*

218 servidors] servidos *I*

219 temprat] atemprat *g i I*

220 amar] anar *g i I*; enar *M*

221 pertayen] pertanyens *g, I i M*

222 a vos] repetit *R*; per vos *g, I i M*

223 e] *afegit sobre la línia R*; manca *g, I i M*

224 que] qui *g, I i M*

225 se anemora] senamora *g, I i M*

226 daman] deman *g*

227 de] do *g, I i M*

228 de] *afegit al marge R*; manca *g, I i M*

229 pusca] manca *g, I i M*

230 bendir] beneyr *M*

De ffe²³¹

Vertader Senyor, abundós²³² en tots bens. Ffe es virtut que vos donats als vostres amadors, per so que, ab veritat, vos amen, vos honren e us bene[f. 50 v.]hescan²³³. Perqué us sia de pietat e merçé, qu'em mentigats²³⁴ en la vostra fe christiana²³⁵, que-m avets donade²³⁶ per la vostra *gratia*²³⁷ e libertat, sens que yo no us n'avia pregat.

Senyor, ffe es obra que vos fets en enteniment d'ome com li fets creura²³⁸ altes coses de vos, axí con son²³⁹ los articles e-lls sagramens²⁴⁰ qui de lla sancta esglesia²⁴¹ romana son fundamens²⁴². E asquestes²⁴³ coses, Senyor, son ten²⁴⁴ altes e ten difícils a entendre que mon enteniment no y pot pujar per sa forsa ni natura, mas aquels creu captivant si matex²⁴⁵; e ma voluntat²⁴⁶ les ama, e per ella de vos se anamora²⁴⁷, quar a l'enteniment mana que les crega²⁴⁸, enaxí con ella per la vostre²⁴⁹ amor les ama²⁵⁰.

En [f. 51 r.] tot so que creu de vos e per vos, ador²⁵¹ vos, Senyor²⁵², he us beneesch, he us fas *reverentia* e honor ab tots los poders de ma vida²⁵³, los quals m'avets donats per vos servir. E vos, Senyor, con seré²⁵⁴ temptat per lo dimoni²⁵⁵ ho per ma frevoltat e peccat, que la fe no sia veritat, fets-me encontinents²⁵⁶ recordar la gran altesza de lla ffe²⁵⁷, a

231 de ffe] de fide *M*

232 abundós] ahondós *g i I*; abundós *M*

233 benehescan] beneesquen *g i I*

234 mentigat] mantingats *g, I i M*

235 vostra fe chistiana] vera fe cristiana *g, I i M*

236 donade] donada *g, I i M*

237 gratia] manca a *M*

238 creura] creure *g i I*; creuran *M*

239 son] manca *M*

240 sagramens] sacramenta *g i I*

241 esglesia] esgleya *g, I i M*

242 fundamens] fondaments *g i I*; ffundament *M*

243 asquestes] aquestes *g, I i M*

244 ten] tan *g, I i M*

245 mas aquels creu captivant si matex] mas que ben se creu captivant sí matex *g*; mas que les creu captivant si matex *M*; mas que ben se creu cabtivant si matex *I*

246 voluntat] volentat *g, I i M*

247 e per ella de vos se anamora] per elles de vos senamora *g i I*; e per elles de vos se anememora *M*

248 quar a l'enteniment mana que les crega] car al enteniment mana qui les creu *g i I*; car al anteniment mane que les crega *M*

249 vostre] vostra *M, I i g*

250 ama] ame *M*

251 ador] aor *g i I*

252 senyor] senyor meu *M*

253 vida] anima *M*

254 con seré] con yo seré *g, I i M*

255 dimoni] demoni *g*

256 encontinents] encontinent *g i I*

257 de lla ffe] de la vostre fe *M*

la qual, per mi matex, no²⁵⁸ puch²⁵⁹ atenyer; e fets-me entendra²⁶⁰ com fe está sobirana²⁶¹ a enteniment²⁶² que²⁶³, per si matex, no la poch²⁶⁴ entendre. E, adonchs, per aytal remembrament e per lo vostre recoriment²⁶⁵, hauré forsa e vigor contra la *temptatio*²⁶⁶, e a vos faré *gratias* he *benedictio*²⁶⁷.

Vere²⁶⁸ fe es vera car[f. 51 v.]rera de paradís ab que hom va a vos, Senyor, qui donats²⁶⁹ la fe als apostols, e ha ells donás, per Sant Sperit, tots²⁷⁰ los²⁷¹ lenguatges, per so que la fe preycassen per tot lo mon, e que per ella tots los homens a vos vanguessen²⁷², e que en vos amar, honrar e servir estiguessen. Perqué sia vostra merçé que a la sancta²⁷³ fe donets molts e bons servidors que la preyquen per tot lo mon, e per ella exalsar, multiplicar²⁷⁴ e servir, no tement murir²⁷⁵ ni neguns trebayls sostenir, con sia assó que la fe sia tota malalta per defaliment²⁷⁶ que ha poch²⁷⁷ servidors; quar, la fe, Senyor, es tant noble²⁷⁸ e tant alta, que son honrament raquer²⁷⁹ que aja molts sants homens savis he devots per ella [f. 52 r.] mantenir e defendre contra aquells qui lo volen destrohir²⁸⁰.

Senyor, no es en est mon tan bella ni tan blanca flor com fe, ni naguna fe es²⁸¹ tant necessaria per vos servir, ni als homens a gloria sens fe²⁸² venir e a perpetuals penes fugir,

258 no] no y *M*
 259 puch] pux *g*
 260 entendra] entendre *g* i *I*; antedre *M*
 261 sobirana] subirana *M*
 262 enteniment] -dra- *raillat* *R*
 263 que] qui *g* i *M*
 264 poch] pot *M*, *I* i *g*
 265 recoriment] recurriment *g* i *I*; acurriment e per aytal remembrament *M*
 266 temptatio] temptio *R*; temptacions *M*
 267 benedictio] benediccions *M*
 268 vere] vera *g*, *I* i *M*
 269 donats] donàs *g*, *I* i *M*
 270 tots] tots los altres *M*
 271 los] *manca* *g* i *I*
 272 vanguessen] vinguessen *g*, *I* i *M*
 273 sancta] santa *g*, *I* i *M*
 274 exalsar, multiplicar] exalçar montiplicar *I* i *g*; axelçar e multiplichar *M*
 275 tement murir] temen morir *I* i *g*; tament murir *M*
 276 con sia assó que la fe sia tota malalta per defaliment] com sia ço que la fe sia fort malauta per defaylimens *I* i *g*; con sia aço que la fe sia fort malalta per defelliment *M*
 277 ha poch] ha per poch *g*, *I* i *M*
 278 tant noble] tan nobla *I* i *g*
 279 raquer] requer *g*, *I* i *M*
 280 lo volen destrohir] la volen destruyr *g*, *I* i *M*
 281 ni naguna fe es] ni neguna flor es *g* i *I*; ni neguna altra flor no es *M*
 282 fe] fi *g*, *I* i *M*

con es fe vere²⁸³. On, per assó²⁸⁴, vos clam merçé, per pietat, suspirant he en plorant²⁸⁵, que a mi, indigne en servir e honrar la sancta ffe cristiana, vullats en alguna cosa, ho coses, acullir.

De esperansa²⁸⁶

Jhesucrist, senyor humill dous²⁸⁷ e piadós²⁸⁸, qui sots esperansa de justz e de peccadors. Vos ador²⁸⁹, vos lou he us beneesch, e a vos deman esperansa, que²⁹⁰ es virtut per la qual los homens esperen de vos dons, he²⁹¹ ajudes, he [f. 52 v.] pardons quant son en tribulations²⁹² he consideren²⁹³ lurs necessitats e greus peccats. Perqué us prech, per pietat e merçé²⁹⁴, que-m donets esperança, ab la qual confort mon coratge molt fort tribulat he malalt²⁹⁵ per moltes necessitats e peccats.

Senyor liberal e ple de merçé, donats esperansa²⁹⁶ a tots aquells qui le us demanan²⁹⁷; car esperansa fa hom mes confiar en la vostra bontat que en la sua, con sia assó²⁹⁸ que, per vostra bontat, sia tota²⁹⁹ bondat; e per vostra bontat, vos pus volenters donats he perdonats que hom³⁰⁰, per sa bontat, daman do e pardó per rahó d'ella³⁰¹, vostra bondat gran³⁰². E, Senyor, en vos he³⁰³ gran esperansa, e tan gran que, de nostra³⁰⁴ bontat, largueza³⁰⁵, do he [f. 53 r.] perdó, m'enamora, he d'esperansa fas flor de liri, de rosa, de

283 vere] vera g, I i M
284 per assó] per ayçò g; per rao daço M
285 en plorant] emplorant M
286 de esperansa] de esperança g i I; de sperance M
287 dous] dols M
288 piadós] piadors M
289 ador] ahor g i I
290 que] qui M
291 he] manca g, I i M
292 tribulations] -r- afegit sobre la línia R
293 consideren] consiren g, I i M
294 e merçé] manca g i I
295 malalt] malaute g i I
296 ab la qual-esperansa] manca M
297 le us demanan] la us demanen I i g; le us demanen M
298 con sia assó] confiar aço M
299 tota] tota altra g, I i M
300 hom] home g i I
301 per rahó d'ella] per rahó de la qual g, I i M
302 vostra bondat gran] vostre gran bontat M; manca g i I
303 he] manca g i I
304 nostra] vostra g, I i M
305 largueza] manca M

viola³⁰⁶, d'on ma ve dousa amor e odor³⁰⁷ quant³⁰⁸ son en tristicia, en suspirar e plors³⁰⁹, considerant³¹⁰ mos peccats, que³¹¹ son molts e greus, per los quals lo dimoni³¹² me tempta³¹³ que aja desesperansa³¹⁴.

Esperansa haver en riqueses³¹⁵, amichs, saviesza e poder, no pot, Senyor, molt valer; quar, totes aquestes coses son petites e poch duren, e en aquel temps que hom les ha major³¹⁶ mester e de³¹⁷ necessitat, elles fugen, trespassen e deffalen. Mas, aver esperansa en vostra eternal he infinit poder, e en la vostra voluntat³¹⁸, saviesza he virtut, qui d'esperansa son compliment, corona, rosa e viola, rubís, asiman³¹⁹, carbonclo³²⁰, sma[f. 53 v.]ragda³²¹ e safili. Adonchs, es³²² peccador qui an vos no ha esperansa, fortz³²³ enamorats ardent contra peccat de³²⁴ desesperansa, e ateyn de vos tot so que³²⁵ desira e n espera³²⁶.

Senyor piadós e de tots bens abundós³²⁷; sy yo no membrave³²⁸ mos greus peccats³²⁹, e no avia *contrictio* e dolor de mos defaliments³³⁰, e que no esperás³³¹ de vos do misericordia³³² e perdó, leguda cosa me serie que·m³³³ desesperás, mas pus ca³³⁴ yo

306 de liri-viola] de liri, de rosa e viola g i I; liri rosa e de viola M

307 d'on ma ve dousa amor e odor] don me ve dolça odor g, I i M

308 quant] cant g; con M; tant I

309 plors] plor g, I i M

310 considerant] -t *afegit sobre la línia R*; consirant g i I

311 que] qui g i I

312 dimoni] demoni g i I

313 me tempta] ma temptat M

314 desesperansa] desesperançs g

315 riqueses] riqueses g i I

316 ha major] han major g; ama an major I; ha major M

317 mester e de] *manca* g, I i M

318 voluntat] volentat g, I i M

319 asiman] diaman g i I; diamant M

320 carbonclo] carboncle M, I i g

321 smaragda] maracde g, I i M

322 es] lo g i I

323 fortz] es fort g i I

324 de] *afegit sobre la línia*, he ratllat R

325 que] quen g i I

326 adonchs-espera] adonchs es peccador qui en vos a sperança forts ardent anemorat contra peccat e desesperança en ateyer de vos tot ço que desige ni espera M

327 abundós] ahondós g i I; e de tots bens abundós *manca* M

328 no membrave] no membrava g i I; nom membrava M

329 mos greus peccats] los meus peccats greus M

330 de mos defaliments] dels meus peccats e defelliments M

331 esperás] -r- *afegit sobre la línia R*

332 misericordia] *manca* M

333 me serie que·m] ma seria quim M

334 ca] que g; *manca* M

planc, suspir³³⁵ e plor, per dolor he *contrictio*, de los defalimens³³⁶ qu' e fetz³³⁷ contra vos, he·m jutgen, a vostra³³⁸ judici, a lohar, beneyir e honrar, he a vostre³³⁹ misericordia, amar³⁴⁰, esperar e beneyir³⁴¹, sia de vostra merçé que·m dejats perdonar, e en vostra misericordia e merçé³⁴², me fessats³⁴³, de dia he de nit, esperar.

[f. 54 r.]

De karitat³⁴⁴

Senyor³⁴⁵, qui sots amor, qui es flama que³⁴⁶ enflama d'amor, coratge de just he de peccador; a vos, deman caritat, que³⁴⁷ es virtut qui enforma e hordone³⁴⁸ voluntat³⁴⁹ d'ome a vos amar, si matex he son proisme; la qual karitat vos deman, per merçé e [per] (?) pietat, per so que de vos sia molt enamorat³⁵⁰, per la qual amor pusca esser vostra³⁵¹ privat, remenbrant, entenent e hamant vos e³⁵² vostres manaments, honramens e honors.

A la vostra sancta e gloriosa voluntat³⁵³ deman, Senyor, caritat; per so que aja sancta e alta voluntat per vos amar, lohar, honrar e beneyir; e quar³⁵⁴ caritat es bona, gran, poderosa he [f. 54 v.] perdurable, con sia assó que amor, dousor³⁵⁵ he³⁵⁶ plaher está³⁵⁷ enfre bones, grans, poderoses e perdurables semblances.

335 suspir] sospir g i I
 336 defalimens] fayliments g, I i M
 337 fetz] fetes g i I
 338 jutgen a vostra] jutge a vostre g, I i M
 339 vostre] vostra g, I i M
 340 amar] a amar g i I
 341 beneyir] bendir g i I
 342 e merçé] manca M
 343 fessats] façats g i I
 344 de karitat] de charitate M
 345 senyor] a, Senyor g i I
 346 que] qui g, I i M
 347 que] qui g, I i M
 348 hordone] ordona g; hordona M i I
 349 voluntat] volentat g, I i M
 350 enamorat] anemorat M
 351 vostra] vostre g i I
 352 e] afegit sobre la línia R; manca g i I
 353 voluntat] volentat g, I i M
 354 quar] manca M
 355 dousor] dolçor g i I
 356 he] manca M
 357 está] manca M

Senyor Deus, karitat³⁵⁸ deman; virtuosa³⁵⁹, vera e gloriosa karitat, per tal que pusca, ab ella, molt servir, honrar e bendir³⁶⁰ vostra alta he merevellosza karitat; quar no us tany vos servir³⁶¹, loar ni bendir ab poca karitat.

Karitat, Senyor, es rosa, liri, rubís, safili³⁶² e viola, que³⁶³ per vos los homens enamora, he fa lo cor suspirar, e los uells plorar, per³⁶⁴ vos amar, honrar e servir. Perqué us deman karitat, qui·m fassa vos amar, he per vostra amor, suspirar he plorar. Perqué us sia de merçé que·m donets³⁶⁵ karitat, pus que sots karitat; he donats so que podets he [f. 55 r.] devets donar, pus que vos deman amor per vos amar, honrar, beneyir³⁶⁶, e servir³⁶⁷ e obeyr.

Liberal Senyor, karitat fa home coratgós a vos amar, e gita coratge d'ome de tenebres ab lum d'amor, qui vench³⁶⁸ crueltat, *octiositat*, malanansa³⁶⁹ e peccat; perqué us platia³⁷⁰, Senyor, que karitat donets³⁷¹ pus que tant vall a vos amar, honrar e servir, he a grans trebayls per vostre³⁷² amor sostenir, he a grans penes³⁷³ fugir.

Karitat, Senyor, fa home liberal, leyal, humil, alegra³⁷⁴, ensenyat, vertader, fortz, cortés e piadós; e crueltat, fa tot lo contrari. Perqué, Senyor, si vos³⁷⁵ no·m donats karitat, saré³⁷⁶ comprés per los enamich³⁷⁷, per qui está crueltat de co[f. 55 v.]ratge, als quals enamichs renuntiy³⁷⁸, quar³⁷⁹ d'aquí avant no vull³⁸⁰ esser llur servidor, car tots lurs

358 karitat] e *ratllada R*
359 karitat-virtuosa] caritat vos deman per honrar e servir vostra caritat, e deman *g, I i M*
360 per tal que...bendir] per ço que...beneyr *M*
361 servir] -r *afegit sobre la línia R*
362 safili] *safilis M*
363 que] qui *g, I i M*
364 per] e *g i I*
365 que·m donets] que donets *I*
366 beneyir] *manca M*
367 e servir] *manca g, I i M*
368 vench] venç *g i I*; vens *M*
369 malanansa] malenança *g i I*
370 platia] *placia g i I*; *plaçia M*
371 donets] *me donets M*
372 vostre] *vostra g, I i M*
373 penes] -s *afegit sobre la línia R*
374 alegra] *alegre g*
375 senyor, si vos] *si vos, Senyor g i I*
376 saré] *seré g, I i M*
377 enamich] *enemichs de caritat g i I*; *enamichs de caritat M*
378 renuntiy] *renunciy g, I i M*
379 quar] *cor g i I*; *car M*
380 vull] *quir M*

amichs fa estar en peccat³⁸¹. E, Senyor, pus ca vos vull³⁸² amar, servir e³⁸³ honrar, donats-
ma karitat, sens la qual no us puch³⁸⁴ amar, honrar, ni servir e no·m lexets als enemichs³⁸⁵
de karitat trabaylar ni ausir³⁸⁶.

A mamoria³⁸⁷, membrats; a mon enteniment³⁸⁸, entenets³⁸⁹; a ma³⁹⁰ voluntat³⁹¹,
amats; e vos, mon cor, suspirats; e vos³⁹², mos uells, plorats; e vos, ma³⁹³ boca, pregets³⁹⁴
tant per demanar e aver karitat, tro que·m sia donade³⁹⁵, per so que fugats, ab karitat, a
trabaylls³⁹⁶ infernals³⁹⁷, perpetuats; e als plahers e repós celestials, puscats revenir³⁹⁸.

[f. 56 r.]

De avaritia³⁹⁹

Liberal Senyor, gran pahor ma⁴⁰⁰ fa avaricia, que⁴⁰¹ es mortal peccat he qui es molt
greu he⁴⁰² contra⁴⁰³ *restitutio*. Quar tant es viscós⁴⁰⁴ peccat, que hom avar no·s sent⁴⁰⁵
virtut ni forsa de restituhir so que ha pres, tolt ho hemblat contra son proisma⁴⁰⁶. Perqué
us clam mersá⁴⁰⁷, per pietat, que·m guardets e·m defenats, que avaricia en mi no aja poder,
e donats-me libertat⁴⁰⁸ he karitat contra avaricia he contra sos valedós⁴⁰⁹.

381 peccat] peccats *M*
382 vos vull] vull vos *g i I*; us vull *M*
383 e] *manca g i I*
384 pusch] pux *g i I*
385 enemichs] enamichs *g i I*; anemichs *M*
386 ausir] alcir *g i I*
387 a mamoria] a, ma memoria *g i I*; a me memoria *M*
388 enteniment] anteniment *M*
389 entenets] entenats *g i I*
390 ma] me *M*
391 voluntat] volentat *g i I*; volentats *M*
392 vos] *manca M*
393 ma] me *M*
394 pregets] pregats *g, I i M*
395 donade] donada *g, I i M*
396 trabaylls] trebayls *g i I*; treballs *M*
397 infernals] infernals e *M*
398 revenir] venir *M*
399 de avaritia] de avaricia *g i I*; de avarisia *M*
400 ma] me *g, I i M*
401 que] qui *g, I i M*
402 he] *manca M*
403 contra] contre *M*
404 viscós] viciós *g, I i M*
405 hom avar no·s sent] home no sent *M*
406 proisma] proysme *g, I i M*
407 mersá] mercè *g*; merçe *I i M*
408 libertat] liberalitat *I*
409 valedós] valedors *g i I*; perqué us clam-valedós] *manca M*

Avaricia, Senyor, fa estar *octios*⁴¹⁰ los bens temporals que vos avets donats als homens comunalment⁴¹¹ per so que ab ells vos puscam amar⁴¹², honrar he servir. E avaricia⁴¹³ fa los coratges dels [f. 56 v.] homens estar *octiosos* de sospirar he vos amar, e la memoria de que no lexa als homens avars vos membrar, ni a lur enteniment vos entendre, ni a lur voluntat amar⁴¹⁴, ni lexa los uells⁴¹⁵ per vos plorar e enpatxa llurs boques a vos lohar he mercé clamar. Perqué us prech, Senyor, per karitat, pietat he mercé que·m deffenats e·m guardets de·*varitia*⁴¹⁶, qui es⁴¹⁷ rayll de tots mals, he que de vos m'anemorets per so que ella pusca desamar he menyspresar.

Senyor, *havaritia* enriqueix los cors del rich he de *possetions*⁴¹⁸, he enpobrehex la anima de virtutz, he poble-la⁴¹⁹ de vicis e peccats. E assó matex fa de la⁴²⁰ anima qui⁴²¹ freta⁴²² de virtuts per *avaritia* he es plena [f. 57 r.] de mortals⁴²³ peccats. Perqué us prech, Senyor, per vostra gran libertat⁴²⁴ he karitat, que·m⁴²⁵ tragats de·*varitia*⁴²⁶ he en⁴²⁷ caritats me matats⁴²⁸, he deman-vos perdó contra avaricia, he dats-me contra ella *contrictio*, *satisfatio*, sospirar he plorar, he vostres honramens desirar.

Avaricia fa, Senyor, a la mort mes amar fils e parens que si matex he que *salvatio* he que mercé de vos esperar. He avaricia fa la vostra gloria a la mort oblidar he menyspresar, e assó matex fa de lles⁴²⁹ penes infernals, he fa tant de mal, que hom no-l

410 octiós] ocioses g; ociosses I; ocios M
 411 comunalment] comunament g i I
 412 comunalment-amar] cominalment per ço que ab ells vos pusquen loar amar M
 413 avaricia] averiçia M
 414 ni a lur voluntat vos amar] manca g, I i M
 415 e la memoria-los uells] e la memoria que no lexa...ne lur enteniment...ne lurs vells M
 416 de·varitia] de avaricia g i I; de averiçia M
 417 guardets...qui es] gordets...qui es M; guardets...que es g i I
 418 enriqueix los cors del rich he de possetions] enriqueex lo cors de diners e de possessions g i I
 419 poble-la] poblesa R; poblala g i I
 420 fa de la] fa la g i I; fa de la M
 421 qui] *afegit al marge superior* R
 422 freta] freytura g i I
 423 de mortals] de mor- *afegit al marge superior* R
 424 libertat] liberalitat g; gran bontat libertat M
 425 que·m] que·m tats *suprimit* R
 426 de·varitia] de avaricia g i I; de averiçia M
 427 en] *afegit sobre la línia* R
 428 matats] metats g, I i M
 429 de lles] de les g, I i M

poria cogitar, dir ni ascriure⁴³⁰. Perqué vos prech he us soplech⁴³¹, amant, suspirant he plorant, que *avaritia* me perdonets he que d'ella per tots temps me guardets⁴³².

Que val, Senyor, haver vana [f. 57 v.] gloria de riqueses⁴³³ per *avaritia* ajustades? E que val dar riqueses⁴³⁴ ajustades per *avaritia* a parens que amen mes les riqueses haver que *salvatio* d'aquel home⁴³⁵ avar que⁴³⁶ lexa a ells⁴³⁷ ses riqueses he ell no fa *satisfatio*?

A, Senyor, sia us⁴³⁸ mercé, pietat he amor que, a la mort, als homens avars fassats cogitar les greus penes infernals he les grans glories⁴³⁹ celestials, he que lls fassats vos mes amar e ells matexs que vana gloria per riquesa⁴⁴⁰ he que, per parens, no·s meten en lo carcer d'infern he del dimoni⁴⁴¹. Quar, per aytals *cogitations*, poran esser disposts a vos amar he mercé clamar he a damenar⁴⁴² gracia de perdó⁴⁴³, *contrictio* he *satisfatio*.

[f. 58 r.]

De glotonia⁴⁴⁴

Amable Senyor he perdurable, glotonia⁴⁴⁵ es aquel peccat perqué los homens son pus soven malalts que per altra⁴⁴⁶ peccat. He quar yo desig esser ça he molt viure, per so que vos pusca longament molt⁴⁴⁷ amar, servir he honrar, sia de vostra mercé que m donets forsa he virtut contra glotonia.

430 ascriure] escriure *g i I*; e assó-ascriure] e aço matex de les penes de infern e fa tant que hom nol poria cogitar dir ne pençar *M*
431 soplech] soplech *g i I*
432 he que d'ella per tots temps me guardets] e dela per tots temps me gordets *M*
433 riqueses] riqueses *g i I*; riqueses *M*
434 riqueses] riqueses *g*; valen riqueses *M*
435 home] hom *g, I i M*
436 que] qui *g, I i M*
437 ells] ell *M*
438 sia us] sius *M*
439 les greus...glories] les penes infernals e les grans riqueses *M*
440 riquesa] riquesa *g, I i M*
441 dimoni] demoni *g i I*; he que-dimoni] e que parents qui los meten en lo carcer dinfern e del dimoni *M*
442 damenar] demanar *g i I*; demenar *M*
443 gracia de perdó] gracia e perdó *g, I i M*
444 de glotonia] de gola *g i I*; de gula *M*
445 glotonia] glutunia *M*
446 altra] altre *I i g*; altra peccat] altres peccats *M*
447 molt] manca *M*

Gltonia, Senyor, fa⁴⁴⁸ los homens pobres, pareoses⁴⁴⁹ he envajoses⁴⁵⁰, quar los homens glotz despenen molt en manjar he en beura⁴⁵¹, he son pareoses⁴⁵² he grans dormidores⁴⁵³ quant han massa menyat⁴⁵⁴ he begut. Perqué us prech que·m donets trempansa contra gola, per so⁴⁵⁵ que aja manera de viura⁴⁵⁶ he de esser diligent he plasant a les gents [f. 58 v.] per la vostra amor.

Gltonia fa, Senyor,⁴⁵⁷ home trist he malencolich, he fa envagar⁴⁵⁸ delicades viandes; e quant hom no les pot comprar, fa cogitar que⁴⁵⁹ les⁴⁶⁰ pusqua amblar⁴⁶¹ ho furta a son proisme contra vostra⁴⁶² manament, lo qual avets feyt en so que deyns⁴⁶³ que hom no enveig los bens de son proisma, per la qual envega⁴⁶⁴ está roberia, guerra he mort. Perqué us clam mercé, per pietat, que·m donets bontat de trempansa⁴⁶⁵ contra la⁴⁶⁶ malea⁴⁶⁷ de gola, la qual bondat⁴⁶⁸ sia gran virtut contra⁴⁶⁹ gran vici.

Per gltonia, Senyor, s'engenren⁴⁷⁰ bubas, ronya, floronques he moltes⁴⁷¹ d'altres malenanses⁴⁷², perqué hom sent mes⁴⁷³ de penes he de mal⁴⁷⁴ que los [f. 59 r.] plahers que hom ha⁴⁷⁵ per menjar delicades viandes he per beura⁴⁷⁶ bons vins. Perqué us deman

448 Senyor, fa] fa, Senyor, g i I
449 pareoses] pereosos g i I; paroses M
450 envajoses] envejoses g; enugosos I; envejoses M
451 glotz despenen molt en manjar he en beura] glots despenen trop en menjar e en boure g i I
452 pareoses] pereoses g i I; pererosos M
453 dormidores] dormidors g; dormidos I
454 menyat] *afegit al marge esquerre* R
455 per so] *manca* M
456 viura] viure g, I i M
457 gltonia fa, senyor] gltonia senyor fa M
458 envagar] envejar g, I i M
459 que] com g, I i M
460 les] -s *afegit sobre la línia* R
461 amblar] emblar g, I i M
462 vostra] vostre g, I i M
463 deyns] dehits g i I; deys M
464 envega] enveja g i I
465 trempansa] temprança g, I i M
466 la] *afegit sobre la línia* R
467 malea] male R
468 bondat] bontat g; botat I
469 sia-contra] sia contra virtut e contra I
470 engenren] enjenra g i I
471 bubas, ronya, floronques he moltes] pusterma, bubes, ronya, floronques e moltes g i I; bubes, floronchos e molt M
472 malenanses] malanances g i I
473 mes] molt mes g, M i I
474 de mal] de mals g i I
475 que hom ha] que hom na M
476 beura] boure g i I

*abstinentia*⁴⁷⁷ contra gola he deman-le-us per amor, he quar he *contrictio* he dolor dells⁴⁷⁸ pecats qu'e fets per massa menjar he per molt beura⁴⁷⁹, he vull-na fer *satisfatio* ab dejunar, poc menjar he poc beura, he sospirar he lagrames he plorar⁴⁸⁰.

De luxuria

Luxuria es pudent pecat que⁴⁸¹ consuma sanitat he procura mort⁴⁸² he paupertat, enveya he molts d'altres mals. Perqué vos⁴⁸³ clam mercé, Senyor, que·m pardonets⁴⁸⁴ los greus peccats que he fets contra vos he castedat per luxuria. Senyor Deus, home luxuriós ha beles vestidures⁴⁸⁵, bels hornaments, [f. 59 v.] mas ha leigts⁴⁸⁶ pensaments, leges paraules he mentideres. Perqué vos prech, per pietat⁴⁸⁷, que·m lavets la anima lege⁴⁸⁸ he ensutzada per luxuria, he mon cor atreta'l per castedat, qui es cosa blancha, flor de liri, rosa, estopassis⁴⁸⁹ e viola⁴⁹⁰.

Senyor, per luxuria fa hom⁴⁹¹ molts de mals he obres ten leges he sutzes⁴⁹² que hom no les deu nomenar ni ascriure⁴⁹³. Perqué, de tot so que he fet per luxuria, me panet e deman perdó supirant he plorant⁴⁹⁴, he mercé clamant. He vos, Senyor, qui sots santedat⁴⁹⁵, humilitat e pietat, donatz e perdonats, he de mi mercé ajats.

477 abstinentia] alstinentia R; abstinencia g, I; abstinència M
 478 per amor-contrictio dells] per amor e per dolor contricció de M
 479 molt beura] massa boure g i I; maça beure M
 480 vull-na-lagrames he plorar] vuyne fer satisfacció ab dejunar, poch menjar e poch boure, e ab sospirar e làgremes e plorar g i I; e vullme satisfacer ab poch menjar M
 481 que] qui g, I i M
 482 mort] *repetit* R
 483 vos] us g, I i M
 484 pardonets] perdonets g, I i M
 485 beles vestidures] belles vestedures g, I i M
 486 leigts] leygs g i I; leigs M
 487 per pietat] per caritat M
 488 la anima lege] ma anima leja g i I
 489 estopassis] -pa- *afegit sobre la línia* R; estopaçi M
 490 qui es cosa blancha-viola] qui es blancha flor de liri rosa estopaci e viola g i I
 491 hom] home g, I i M
 492 obres ten leges e sutzes] obres tan leges e sutzees g, I i M
 493 nomenar ni ascriure] anomenar ne escriure M
 494 me panet...he plorant] me penet...en plorant g i I; e plorant M
 495 santedat] sanitedat R; santetat g i I; sentitat M

Piadós, amorós Senyor, a vos m'acús penident emplorant⁴⁹⁶ que he peccat⁴⁹⁷ fortment he sovint⁴⁹⁸ per luxuria, perquè·m⁴⁹⁹ [f. 60 r.] jutge a puniment segons que ho requer⁵⁰⁰ vostre jutgament⁵⁰¹. Emperó, Senyor, quar vos sots de peccadors misericordia he perdó, deman venia he perdó⁵⁰², he fas⁵⁰³ *satisfatio* ab *contrictio*, dolor e esperança, qui·m⁵⁰⁴ fa sperar de vos gracia he perdó ab tant penidement⁵⁰⁵ que, d'equí en avant, no ham luxuria ni naguna sua *circunstantie*⁵⁰⁶.

Balesa de cara, de⁵⁰⁷ cabels⁵⁰⁸, de cors, de mantel he de gonela procurada per luxuria es legea⁵⁰⁹ pudent en pensament he coratge⁵¹⁰ d'ome qui am castedat⁵¹¹, que⁵¹² es porpra, pali, cendat, flor de liri⁵¹³, rubís he viola. Perqué, Senyor⁵¹⁴, vos deman netedat⁵¹⁵ de cors e de coratge per mercé he per pietat, per so que sia bell he nedeu per⁵¹⁶ vostra amor, la qual aor, he per ella hon[f. 60 v.]rar, amar e servir suspir e plor. He he⁵¹⁷ al cor greu dolor per so quar tan longament⁵¹⁸ he⁵¹⁹ estat servidor de luxuria, que⁵²⁰ es tan vil he tan sutze pecat, que tot hom qui per ell⁵²¹ ha bela care, bells cabels, bel mantel he bella gonella está leig he sutze a membrar, entendra he amar, he en carcer dell dimoni⁵²² he peccat.

496 penident emplorant] penedent en plorant *g, I i M*
497 peccat] pereccat *R*
498 fortment e sovint] fortment e sovintment *g i I*; forment *M*
499 perquè·m] e mi *g, I i M*
500 requer] raquer *M*
501 jutgament] jutjament *g i I*; jutgement *M*
502 venia e perdó] e perdó *manca g i I*; venia e *manca M*
503 fas] *manca M*
504 qui·m] qui *M*
505 penidement] penediment *g, I i M*
506 d'equí-circunstantie] daquí en avant no am lutzuria ni neguna sua circumstancia *g i I*; sua *manca M*
507 de] *afegit sobre la línia R*; *manca I*
508 balesa...cabels] bellesa...cabeyls *g i I*; bellea...cabells *M*
509 legea] legesa *g, I i M*
510 pensament he coratge] empatxament en coratge *I*; pençament en coratge *M*
511 castedat] castedat per la vostra amor; la qual castedat *g, I i M*
512 que] *afegit sobre la línia R*
513 liri] lir *g i I*; lirs *M*
514 senyor] *manca g, I i M*
515 netedat] nedeetat *g, I i M*
516 per] per la *M*
517 he] ay *g i I*
518 quar tan longament] car longament *M*
519 he] e (conjunció) *R*
520 que] qui *g, I i M*
521 ell] ella *g, I i M*
522 bela care-dimoni] bella cara, beyls cabeyls, bell manteyl, bella gonella, està leyg e sutze a membrar entendre e amar, e en càrcer del demoni *g i I*; a vos menbrar entendre e amar esta en carser *M*

Luxuria pinta baleses⁵²³ en lo cap, en la cara he en les mans; he en les vestidures paraules he esturmens. Per un loch on se fa luxuria, qui es tant negra⁵²⁴, tant leig he tant pudent, que leg es he sutze a tocar, a vahe⁵²⁵ he a cogitar he parlar. Perqué us vull pregar a bells⁵²⁶ sospirs, plors he desirs⁵²⁷ de perdonar, he mercé clamar, he ab beleses⁵²⁸ de vostra misericordia he amor [f. 61 r.] que·m vullats perdonar. Car trop ho tench⁵²⁹ a gran faliment com⁵³⁰ per peccat ten pudent de luxuria he tant treballat, despés, mentit he trahit.

De arguyl⁵³¹

Argul⁵³² es peccat⁵³³ desconexent qui fa oblidar la viltat que hom ha per engenrament, neximent⁵³⁴, *corruptio* he mort. Perqué vos, Senyor Deus, qui sots humil per bontat, infinitat, poder, saviesza⁵³⁵, eternitat he amor, vos⁵³⁶ aor he de vos m'anemor⁵³⁷, per so que sia humill contra arguyl⁵³⁸, per la qual humilitat pusca conixer la vostra alta he marevelloysa nobblesa⁵³⁹ he bontat, e la mia molt gran viltat que he per natura he peccat⁵⁴⁰.

Humill Senyor, arguyl fa los homens erguyllosos estar vils he meyspresats en [f. 61 v.] coratge de homens alts, nobles⁵⁴¹ he virtuosos⁵⁴² per humilitat he per vostra amor. E erguyl fa aquels seus servidors tant⁵⁴³ meyspresar als vostres amadós⁵⁴⁴ que ab ells no

523 baleses] beleses g i I; bellestes M

524 tant negra] tan negre g

525 vahe] veser g i I; aver M

526 a bells] ab bells g, I i M

527 desirs] desig M

528 beleses] beyleses g i I; bellestes M

529 tench] conech M

530 com] cor g, I i M

531 de arguyl] de erguyl g i I; de superbia M

532 argul] erguyl g i I; ergull senyor M

533 peccat] manca R

534 neximent] naximent g, I i M

535 saviesza] saviesa g, I i M

536 vos] *afegit sobre la línia* R

537 vos aor e de vos m'anemor] ahore de vos menamor g i I; adore de vos me anemor M

538 humill contra arguyl] humil contra erguyl g i I; umil coratge M

539 marevelloysa nobblesa] maravelosa noblesa g, I i M

540 la mia molt gran viltat que he per natura he peccat] la molt gran mia viltat que he per natura e peccat g i I; la molt gran mia viltat que m ve per natura e per peccat M

541 meyspresats...de homens alts, nobles] meynspreats...domens nobles g i I; menyspreats...domens alts nobles M

542 virtuosos] virtuosos g i I

543 tant] manca M

544 amadós] amadors g, I i M

volen anar ni participar⁵⁴⁵. Perqué us prech, per pietat e mersé, que·m donets a humilitat he arguyll⁵⁴⁶ me tolgats⁵⁴⁷, he mi a⁵⁴⁸ vos honrar he servir tant humiliets que vos amar, honrar he servir me sien amoretes, roses he violas⁵⁴⁹, e que arguyll me sia orribilitat⁵⁵⁰, letgeza, viltat he amargor⁵⁵¹. E quar he estat ergulós aja *contrictio* he dolor de coratge, e en mos uells lagremes he plors.

A, Senyor⁵⁵², alt he maravelloys⁵⁵³, con es gran peccat esser ergulós contra homa⁵⁵⁴ humill qui am vos he qui de humilitat aja corona, mantel, co[f. 62 r.]ta he gonela; he en son cor rose, maracde he viola; he en sa ma almoyna, pau he amistat; he en sa boca *oratio* he demanar perdó. Perqué vos deman humilitat per vos amar he que per vos sia amat, per vos membrar he que per vos sia membrat⁵⁵⁵. E vos, Senyor, per pietat, donats-me humilitat pus que per vos amar, honrar he servir⁵⁵⁶, la us deman.

Gran Senyor poderós he infinit, quar vos avets gran humilitat, vos deman gran humilitat. He encare, Senyor⁵⁵⁷, que on gran humilitat fa sostenir grans trebayls, pobreehes he escarns⁵⁵⁸ per vostra amor, perqué gran humilitat vos deman, per so que ab ella pusca esser fort⁵⁵⁹ contra gran erguyll he contra sos valedós, los qualls son aquels homens qui amen los delits e·ls honraments⁵⁶⁰ d'equest mon [f. 62 v.] contra los vostres honraments⁵⁶¹ he contra⁵⁶² los homens humills.

Erguyll, Senyor, procura guerres, trebayls, *tractions*⁵⁶³, probrezes⁵⁶⁴ he mort, he ergul es peccat on tots los peccats han neximent he comansament⁵⁶⁵. Perqué us prech

545 participar] preticar *M*

546 humilitat e arguyll] humilitat e a erguyll *g i I*; humilitat e argull *M*

547 tolgats] *afegeix* a mi *tatxat R*

548 a] *afegit sobre la línia R*

549 amoretes, roses he violas] amors, roses e violes *g i I*; amoretes, roses e violes *M*

550 orribilitat] orribletat *g i I*

551 letgeza, viltat he amargor] legesa e viltat e amargor *g*; legesa e viltat e amargor *M*; legesa e viltat amargor *I*

552 a, senyor] senyor *M*

553 maravelloys] meravellos *M*

554 homa] home *g, I i M*

555 he que per vos-membrat] e que per vos sia amat e per vos menbrat *I*

556 honrar he servir] honrar bendir e servir *g i I*

557 senyor] *afegit sobre la línia R*; manca *g, I i M*

558 encare, Senyor, que...he escarns] encara que...escarns *g i I*; encara que...afanys escarns *M*

559 fort] forts *g, I i M*

560 los delits, els honraments] los honraments, els delits *g i I*; los honrames e los delits *M*

561 honraments] manaments *g i I*; manaments *M*

562 contra] manca *M*

563 senyor, procura...tractions] procura, Senyor...tracions *g i I*; senyor procura...tribulacions *M*

564 probrezes] pobrees *g i I*; pobrees *M*

565 tots los peccats...comansament] tots los mals...començament *g, I i M*

humillment, a genolons⁵⁶⁶, mon cor per vos amant he mes mans al cel levant⁵⁶⁷, he mos ulls enplorant⁵⁶⁸ que per humilitat a mos⁵⁶⁹ peccats devallets⁵⁷⁰ e a⁵⁷¹ mi exoescats en tant que a vos mon cor, mon cogitar, membrar, entendre e amar, humiliets per vos honrar, lohar, hobeyir he servir⁵⁷².

De accidia

Senyor Deus, accidia es peccat qui procura ociositat, iniquitat, maldir, mala voluntat⁵⁷³ he molts de mals. Perqué de⁵⁷⁴ accidia que [f. 63 r.] he aguda⁵⁷⁵, vos deman perdó he gran pardó⁵⁷⁶, com sia assó que per⁵⁷⁷ accidia he peccat greument he moltes vegades. Perqué us prech humilment, devotament he penident⁵⁷⁸, que-m donets vostra mor, qui de vos honrar, amar he servir m'anemor tant fort que d'equí en avant no sia accidiós, enans sia diligent⁵⁷⁹ en vos loar he beneyr⁵⁸⁰, e que sia amador de tot be, he lo mal⁵⁸¹ me sia greu he desemable⁵⁸².

Accidia, Senyor, nex⁵⁸³ de crueltat, de males *cogitations* he pensaments qui nexen en coratge de home qui de vos a servir he honrar no es enamorat. Perqué accidia no vull amar ni d'equí en avant no vull esser⁵⁸⁴ son servidor, car per ella a servir pert hom vostra amor, valor, leyaltat, karitat, veritat e tot be, he [f. 63 v.] esdevé hom ser⁵⁸⁵ de peccat he

566 a genolons] ajonollons *M*
567 al cel levant] al çel *M*
568 amant he mes mans...enplorant] amant mes mans...en plorant *g i I*
569 a mos] amors *I*
570 peccats devallets] prechs devaylets *g, I i M*
571 a] manca *g, I i M*
572 humiliets-servir] humiliets per vos honrar loar e servir *g i I*; umilies per vos honrar loar e beneyr obeyir e servir *M*
573 mala voluntat] mala volentat *g, I i M*
574 de] *afegit sobre la línia R*
575 aguda] aúda *g i I*
576 pardó] perdó *g, I i M*
577 per] *afegeix gran M*
578 humilment, devotament he penident] humilment, devota e penedent *g i I*
579 diligent] deligent *M*
580 beneyr] bendir *g i I*
581 be he lo mal] ben lo mal *I*
582 desemable] desamable *g, I i M*
583 accidia, senyor, nex] accidia nes, senyor *g i I*
584 he honrar-esser] ni honrar...per que de qui avant no vull amar ni esser *M*
585 veritat-ser] veritat esdeve eser seru *M*; veritat...serf *g i I*

dell dimoni⁵⁸⁶. Perqué us prech, per pietat, que vos he mon proisma⁵⁸⁷ me⁵⁸⁸ fassats tant amar que accidia no·m pusca pendre ni forsar.

Amorós Senyor, home accidiós es⁵⁸⁹ pererós que en son coratge no cuyll flos liris⁵⁹⁰, roses he violas d'amors, los quals son cuylides en coratge d'ome diligent⁵⁹¹ e·n fer be he e·n esquivar mal. Perqué los fruyts de home accidiós son amars⁵⁹² he de mala⁵⁹³ sabor qui procuren infern hon han los homens fam, set, tristicia he dolor per tots temps. Perqué de aytals fruyts no·n⁵⁹⁴ vull menjar, quar trop es amar⁵⁹⁵ he molt hom ne menuga qui⁵⁹⁶ no·n cuyda menjar; henans vuyll suspirar⁵⁹⁷, planyer [f. 64 r.] he plorar, e molt fort⁵⁹⁸ me vuyll penedir⁵⁹⁹ con tantes vegades n'e menjat contra viandes d'emor, de dousa sabor he odor, de que⁶⁰⁰ viuen vostres⁶⁰¹ amadors, qui de vostra amor cuyllen virtuts he peres pretiosas⁶⁰².

Car accidia es mala, fa guerra contra bontat e quar es pereosa, fa guerra contra *diligentia*, e quar es dormidora, fa guerra contra vigílias⁶⁰³; he quar es trista, ffa guerra contra solás d'amic he d'amat; he car es maldient⁶⁰⁴ he mintent, fa guerra contra lausor⁶⁰⁵ he ver dir⁶⁰⁶. Perqué, contra accidia, de sos enamichs⁶⁰⁷ m'anemor; he quar per accidia he peccat, deman mersé ab *contrictio* he dolor vos amant he de vos sperant pietat he mercé, suspirant, penedint⁶⁰⁸, enplorant.

586 dimoni] diable *g, I i M*

587 proisma] pruysme *g, I i M*

588 me] manca *M*

589 es] he *R*

590 flos liris] flors de males colors e odors contra liris *g i I*; flors de males colos e odors contre lirs *M*

591 roses-diligent] roses e violes cuylides en coratge de home diligent *g i I*

592 amars] amergosos *M*

593 mala] afegeix flor *R*

594 aytals fruyts no·n] aytal fruyt no *g i I*

595 amar] afegeix e tatxat *R*

596 hom...qui] home...que *g, I i M*

597 suspirar] sospirar *g i I*

598 fort] fortment *g i I*

599 planyer-penedir] planyer e penedir *M*

600 que] qui *g, I i M*

601 vostres] nostres *R*

602 pretiosas] precioses *g i M*; presiosses *I*

603 vigílias] vigílies *g, I i M*

604 maldient] maldisent *g i I*

605 lausor] laor *g i I*; lo cor *M*

606 es mala-ver dir] es mala e fa guerra contra bontat encara es perarosa qui fa guerra contra diligencia encara es dormidora fa guerra contra vigílies encara es trista fa guera contra solas damich e damor encara es maldient e mentent fa guera contra lo cor e veritat *M*

607 enamichs] anemichs *M*

608 penedint] penedent *g i I*; penident *M*

D'enveya⁶⁰⁹

[f. 64 v.]

Virtuós Senyor, enveja es pecat qui fa cobegar⁶¹⁰ he desigar⁶¹¹ fembres, diners, camps, vinyes, caszes, castells⁶¹² he ciutats que vos no aveu⁶¹³ volgudes donar an⁶¹⁴ aquels qui les desigen aver; e aquels⁶¹⁵ qui les han no les aguessen, ni els no fan perquè aver les puxen⁶¹⁶ ni per vos amar, honrar e servir, henans consiren⁶¹⁷ con pusquen lur pruisma⁶¹⁸ enganar he trahir. Perqué, Senyor, envega es⁶¹⁹ molt mal he greu peccat d'on vos prech, per mercé e pietat, que·m perdonets; quar per enveya he moltes vegades peccat, perquè·n plant he plor e·m pinet⁶²⁰, he de los⁶²¹ contraris d'enveja m'anemor per so que ab ells la destrua⁶²² a mon poder.

Envega, Senyor, fa desigar coses vills [f. 65 r.] he oblidar coszes⁶²³ nobles he profitoses⁶²⁴. Perqué vos⁶²⁵ clam mercé, que·m fassats membrar los mals que envega procura he los bens que fa a home⁶²⁶ perdre; per so que per aytal remembrament desam⁶²⁷ enveja he tots los faliments qui⁶²⁸ venen per ella, e que de sos contraris fassats⁶²⁹ mon remembrament hostel, hort he verger on cuyla d'amor roses, liris he violas, qui donen odor de leyaltat, karitat, justícia, veritat he speransa⁶³⁰.

609 d'enveya] de invidia *M*; de envega *g i I*

610 cobegar] cobesegar *I*

611 desigar] desirar *g i I*

612 vinyes, caszes, castells] vinyes, castells, viles *M*

613 aveu] avets *g, M i I*

614 an] a *g, M i I*

615 e aquels] e que aquells *g, M i I*

616 aver les puxen] manca *R*

617 consiren] consideren e desigen *M*

618 lur pruisma] lurs proysmes *g, M i I*

619 perquè, Senyor, envega es] per que enveja es, Senyor, *g i I*

620 perquè·n plant he plor e·m pinet] per quem planch em plor em penet *g i I*; perque planc e plor em penet *M*

621 de los] dels *g i I*

622 destrua] destrouescha *M*

623 coszes] -s- *afegit al marge superior R*

624 profitoses] precioses *M*

625 vos] us *g, M i I*

626 home] hom *g, M i I*

627 desam] desem[par] *M*

628 qui] que *g, M i I*

629 fassats] fassat *R*

630 justícia, veritat he speransa] justícia e veritat *M*

Senyor, homa⁶³¹ envajós no us fa *gratias*⁶³² dells bens que li avets donats e vol aver los bens de son proisma⁶³³ contra lo vostro⁶³⁴ manament, vostra voluntat he dretura. Perqué vos⁶³⁵ deman perdó, car per enveya he peccat menbrant he enveyant⁶³⁶ los bens que no·m voliets [f. 65 v.] donar⁶³⁷, pus que⁶³⁸ a altra los avets dats⁶³⁹ he no menbrant ni *gratias* fahent⁶⁴⁰ dells bens que m'avets donats per *gratia*⁶⁴¹ he no per mos meritiz⁶⁴², los quals bens son majós⁶⁴³ que yo digne d'els a reebre. Perqué·n⁶⁴⁴ deman perdó a vostra dousa he humill misericordia⁶⁴⁵, he lo pardó esper⁶⁴⁶ ab dousa he ferma esperansa⁶⁴⁷, trematent a vos mercé⁶⁴⁸ e pietat, ma esperansa he⁶⁴⁹ dousos⁶⁵⁰ sospirs qui hixen del cor⁶⁵¹ enamorat⁶⁵² he tramet-vos *contrictio*⁶⁵³ qui mos uulls fa plorar, he *satisfatio* he *penitentia* me fa desirar⁶⁵⁴; he mos misatges aporten-me⁶⁵⁵, Senyor, vostra amor, qui de vos m'enamora⁶⁵⁶ he vostra⁶⁵⁷ misericordia, qui·m pardó⁶⁵⁸, he la vostra libertat⁶⁵⁹, qui⁶⁶⁰ vostra gloria ador⁶⁶¹.

De ira

-
- 631 homa] hom *M*; home *g i I*
632 *gratias*] *gracies g, M i I*
633 proisma] proisme *g, M i I*
634 lo vostro] vostre *g, M i I*
635 vos] us *g, M i I*
636 menbrant he enveyant] menbrat e envegat *M*
637 donar] dar *g, M i I*
638 pus que] pusca *R*
639 pus que a altra los avets dats] pus que a altre los havets donats *g, M i I*
640 no menbrant ni *gratias* fahent] no menbrat ni *gracies* faents *M*
641 per *gratia*] per graçia *M*; per gracia *g i I*
642 mos meritiz] los meus merits *M*
643 majós] majors *g, M i I*
644 perqué·n] perque *M*
645 a vostra dousa he humill misericordia] a vostra humil dolça misericordia *M*
646 pardó esper] perdó deman e asper *M*
647 dousa e ferma speransa] dolça e ferma esperança *M*
648 trematent a vos mercé] trametent a vostra mercè *g*
649 trematent-he] manca *M*
650 dousos] douses *g i I*; dolços *M*
651 hixen del cor] hixen de cors *I*
652 enamorat] anemorat *M*
653 tramet-vos *contrictio*] tramet *contriccio M*
654 qui-desirar] que mos uuls faça plorar e satisfaccio e penitencia me faça desijar *M*
655 he mos misatges aporten-me] he aportenme *g i I*
656 m'enamora] me anemor *M*
657 vostra] manca *I*
658 qui·m pardó] quem perdó *M*
659 libertat] liberalitat *g i I*
660 qui] que *M, g i I*
661 vostra gloria ador] vostra gloria me do *g, M i I*

[f. 66 r.]

Pacient⁶⁶² Senyor, plen⁶⁶³ de pietat⁶⁶⁴ e de⁶⁶⁵ tot be, ira es aquel peccat que⁶⁶⁶ toyl a home irat libertat d'esquivar mal he fer⁶⁶⁷ be⁶⁶⁸. Perqué hom⁶⁶⁹ irat no rethé la libertat⁶⁷⁰ que vos li avets donade⁶⁷¹ per vos amar he son proism⁶⁷², he per virtuts a guoyar⁶⁷³, per so que ab virtuts sia digne⁶⁷⁴ de vos honrar he servir. Perqué us deman pardó que he, per ira,⁶⁷⁵ he moltes vegades peccat he inpacient⁶⁷⁶ son estat, perquè⁶⁷⁷ son digne⁶⁷⁸ que·m sia jutgat⁶⁷⁹ he punit a greus turmens infernals perdurables⁶⁸⁰. Mas car vos sots misericordia, pietat he mercé, e⁶⁸¹ a vos⁶⁸² pertany perdonar molt mils que a mi mercé clamar, per so he, en vostra misericordia he perdó, gran speransa.

Hom⁶⁸³ irat es foll he faria a ligar per so que [f. 66 v.] no fahés altre⁶⁸⁴ home foyl. Perqué us prech, Senyor, que com saré⁶⁸⁵ irat, ma liguets ma lengua que no digua irades paraules; e ligats mes mans que no firen ni aucien⁶⁸⁶ mon proisma⁶⁸⁷, lo qual vos ma manats⁶⁸⁸ que am aytant⁶⁸⁹ com mi matex. He lo liam⁶⁹⁰ Senyor, sia d'amor, patiensia he temor en mon cor, quar per aytal liam deleix⁶⁹¹ ira, he nex *pascientia*, *abstinentia*,

662 pacient] pascient *g i I*; paçient *M*
663 plen] ple *g, M i I*
664 pietat] piatat *I*
665 de] manca *g, M i I*
666 que] qui *g, M i I*
667 he fer] a fer *I*
668 be] ben *g i I*; esquivar-be] esquivar be e fer mal *M*
669 hom] home *M, g i I*
670 rethé la libertat] no te libertat *M*
671 donade] donada *g, M i I*
672 proism] proysme *g, M i I*
673 guoyar] guanyar *g i I*; goyar *M*
674 digne] digna *M*
675 que he, per ira,] car per ira *g, M i I*
676 inpacient] enpaçient *M*
677 perquè] per quen *g i I*
678 digne] digna *M*
679 que·m sia jutgat] que sia justiciat *M*
680 perdurables] e perdurables *M*
681 e] et *g i I*
682 sots-vos] sots misericordios e piadors a vos *M*
683 hom] home *g, M i I*
684 altre] altra *M*
685 com saré] con seré *g, M i I*
686 aucien] alcien *g i I*; oçien *M*
687 proisma] proisme *g, M i I*
688 manats] nimenats *M*
689 aytant] tant *M*
690 liam] ligam *M*
691 liam deleix] ligam delex *M*

humilitat he caritat, perquè aytal amor⁶⁹² de cor vos deman suspirant he plorant⁶⁹³. Quar cor axí⁶⁹⁴ ligat, ligua la lengua que no digua folas paraulas⁶⁹⁵, he ligua les mans que no fassen males obres.

Ira, Senyor, fa oblidar la gloria de paradís he les penes infernals, he los greus perils [f. 67 r.] en que stá home⁶⁹⁶ irat, he ira fa ignorar he menys conexas veritat⁶⁹⁷, virtut⁶⁹⁸, vicis he mort. Perqué ira fa tot mal⁶⁹⁹ que en home pot venir he lunya he estrenya⁷⁰⁰ lo be⁷⁰¹ al qual home es creat per aquel be enantir e posseyr. On com ira sia⁷⁰² tan mal he perillós peccat, sia us per mercé⁷⁰³ que de ira·m lunyets he ha *pacientia* m'acostets per vos amar, loar he bendir⁷⁰⁴, he per a⁷⁰⁵ mon proisme ajudar, e el⁷⁰⁶ pardonar si contra mi ha fallit o vol falir⁷⁰⁷.

Senyor, ira ha en custuma⁷⁰⁸ que on pus hom en ella está he les sues *circumstanties* ymagina he consira, pus fortment crex. Perqué us prech, Senyor, que·m fassats⁷⁰⁹ oblidar totes les coses perquè ira crex he multiplica⁷¹⁰ con seré irat, he manas[f. 67 v.]sats-me⁷¹¹ ab vostra⁷¹² poder, justicia he lo foc infernal, e donatz-me⁷¹³ per ajuda, *pastientia* he amor⁷¹⁴, qui vencen he empresonen ira e tots sos⁷¹⁵ valedós⁷¹⁶.

692 amor] -or *afegit sobre la línia R*; liam *g i I*; ligam *M*

693 suspirant he plorant] suspirant e en plorant *g*; suspiran e en ploran *I*; suspirant e plorant *M*

694 axí] enaixí *g i I*

695 folas paraulas] folles paraules *g, M i I*

696 home] hom *M*

697 veritat] veritats *I*

698 virtut] virtuts *g, M i I*

699 tot mal] tot lo mal *g, M i I*

700 estrenya] estranya *g, M i I*

701 be] ben *g i I*

702 sia] manca *M*

703 sia us per mercé] sieus per merçe *M*

704 bendir] beneyr *M*

705 per a] manca *M*

706 e el] e a el *M*

707 e el-falir] e a ell perdonar si contra mi vol faylir *g i I*; e a ell perdonar si contra mi vulla fellir *M*

708 custuma] costuma *g i I*

709 fassats] feçats *M*

710 multiplica] montiplica *g i I*; multipliq *M*

711 manassats-me] menaçatsme *g i I*; menaçatsme *M*

712 vostra] vostre *g, M i I*

713 donatz-me] donatsme *g, M i I*

714 ajuda, pastientia he amor] ajuda amor e pasiençia *M*

715 sos] los *I*

716 valedós] valedors *g, M i I*

III. CONCLUSIONS

Com s'ha dit de forma inicial, el que s'ha fet en aquest treball ha sigut transcriure el manuscrit de Montserrat (*R*) i s'han afegit en l'aparat crític les variants amb l'edició de Galmés (*g*), el testimoni de Madrid (*M*) i el còdex de sant Isidor i sant Patrici de Roma (*I*). Cal especificar que la primera tasca que es va dur a terme va ser la transcripció de *R* amb la detecció i correcció de les errades –anotades en l'aparat crític– i després ja s'hi van anotar les variants esmentades. De *R*, s'ha de remarcar que el copista no diferencia la *e* (conjunció) de la *he* (verb), per tant, es troben els usos barrejats, encara que aquest tret s'ha mantingut. Com que les normes de la *NEORL* indiquen que la transcripció ha de ser tan fidel al còdex com es pugui, es van mantindre, entre altres, les vocals neutres dels mots; les paraules agudes plurals amb acabament en *-rs* amb caiguda de la *r*; i les que contenen una *essa sonora* que, gràficament, s'expressa amb *s* però estan escrites amb *z*, com per exemple, *riquezes*, ja que alguns d'aquests trets són característics del segle de la creació del manuscrit en gran part del domini lingüístic.

Tanmateix, quan es va comparar *R* amb *g*, *M* i *I* –és necessari recordar que *M* i *I* són del segle XV, com *R*, i que *g* està creada a partir de dos testimonis d'aquest mateix segle–, no es van trobar aquestes característiques, cosa que implica que potser els testimonis tenen procedència distinta, així que es van anotar també en l'aparat crític. A més, és destacable que no solen coincidir els usos de *qui* i *que* entre els diferents manuscrits, com tampoc la utilització de *ç* o la representació de la vocal neutra [ə], fet que abona la teoria esmentada més amunt, ja que, en gran mesura, eren fenòmens lingüístics en procés de canvi. Finalment, cal remarcar que les variants purament ortogràfiques no es van assenyalar, primerament, perquè l'aparat hauria quedat massa extens i, segonament, perquè es va considerar que, tot i que el fet que no estiguera grafiat de la mateixa manera, no implicaria diferents pronunciacions –com és el cas de l'ús de *t* per cultisme gràfic per a representar /s/ en casos com *possetions* o *octiós*.

Per a concloure, val a dir que, tot i que el testimoni de Montserrat no s'haja tingut en compte en anteriors edicions, aquest manuscrit té una gran importància: en primer lloc, perquè es conserva en molt bona qualitat i té una lletra molt clara –més, per exemple, que el de Madrid–; en segon lloc, perquè conté lectures que no es troben en altres testimonis; i, en tercer i últim lloc, perquè és molt interessant des d'un punt de vista lingüístic. Alguns

trets negatius que es poden trobar en aquest còdex és que no conté la darrera part de les *Oracions de Ramon o Libre d'oracions e de doctrina d'amar a Deu*, la que s'anomena *Doctrina de amar a Deu*, i que té diversos errors, de manera que potser no seria convenient emprar-lo com a manuscrit base; tot i això, és innegable que s'haurien d'introduir les lectures que conté *R* en futures edicions i també els manuscrits posteriors que no s'han tingut ací en compte.

IV. BIBLIOGRAFIA

- BADIA, Lola & Anthony BONNER (1988), *Ramon Llull. Vida, pensament i obra literària*, Barcelona, Editorial Empúries.
- CASAGRANDE, Carla & Silvana VECCHIO (2003), «Pecado», *Diccionario razonado del Occidente Medieval*, Madrid, Ediciones AKAL SA, pp. 637-645.
- CERDÀ, Jordi; Gabriella GAVAGNIN; Sadurní MARTÍ; Víctor MARTÍNEZ-GIL (coord.); Eulàlia MIRALLES; Josep PUJOL & Pep VALSALOBRE (2013), *Models i criteris de l'edició de textos*, Barcelona, UOC, pp. 177-247.
- FERNÀNDEZ, Anna (2017), *Estudi i edició crítica de la Medicina de pecat de Ramon Llull*, Barcelona, Universitat de Barcelona.
- FERRANDO, Antoni & Miquel NICOLÀS (2011), *Història de la llengua catalana (Nova edició revisada i ampliada)*, Barcelona, Editorial UOC, pp. 89-135.
- GALMÉS, Salvador (1935), *Obres de Ramon Llull. Libre d'intenció. Arbre de filosofia d'amor. Oracions e contemplacions del enteniment. Flors d'amors e flors d'entelligència. Oracions de Ramon*, Palma de Mallorca, Diputació Provincial de Balears i Institut d'Estudis Catalans de Barcelona, pp. 29-35.
- GEC = *Gran Enciclopèdia Catalana* (1996), Barcelona, Enciclopèdia Catalana. Disponible en línia a <<http://www.enciclopedia.cat>>. [Consulta: 12 de maig 2020].
- LLULL DB, BASE DE DADES RAMON LLULL (2002), Centre de Documentació Ramon Llull, Barcelona, Universitat de Barcelona. Disponible en línia a <<http://orbita.bib.ub.edu/llull/index.asp>>. [Consulta: 8 de maig 2020].
- MARTÍ, Joan (1990), *Gramàtica històrica: problemes i mètodes*, València, Universitat de València.
- MARTÍ, Joaquim (1994), *Llibre d'antiquitats de la Seu de València: estudi lingüístic*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- MARTÍ, Joaquim (2000), «Morfosintaxi històrica», *Llengua catalana III*, Madrid, UNED, pp. 67-171.

- MARTÍN PASCUAL, Llúcia (2004), *Introducció al llibre «Oracions de Ramon»*, Alacant: Biblioteca Virtual Joan Lluís Vives. Disponible en línia a <<http://www.cervantesvirtual.com/nd/ark:/59851/bmc7s803>>. [Consulta: 3 de maig 2020].
- MIRALLES, Joan (1984), *Un llibre de cort reial mallorquí del segle XIV (1357-1360). Introducció, transcripció i estudi lingüístic*, Mallorca, Institut d'Estudis Baleàrics i Editorial Moll.
- NGGL = *Nou Glossari General Lul·lià* (2016), Centre de Documentació Ramon Llull, Universitat de Barcelona. Disponible en línia a <<http://nggl.ub.edu/>>. [Consulta: 3 de març 2020].
- OLIVAR, Alexandre (1977), *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca del Monestir de Montserrat*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 311-312.
- PATRONAT RAMON LLULL (1985), Conselleria d'Educació i Cultura del Govern Balear / Conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya / Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana. Disponible en línia a: <<http://www.patronatramonllull.org/>>. [Consulta: 10 de maig 2020].
- PÉREZ SALDANYA, Manuel & Anna PINEDA, «Les construccions causals i finals», *Gramàtica del català antic*, Josep Martines, Manuel Pérez Saldanya & Gemma Rigau [en premsa].
- RASICO, Philip D. (1982), *Estudis sobre la fonologia del català preliterari*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- RECASENS, Daniel (2017), *Fonètica històrica del català*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.
- RIALC = *Repertorio Informatizzato dell'Antica Letteratura Catalana: La poesia* (1999), Università di Napoli Federico II/Universitat Autònoma de Barcelona/Universitat de Girona. Disponible en línia a: <<http://www.rialc.unina.it/>>. [Consulta: 23 de juny 2020]

RUBIO, Josep E.(1997), *Les bases del pensament de Ramon Llull*, València/Barcelona, Institut Universitari de Filologia Valenciana/Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

VENY, Joan (1971), *Regiment de preservació de pestilència de Jacme d'Agramont (s. XIV): Introducció, transcripció i estudi lingüístic*, Tarragona, Publicaciones de la Excelentísima Diputación Provincial de Tarragona.

VERNET, Joan (1962), «Observacions sobre el llibre *Oracions de Ramon*», *Estudis Romànics* 10, pp. 85-89.

V.ANEXOS

1. ENLLAÇ DE L'EDICIÓ DE MOSSÈN SALVADOR GALMÉS, VOLUM XVIII *ORL* (1935)

<http://archive.org/stream/obresderamonlull18lluluoft#page/n7/mode/2up>

2. ENLLAÇ DEL MANUSCRIT DE LA BIBLIOTECA DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

<http://www.lluisvives.com/servlet/SirveObras/jlv/09253863289847351867857/index.htm>

3. ENLLAÇ DEL MANUSCRIT DEL CONVENT DE SANT ISIDOR I SANT PATRICI DE ROMA

https://lullus.ub.uni-freiburg.de/files/lullus/DocPortal_derivate_00014115/schriften.html

4. ENLLAÇ DEL MANUSCRIT BIBLIOTECA NACIONAL DE MADRID

<http://bdh-rd.bne.es/viewer.vm?id=0000060277&page=1>